KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI 7/2019

VÕITLUSGRUPID VAENLASE TAGALAS

SOOMUSRONG – RAEV RÖÖBASTEL

VARU, MIDA SÖÖD, SÖÖ, MIDA VARUD

LEIA

KAITSE KODU!

INTERNETIST

https://issuu.com/kaitse_kodu

@kaitsekodu

www.facebook.com/kaitsekodu/

www.youtube.com/kaitseliiteesti

VASTUS POLE KINDLASTI 42

„Pöidlaküüdi reisijuhi galaktikas“ autor Douglas Adams kirjutas kunagi, et inimesed, kellele on antud unikaalne võime õppida teiste kogemustest, on tähelepanuväärsed ka soovimatuse poolest nõnda talitada.

Kuigi me võib-olla ei taha seda tunnistada, peitub selles lauses teatud loogika, sest ise asju, ka vigu tehes jääb kõik paremini meelde. Sellest hoolimata pole siiski mõistlik kõike ise läbi proovida. Või kui ikka teisiti ei saa, siis tasub ehk talitada pisut teadlikumalt ning ettevalmistunult?

Sestap vaatamegi selles ajakirjanumbris muuhulgas, kuidas keeta lõkkel vett plastpudelis. Või millised võiksid olla need esemed sinu auto pagasiruumis, mis ootamatus olukorras võivad päästa sinu elu. Või mis asjad peaksid sul kodus olemas olema, et keerulistes oludes võimalikult hästi koos oma lähedastega vastu pidada.

Palju küsimusi, mille vastus pole kindlasti 42. Pigem on see midagi, mille leidmise juures tahame me abiks olla. Et olla pisut teadlikum ning ettevalmistunum siis, kui elu, universum ja kõik muu peaks seda nõudma.

KARRI KAAS
peatoimetaja

KAITSELIIT

Kaitseliit on kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev vabatahtlik, sõjaväeliselt korraldatud, relvi valdav ja sõjaväeliste harjutustega tegelev riigikaitseorganisatsioon, mis täidab temale Kaitseliidu seadusega ja selle alusel pandud ülesandeid.

Kaitseliit on 1918. aasta 11. novembril riigikaitseorganisatsioonina loodud Kaitseliidu õigusjärglane.

Kaitseliidu ülesanne on, toetudes vabale tahtele ja omaalgatusele, suurendada rahva valmisolekut kaitsta Eesti iseseisvust ja põhiseaduslikku korda.

Kaitseliitu kuulub üle 16 000 liikme. Koos Kaitseliidu struktuuriüksuste Naiskodukaitse, Noorte Kotkaste ja Kodutütardega on Kaitseliidu peres tegev üle 26 000 vabatahtliku.

KAITSE KODU!

Kaitseliidu ajakirja esimene number ilmus 1925. aasta 14. oktoobril 40-leheküljelisena trükiarvuga 18 000 eksemplari. Seega kuulub Kaitse Kodu! vanimate seni ilmuvate Eesti ajakirjade hulka.

Osava reklaami ning väljaande sisu väärtuslikumaks ja välimuse kaunimaks muutmisega kasvas Kaitse Kodu! menu lugejaskonnas ning 1928. aasta lõpus oli see juba Eesti üheks loetavaimaks ajakirjaks. Aastatel 1929–1932 ilmus Kaitse Kodu! senise kahe korra asemel kuus igal nädalal. Ajakirja viimane sõjaeelne number ilmus 20. juunil 1940.

Kaitse Kodu! uus algus oli 1993. aastal, mil ajakiri hakkas taas Kaitseliidu hõlma all ilmuma. Ajakirja anti välja neli numbrit, kuni see 1995. aastal peatoimetajana tööle asunud Ivar Jõesaare juhtimisel taas perioodiliselt ilmuma hakkas. Praegu ilmub Kaitse Kodu! kaheksa korda aastas tiraažiga 7000 eksemplari.

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI 7/2019

KAITSELIIDU AJAKIRI KAITSE KODU!

Asutatud 11. septembril 1925

Väljaandja: Kaitseliit, ilmub kaheksa korda aastas
Peatoimetaja: Karri Kaas
Tegevtoimetaja: Asso Puidet
Foto- ja videotoimetaja: Kristjan Prii
Keeletoimetaja: Anu Jõesaar
Kujundaja: Matis Karu
Reklaam ja levi: kaitsekodu@kaitseliit.ee
Toimetus: Tallinna mnt 49a, 80036 Pärnu, telefon 717 9106
Toimetuse e-mail: kaitsekodu@kaitseliit.ee

Kaitse Kodu! internetis
http://www.kaitseliit.ee/et/kaitsekodu
www.facebook.com/kaitsekodu
www.instagram.com/kaitsekodu/
http://www.youtube.com/kaitseliiteesti

Kaitse Kodu! postkastis
Tellimuse saab vormistada Eesti Posti kataloogi alusel postkontoris või Eesti Posti kodulehel (www.omniva.ee). Eesti Posti kaudu maksab Kaitse Kodu! aastatellimus 2.85 eurot; tellimisindeks 78226.

Trükk: Uniprint AS

Toimetusel on õigus kaastöid redigeerida ja lühendada. Toimetus käsikirju ei retsenseeri ega tagasta.

Kaastööde saatmise tähtajad:
8/2019 – 15.10.2019, 1/2020 – 03.12.2019, 2/2020 – 22.01.2020, 3/2020 – 26.02.2020, 4/2020 – 02.04.2020

Kaitseliit

Naiskodukaitse

Noored Kotkad

Kodutütred

6 SÜNDMUS
Suurõppus Sibul: Valga võideldi vabaks!

8 INIMENE
Mart Noorma – meie mees tulevikusõjas

12 VÄLJAÕPE
Meenutusi õppuselt Hunt 2019

15 ÜKSUS
Võitlusgrupid vaenlase tagalas

20 KOOSTÖÖ
CIMIC – mitte ainult teavitus

24 AJALUGU
Tartu maleva I malevkond – eelkäijate ja nende tegude mälestamisest

28 MAAILMAPILK
Venemaa ja Saksamaa sõbralikult, näe ...

32 MAAILMAPILK
„Lahinguväli" Venezuela

34 SÕJASPORT
Pitkal pätiks ehk
Puhta kavalusega aus võit

37 SÕJARAUD
Padrun laadida! ehk
Laskemoona ise laadimisest 2

42 SÕJARAUD
Lendavad sõdurid kui (veel) kasutamata võimalus?

45 KURIOOSUM
Soomusrong – raev rööbastel

Foto: GUNNAR TEAS

ESIKAANEL Suurõppus Sibul: Valga võideldi vabaks! ›› lk 6

„Ründaval poolel on tarvis kolme- kuni kuuekordset ülekaalu, et edu garanteerida," seletab Noorma ning lisab, et järelikult tuleb nüüd, kus tema on Kaitseliidu liige, teisel pool piiri kuus meest välja õpetada, nad riietada ja toita ning neile varustus hankida. ›› lk 8

Iga Kaitseliidu maleva juurde moodustatud võitlusgrupid saavad muuhulgas ettevalmistust tegutsemiseks rindejoone taga. Rünnatakse ja häiritakse üksusi, mis toetavad, tagavad ja juhivad manööverüksuste lahingutegevust. ›› lk 15

Eesti Vabadussõjas täitsid soomusrongid tähtsat rolli nii rünnakute ajal kui kaitsetegevuses. Vaenlane kartis Eesti soomusronge rohkem kui kuuliauku piirituspläskus. lk 45

50 KUIDAS ...
... plastpudelis (mitte) vett keeta?

52 HEAD ISU!
Söönuks nagu aednik
Sügisene suutäis

54 ÜLEELAMINE
Asjad auto pagasiruumis, juhuks kui ...

56 TEE ISE!
Statiivile kuluta pappi, mitte pappi

58 MEDITSIIN
Samm-sammult elupäästjaks
7. samm: kui elu on ohus

60 NAISKODUKAITSE
Varu, mida sööd ja söö, mida varud

64 NOORED
Teistmoodi maakonnalaager ehk
Oi, kuidas meile meeldib hiilida!

66 NOORED
Erikatsete märgid – märgid, mis loevad

68 MILTAARTURISM
Vahtralehemaa sõjamuuseum

72 FILMIARVUSTUS
Viis päeva ajakirjandust

74 RAAMATUARVUSTUS
Lurichi sõda – nii uskumatu, et võib isegi tõsi olla

AUTORID

RAIGO SÕLG
tankipurustaja
Sama hästi kui tankide purustamist valdab terava silma, kindla käe ja otsese ütlemisega Raigo kirjutamiskunsti. Lugege. Mõtelge.

MARTIN MÄGI
vabatahtlik autor
Martin on Tallinna maleva Põhja kompanii laskur-sanitar ja Kaitse Kodu! vabatahtlik reporter, kes usub, et lugu tuleb kirjutada nii, nagu jutustaksid seda lõkke ääres oma võitluskaaslastele.

VELLI EHASALU
vabatahtlik autor
Naiskodukaitse Tallinna ringkonda kuuluva Velli Ehasalu tehtud Kaitse Kodu! kaanepildi valis Euroopa Militaarpressi Assotsiatsioon 2014. aasta parimaks militaarfotoks.

TOOMAS ALATALU
politoloog
Toomas on õppejõud, poliitik, ajakirjanik ja tunnustatud tõvaloog. Kaitse Kodu! veergudel toob ta suures maailmas ja poliitikas toimuva lugejatele lähemale.

KERSTI PODMOŠENSKI
vabatahtlik autor
Naiskodukaitse endise väljaõppe arendusspetsialisti Kersti vedada on Kaitseliidus olnud mitmed meditsiinikursused.

LENNART MADISSON
ajakirjandusmaastiku arhitekt
Peotäie rokkbände loonud ning mitmete väljaannetega Eesti ajakirjandusmaastikku vürtsitanud Lennarti looming on ühtaegu hariv ja hirmnaljakas. Kange kraam, igatahes!

DANEL RINALDO
fotokunstnik
Danel on kõrgelt hinnatud fotokunstnik, kes ei pea paljuks oma teadmisi teistegagi jagada. Kas siis ajakirjade veergudel või fotoringi juhendades.

ASSO PUIDET,
Kaitse Kodu!
tegevtoimetaja

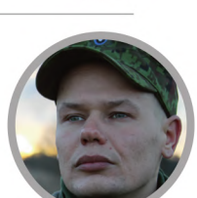

EHA JAKOBSON

SUURÕPPUS SIBUL: VALGA VÕIDELDI VABAKS!

Septembri keskel osalesid Kaitseliidu Lõuna-Eesti malevad Valga linnas ja vallas Lõuna maakaitseringkonna suurõppusel Sibul 2019, mis võttis kokku Lõuna-Eesti malevates aasta jooksul õpitu.

Tekst: **KAITSE KODU!**

Õppuse stsenaariumi kohaselt olid meile mittesõbraliku riigi üksused hõivanud Valga linna elutähtsad punktid ning Kaitseliidu üksuste ülesanne oli ala vastasest puhastada. Nagu märkis Kaitseliidu Tartu maleva pealik Lõuna maakaitseringkonna ülema ülesannetes kolonelleitnant Kaido Tiitus, on Sibul Lõuna-Eesti kaitseliitlaste aasta tähtsaim õppus.

„Sibul on eksam aasta jooksul õpitust ja seetõttu oleme tänulikud Valga valla elanikele ja kohalikule omavalitsusele võimaluse eest sooritada see Valgas," ütles kolonelleitnant Tiitus.

Õppuse nimeks valitud sibul sümboliseerib Kaitseliitu – nagu sibul, nii on ka Kaitseliit väga mitmekihiline.

MART NOORMA – MEIE MEES TULEVIKUSÕJAS

Eesti sõdur peab olema valmis lahinguolukorras kohtuma robotiga ja suutma olla temast nutikam ja loomingulisem. Nii leiab kaitseliitlane, Tartu Ülikooli kosmose- ja kaitsetehnoloogia professor Mart Noorma, kelle tööks on paradoksaalsel kombel nendesamade lahingurobotite arendamine.

Tekst: **MIRKO OJAKIVI**, *Vikerraadio reporter ja saatejuht*

Suurtes sõjalistes konfliktides ei maksa tehnoloogiale ülemäära loota. Juba praegu suudavad maailma vägevaimad sõjalised tegijad kui mitte päevade, siis konflikti esimeste nädalate jooksul olulised satelliidid alla tuua. Häiritud oleks sidepidamine, navigeerimine ja luuretegevus. Kasutud oleksid paljud relvasüsteemid.

Isegi kui nii ei lähe, peab selle võimalusega igal hetkel arvestama, nendib Noorma. See kõik kõlab justkui autokaupmehe soovitus sõita endiselt jalgrattaga või käia jalgsi. Samas, eks teatud olukorras saabki jala kiiremini.

See kõik ei tähenda aga seda, et kosmosesse ei peaks panustama ja et moodne tehnoloogia oleks kasutu. Moraal on siiski see, et tehnoloogiast ei tohi sõltuvusse sattuda. Sellele ei saa liigselt loota ega ainupanust teha. Oluline on endiselt teada ka seda, mis on kompass ja kuidas kaardi abil maastikul liikuda. Noorma on üsna veendunud, et järgmise sõja võidab ikka veel inimene ja mitte masin, omaette küsimus on, mida sellest võidust õpitakse.

Tehnika ja tehnoloogia on endiselt abivahendid. Nende kõrval on tarvis oskusi. Olgu nendeks siis maastikul liikumise ja varjumise oskused või teadmine, et ellujäämise tagavad ka tulepulk ja 200liitrine prügikott, mis mahub vormiriietuse tagumisse taskusse. Kui häda käes, võib selle sammalt või kuuseoksi täis toppida, sinna sisse pugeda ning end külmumisohust päästa.

OHTLIK SÕLTUVUSSUHE

Ka riik püüab aeg-ajalt inimestele selliste oskuste tarvilikkust meelde tuletada. Soovitatakse koju varuda toitu ja muud hädapärast. Olla muuhulgas valmis elektrita toime tulema. „Minu põlvkonnal, kes on käinud vanaemal maal abis heina niitmas ja kartuleid panemas või marju korjamas, on valmidus palju parem kui keskmisel eurooplasel või ameeriklasel. Kuid meie laste põlvkond, no see on hoopis teine asi. Ma ei tea, kas nad saavad kartulipanemisega hakkama. Küllap saavad, kui olukord nõuab," lisab Noorma.

Ohuks on tehnoloogiline sõltuvus. Inimene muutub mugavaks, unustab oskused ja eluks vajalikud instinktid hääbuvad. Kõik paistab olevat ühe telefonikõne kaugusel, olgu tegu

EVELIIS PADAR

toidukulleri või arstiabiga. Kuid katastroofis muutub kõik. Mõnda aega saab loota vaid endale ja lähedastele. Eestis ka kaitseväele ja Kaitseliidule. Noorma möönab, et ta pole mitte alati nii mõelnud.

„Ma ei tea, kuidas teised eestlased, aga mina mõtlesin aastaid, et Eesti kaitsevägi on säästukaitsevägi," tunnistab Noorma, viidates sellele, et harjutame endiselt Teise maailmasõja aegset metsas hakkamasaamist, püüame kuidagi toime tulla, sest meil pole muud valikut. Meil on vanad relvad, vanad vormid ja vanad süsteemid, samal ajal kui teised riigid, nagu näiteks Venemaa ja USA, arendavad kõrgtehnoloogilisi relvasüsteeme.

Kuid tänased paremad relvasüsteemid on sõltuvuses positsioneerimis- ja sidesüsteemidest. Viimaste kümnendite konfliktides on alati mindud tehnoloogiliselt alama vastase vastu ja siis nähakse vaid kõrgtehnoloogia tugevamaid külgi. Kuid võrdse vastase ees, kes suudab suurtel aladel GPS-i segada, raadioside maha võtta ning suurema konflikti korral kõik NATO militaarsatelliidid alla tulistada, jääb tänane kõrgtehnoloogiline armee hätta.

Järgmise sõja võidab ikka veel inimene ja mitte masin, omaette küsimus on, mida sellest võidust õpitakse.

Kaitseliidu sissisõjaoskused ja lihtsam relvastus võivad siis hoopis tugevuseks osutuda. Nüüd on Noorma veendunud, et Eesti kaitseväe ja Kaitseliidu väljaõpe on olnud õiges suunas.

METSAVENNA ÜLEMVÕIM

Paradoks on aga selles, et tehnoloogia nõrku kohti tundev Noorma aitab ise nüüd Eesti kaitsetööstusettevõttes Milrem Robotics luua mehitamata relvasüsteeme. Aga need tuleb teha sellised, et ka satelliitnavigatsiooni või raadioside kadumisel suudaksid masinad oma ülesande täita. Selleks peavad robotid suutma orienteeruda ümbritseva looduse järgi nagu inimesedki. Kuid ükskõik kui nutikas robot ka ei oleks, vaenlase sõduri pihta tulistamise otsust ei tohi anda tehisintellekti kätte. Selles osas on Euroopa riigid üsna ühte meelt. »

Kas robot võib automaatselt vaenlase tanki pihta tulistada, vajab poliitikute vahel veel selgeks vaidlemist. Aga igal juhul peab autonoomsete võimetega relvasüsteemi kontrollima inimesest võitleja ja kui side on maas, siis tuleb lihtsalt masinale lähemal olla, erijuhtudel isegi nt kiudoptilise kaabliga ühendust luues. Sellised on piirangud Euroopa armeedele, kuid pole kahjuks sugugi kindel, kas võimalik vaenlane ennast samamoodi eetikast piirata laseb.

„Ka kõige kavalamale robotile on järgmisel paarikümnel aastal kõige ohtlikumaks vastaseks üks osav metsavend," räägib Noorma. Tema sõnul areneb tehnoloogia küll väga kiiresti, kuid veel palju aastaid jäävad robotid mittestandardsetes olukordades inimesele alla. Kui meil pole kõige moodsamaid sensoreid vaenlase robotsõidukite avastamiseks, siis kaevame püünisauke.

Samuti on vaja õppida roboteid kahjutuks tegema. Ainult nii saab olla valmis juhuks, kui ühel päeval kohtub Eesti kaitseväelane lahinguväljal vaenlase tapjarobotitega.

MEIE OMA ROBOTARMEE

Ressursside nappus aitab loovusele kaasa. Kõik võib aga lähitulevikus muutuda. Käimas on võidujooks iseõppivate arvutisüsteemide loomisel. Koos arvutisüsteemide ja tehisintellekti arenguga on vältimatud ka muutused sõjapidamises.

Muutub lahinguväli, suureneb tehnoloogia roll ja sõltuvus tehnoloogiast. Inimese lahingupaariliseks saab robot. „See on suurem muudatus kui tankide tulemine. Pigem on see muutus võr-

KAITSELIITU VIIS SOOV MÕISTA RIIGIKAITSET

Kui Mart Noorma 2017. aastal AS Milremi teadus- ja arendusdirektori kohale asus, tekkis tal küsimus, kas inimene saab olla tööl kaitsetööstusettevõttes, kui pole ise mudas roomanud. Vastus oli: ei saa. Nii saigi temast Kaitseliidu Tartu akadeemilise malevkonna liige

EVELIIS PADAR

Mart Noorma esimene põhjalikum kokkupuude Eesti riigikaitsega jääb 2006. aastasse. Tartu ülikooli teadlasena käivitas ta tudengitele kaitsetehnoloogia kursused. Juttu oli siis nii tehnoloogiast, kosmosest kui ka nende kokkupuutest riigikaitsega.

Ainekursuse käigus marssisid loengusaalist läbi kaitseväe juhatajad ja kaitseministrid. Toona käisid veel tõsimeelsed debatid selle üle, kas elukutselised sõdurid on ehk siiski paremad kui kohustuslikule ajateenistusele toetuv laiapõhjaline riigikaitse.

Noorma soovis anda oma panuse, et tulevane Tartu ülikooli vilistlane saaks aru, mida Eesti riigikaitses tehakse ja miks on tarvis riigikaitsesse üldse investeerida. Tudengid said aru. Kasulikuks pidasid seda ainekursust ka need, kes olid läbinud ajateenistuse.

Noorma ise ajateenistust läbinud pole, sest käis sel ajal ülikoolis ja kasvatas lapsi. Kui 2017. aastal sündis otsus asuda AS Milremi teadus- ja arendusdirektori kohale, tekkis tal küsimus, kas inimene saab olla tööl kaitsetööstusettevõttes, kui ta pole ise mudas roomanud.

Lihtsamalt öeldes oli Noorma dilemma ees: kas sa saad asuda välja töötama masinaid, kui sa ise ei taju sõduri perspektiivist, mis juhtub, kui sõdur kohtub lahinguväljal robotite ja tehnoloogiaga. Otsus Kaitseliidu Tartu akadeemilise malevkonnaga ühineda oli tegelikult sündinud juba varem, lihtsalt enam polnud kohane avalduse esitamist edasi lükata.

Samuti oli oluline panus heidutusse. „Konflikti algatamisel võib määravaks osutuda ka majanduslik arvutus. Ründaval poolel on tarvis kolmekuni kuuekordset ülekaalu, et edu garanteerida," seletab Noorma ning lisab, et järelikult tuleb nüüd, kus tema on Kaitseliidu liige, teisel pool piiri kuus meest välja õpetada, nad riietada ja toita ning neile varustus hankida.

Kui paljud Kaitseliiduga liitumist edasilükkavad inimesed toovad esimese argumendina välja ajapuuduse, siis liitumise hetkel Tartu ülikooli õppeprorektori ametit pidanud Noorma ei saanud samuti ajarohkusega kiidelda. Kuid aega tuleb võtta. Küsimus on planeerimises. Teineteisemõistmise vaimus liitus ka Noorma abikaasa samal ajal Naiskodukaitsega. „Ühised otsused on peres alati paremad, sest nüüd ei saa juhtuda, et naine ei saa aru, miks ma nädalavahetuseks ära metsa lähen. Päris tihti on hoopis nii, et naine on teises metsas."

reldav püssirohu kasutuselevõtuga," lisab Noorma.

Kas Eesti kaitsevägi, aga ka Kaitseliit peaks olema ja saaks olla muutuseks valmis? Kas saaks kuidagi ettevalmistusi teha? Noorma sõnul on näiteks Milrem Robotics oma mehitamata sõidukeid, nende tööpõhimõtteid testimas ka Eestis koos kaitseväe ja Kaitseliiduga ning see annab meie võitlejatele juba praegu teatud kogemuse ja arusaamise robotitest. On suur eelis, et meil on kodumaine kaitsetööstus.

Meie kaitseväel on olnud võimalus testida tehnoloogiat, mida teistel pole või mis oleks kättesaadav väga suure raha eest. Isegi kui lähitulevikus ei ole Eestil võimalusi kogu oma jalaväge lahingurobotitega varustada, saab Eesti kaitsevägi omandada teadmist, millised süsteemid on olemas ja kuidas need töötavad. Samuti on vaja õppida roboteid kahjutuks tegema. Ainult nii saab olla valmis juhuks, kui ühel päeval kohtub Eesti kaitseväelane lahinguväljal vaenlase tapjarobotitega.

Kuid kosmos ja Eesti? Noorma hinnangul jääb Eesti militaarvaldkonnas kosmoses pigem pealtvaatajaks. Võimekust satelliite üles saata, veel vähem alla tuua meil pole ega tule. Samal ajal on need võimed vähemalt kolmel globaalsel sõjalisel suurjõul – Hiinal, Venemaal ja USA-l – juba praegu olemas.

Kui peaks puhkema suurem konflikt nende riikide osalusel, siis on vaid päevade, äärmisel juhul mõne nädala küsimus, kui vastase satelliidid kahjutuks muudetakse. Siis on armeed taas silmitsi kosmoseajastu eelse olukorraga, kus polnud ei kaugseiret ehk kosmosest lähtuvat luurevõimet, satelliitsidet ega positsioneerimisvõimet.

PER MOMENTUM AD MAIORES (HETKEGA ESIVANEMATE JUURDE)
NÕMME TANKIPURUSTAJATE MOTO

MEENUTUSI ÕPPUSELT

HUNT 2019

AARE NÕMM

Õppusest Hunt 2019 on tänaseks möödas küll üle kahe kuu ja uued õppused tulevad peale, kuid on mõnus meenutada neid väljaõppeliselt piisavalt võimsaid lahingupäevi ning tuua esile sealse võitluse tugevaid ja nõrku külgi, nii nagu mina seda Javelini üksuse seekordse vahekohtunikuna nägin.

Tekst: leitnant (r) R**AIGO SÕLG**, *Tankipurustajate ninamees*

Tuleb tunnistada, et see, et õppus oli tegelikult tankitõrjekeskne, oli meile kui tankitõrjujatele tagantjärele uudiseks. Allüksus, mille vahekohtunikuks mina olin, läks võitlusesse nagu ikka teadmisega, et hea, kui üldse tanki näeb, sest meie polügoonide loodus seda (arvestades ka meie relva spetsiifikat) tavaliselt ei võimalda. Mindi ennekõike selleks, et jalavägi, kes peamist võitlust peab, harjuks veelgi rohkem enda kõrval resideeruvate Tankipurustajatega, kes neid alati vajadusel toetavad, aga samas ka nende ressursse vajavad. Tegelikkus osutus sedakorda teiseks.

ÕPPUSE ESIMESE PÄEVA HOMMIK – SUHTLUS TULEVASE „VASTASEGA“

Pärast õppust infot kontrollides sain teada, et kuskil ülal oli otsustatud, et seekordne „vastane“ kasutab küll kõikvõimalikku soomust ja suhteliselt massiivselt, aga seda kõike kaitseliitlaste harjutamise eesmärgil. Öelgem maakeeli – sõidetakse ette, kui vaja.

Nagu militaarias ikka juhtub, ei jõua selline info tihtipeale alla. Nii kuulsingi laupäevasel päeval liitlastega enne lahingut suhelnud TTRakR liikmetelt, kuidas „vastase“ tankistid olla uhkustanud, et Javelinidega nende puhul kaugele ei jõua, sest nad avastavad meid enne ja ka nende soomus on selleks liiga tihke. Mis te arvate, mis tundeid see võitlejates tekitas? Mina vähemasti mõistsin kohe (ja teadmata kõrgemaid otsuseid, kui neid oligi), et siin läheb madinaks „veri vere vastu“, kus kumbki pool peab tõestama oma taktikalist paremust – eks meiegi ju teame, mida Javelin õppinud mehe käes tegelikult suudab. Valmistusime lahingutegevuseks.

ÕPPUSE ESIMESE PÄEVA PÄRASTLÕUNA JA ÕHTU

Positsioonide ettevalmistuseks enne lahingutegevuse algust anti aega tsirka kaks tundi. Ma nõustun oma võitlejate nurinaga, et seda oleks võinud rohkem olla (ja alati võiks rohkem olla!); liiga kaua kulutasime aega brittide erinevate vidinatega tutvumise peale. Minu võitlejad on alati nurisenud, kui öeldakse „Kaevuge sisse!“, aga aega ei anta, kuigi valmidus kaevumiseks on ja isegi kõikvõimalikud ametlikud ja mitteametlikud maskeerimisvahendid kaasas. Õppuste korraldajatel tuleks mõista, et ka lahingutegevuseks valmistumine on väga oluline õppus – harjutada kaevumist, maskeerumist, positsioonide hõivamist, kasvõi tegevuste koordineerimist kuni perfektsuseni, sest ainult nii saab see jääda lihasmällu. Kui korraks kõrvale põigata, siis palju aastaid tegeles meie üksus tankitõrjekahuritega ning olid olemas ka perfektsed joonised ja soov rajada kunagi õppusel korralikud 3. astme tankitõrjekahurikaevikud. Meil ei õnnestunud seda kunagi praktiseerida, sest aega selleks ei antud. Ehk peaks tegema lausa eraldi õppuse kaevumiseks ja maskeerumiseks, kus tulemusi kontrolliks lõpuks näiteks droon?

See selleks, seekord kaevumine siiski enam-vähem õnnestus, sest pinnas oli liivane ja kihvatus liitlaste tankistide üleolekutunde peale piisavalt suur. Kaevuti isegi nii, et korduvalt üle pea lennanud vastase Apache ei avastanud midagi või vähemalt ei jõudnud selline teave meieni.

Ja siis tuli soomus. Mida ma lootsin isegi erapooletu vahekohtunikuna (olgem ausad, natuke ikka omadele pöialt hoides) näha, oli perfektset soomustaktikat kasutav vaenuvägi, kes liigub varjest varjesse ning teeb sellega tankipurustajate elu keeruliseks ning ühtlasi õpetlikuks. Tegelikkuses tuldi väljale küll korrektsete vahedega, aga mööda ettearvatavaid teid, aeglaselt, kohati nagu hävingut otsides ja hävitusaladesse sisse sõites. Nii tekkisid vastasele esimesed kaotused ja rünnak tõmmati tagasi. Ma »

vaatasin seda kõrvalt ega mõistnud, miks vastane ei teinud … siinkohal pean oma mõtte pooleli jätma, et mitte liialt lobisema kukkuda.

Teine rünnak kasutas teist taktikat. Kõigepealt prooviti tabada kaudtulega peamisi TT-punkte. Siin juhtus õppetunnina see, mida hea koordineerimise korral kunagi juhtuda ei tohiks. Nimelt olid tankitõrjujad enne lahinguid tekitanud mõned pettepositsioonid – justkui natuke halvasti varjatud TT-positsioonid – , kuhu keegi otsustas viimasel hetkel „visata“ ka mingi portsu jalaväelasi. Ja eks need vaesekesed selle TT-le mõeldud tule siis endale kaela saidki. On ilmselge, et ka pettepositsioonidest (näiteks vastase kaudtule väljameelitamiseks) tuleb teistele üksustele teada anda, et nad samasse ei roniks.

Huvitav on aga see, mis järgnes. Vastane proovis läbi murda kogu suurest lagendikust täie kiirusega ja kolonnis üle sõites. Et lagendik on suur ja Javelini raketil on oskus oma sihtmärki jälitada, siis loobusin vahekohtunikuna kokku lugemast kõiki neid arvatavaid tabamusi, mille kohta ettekandeid sain. Aga eeldan, et neid oligi omajagu. Rünnak tuli taas seisata. Vastane eesmärki ei saavutanud. Kas jalavägi kah üldse mingit tööd sai, ma isegi ei tea. Saabus öörahu.

Ehk peaks tegema lausa eraldi õppuse kaevumiseks ja maskeerumiseks, kus tulemusi kontrolliks lõpuks näiteks droon?

ÕPPUSE TEINE PÄEV

Vastane alustas agressiivselt etteantud joonelt. Taas lammutati etteantud pettepositsioone, kus sel korral ei olnud kedagi. Soomus jalaväe toel tuli peale kiiresti ning peatselt oldigi meie viimasel kaitseliinil. Kompanii kaitse tõmbus sügavusse, tankipurustajatel ja jalaväelastel olid eesliinil käed-jalad tööd täis. Loeti meelevaldselt haavatuid, et harjutada Casevaci. Läbitunginud liitlaste soomuki jaoks hülgasid tankipurustajad Javelini (sellega pole lühidistantsilt midagi teha) ning haarasid vana hea Kusti, mida nad kõik nagunii valdavad – soomuk sai hävitatud. Ja siis tuligi ENDEX.

ÕPPUSE ÕPPETUNNID

Annan laiemat tagasisidet just tankitõrje seisukohast:

1. Palun ärge korraldage õppuseid, kus tankitõrjujatele antakse sihtmärke ette. Tankitõrjuja õpib ainult sellest (kasvõi esimesel korral kaotades), kui talle mängib vastu vääriline vastane. Tankitõrjujad soovivad võidelda perfektset potentsiaalse vastase soomustaktikat kasutava vastase vastu. Las tank teeb väljal oma tööd, nagu tal on kästud, ja meie vaatame, mis me vastu saame. Kui esimesel korral ei saa, siis õpime.
2. Noomiv näpuliigutus omadele üksustele (ei nimeta): kui on kokku lepitud, kes mida hävitab, siis tuleb endas alla suruda tohutu tahe sõrm kohe päästikule panna. Jätke tankid Javelinile, soomukid kahuritele-CG-le ja jalavägi jalaväelastele. Nii väldite ka asjatuid ohvreid ning aitate kaasa lahingu suunamisele õigesse kohta.
3. Ei saa kahjuks taas jätta esile toomata Medevaci puudumist vähemalt meie sektoris. Selleks, et meedikud üldse harjutada saaks, tuli vahekohtul ja üksuse ülemal vastastikusel kokkuleppel tekitada olukordi, kus allüksus saaks harjutada Casevacigi, mis nagunii on meie eriala liikuvust arvestades meile omasem.

AARE NÕMM

ERAKOGU

VÕITLUSGRUPID
VAENLASE TAGALAS

Kirjanduses ja sõjafilmides viiakse kõige salajasemad, raskemad ja ohtlikumad ülesanded läbi vaenlase tagalas, kus tuleb vangi võtta mõni vastase luureohvitser, hävitada raadiomast või varustuse konvoi, õhkida raudteesild või koguda ja edastada luureinfot vastase tegevuse kohta.

Tekst: **ROMEO SIERRA**

Ülesande edukaks täitmiseks on vajalik põhjalik planeerimine ja harjutamine, operatsioonialale tuleb märkamatult sisse imbuda ja pärast ülesande täitmist välja imbuda. Tegutsemine omade üksuste toetusest ära lõigatuna ja suure psühholoogilise ja füüsilise pinge all nõuab väga head väljaõpet ja meeskonnatööd.

Kaitseliidu võitlusgruppide kohta pole väga palju infot avaldatud. Kuid just võitlusgruppide liikmed on ühed ajaliselt kõige enam sõjalisse väljaõppesse panustavad vabatahtlikud, nii mehed kui ka naised. Laskumata sõjaaja ülesannete nimistusse, võib öelda, et iga Kaitseliidu maleva juurde moodustatud võitlusgrupid saavad muuhulgas ettevalmistust tegutsemiseks rindejoone taga. Rünnatakse ja häiritakse üksusi, mis toetavad, tagavad ja juhivad manööverüksuste lahingutegevust. Pideva kurnamise ja nõrgestamisega luuakse olukord, kus vastane peab enda rühmituse sügavuses asuvate ja liikuvate üksuste julgestamiseks kaasama rindeüksuste arvelt lisaressurssi. Võitlusgruppide tegevusel on vastasele suur psühholoogiline mõju, sest kontaktioht säilib ka sügaval tagala-alal.

Tihti tõmmatakse paralleele võitlusgruppide ja sissiüksuste vahele, kuid sissivõitlus on vaid osa nende üksuste tööriistadest. Võitlusgruppe võidakse kasutada kõikjal lahingutegevuse ››

ERAKOGU

toetusena, seetõttu on oluline oskus tegutseda koos teiste üksustega, kohaneda mitmesuguses lahinguruumis ja rakendada erinevaid taktikaid. Käesolev artikkel püüabki Kaitseliidu võitlusgruppidelt veidi saladuskatet kergitada.

AJALUGU

Uue aastatuhande üldine suund läänemaailma relvajõududes olid väikesearvulised hästi relvastatud ja varustatud mobiilsed missiooniüksused. Pärast 2001. aastat keskenduti „ülemaailmsele terrorismivastasele sõjale" ja suurt konventsionaalset sõda ei peetud enam tõenäoliseks. Mitmel pool kaotati või oli juba kaotatud kohustuslik ajateenistus ning sellesse pilti ei sobitunud hästi ka riiklikult arendatud väikeüksused, mille põhiülesandeks on rindejoonetagused operatsioonid.

Võitlusgruppide algusajaks võibki pidada kahetuhandendate aastate teist poolt, kui kaitsejõudude koosseisust kaotati sõjaväestatud piirivalve. Seni oli sissikompanii ajateenijatele läbi viidud sissiväljaõpet ja sellealane oskusteave oli koondunud kogenud kaadrikaitseväelaste kätte.

2008. aastal alanud Gruusia sõda oli äratuskellaks neile, kes pidasid sõjalist ohtu vähetõenäoliseks. Pärast seda muutus sissitegevuse õpetamine jälle aktuaalseks. Selleks, et vastase tagalas tegutsemise võimekus säiliks, langes loogilise valikuna pilk Kaitseliidule – kõikjal Eestis paiknevad vabatahtlikud ja motiveeritud inimesed, kes tunnevad kohalikke olusid.

Esialgu oli uue üksuse kontseptsioon pisut ähmane, sest sissirühmaks ei tahetud seda nimetada. Käis läbi idee „kohaliku kaitse üksusest", mille reageerimisaeg on kiirem, väljaõpe ja relvastus parem, mobiilsus suurem ja millele mõeldi isegi sobiv ingliskeelne nimetus – *ranger detachment*. Lõpuks jäi lauale nimetus „võitlusgrupp", mida võib lahti mõtestada erinevalt. „Võitlus" tähendab ühelt poolt pikaajalist visa vastupanu, teisalt on „võitleja" keegi, kes pidevalt treenib ja on alati valmis seisma nõrgemate kaitseks; kes ei anna alla ja leiab igas situatsioonis lahenduse – sõdalane, kelle jaoks on võitlemine põhitöö.

Kuna alguses ei olnud selge, millega uus üksus täpsemalt tegelema hakkab, siis viidi ka väljaõpet igas malevas läbi nii, nagu ise paremaks arvati. Kes nägi uues üksuses tavalist jalaväerühma, kes midagi luurerühma sarnast, kes sissiüksust – vastavalt sellele teostati ka väljaõpet. Sõduri baasoskused, jalaväedrillid, erinevate relvade käsitsemine, laskmine ning pioneeriasjandus olid märksõnad, mis iseloomustasid võitlusgruppide algusaastate väljaõpet.

Viimase kümne aastaga on võitlusgruppide väljaõppes toimunud jõuline areng, väljaõpe käib ühtsete standardite järgi ning võitlusgrupid on funktsioneerivad ja lahinguvõimelised üksused.

Relvakonfliktis ei oleks mõistlik sõdida ainult kokkupuutes vastase manööverüksustega, sest olulised kõrge väärtusega sihtmärgid asuvad sügavamal vastase hõivatud aladel. Oluliseks vastase võimeks on juhtimine ja lahinguteenindus, sest pataljonid ei manööverda juhtimiseta, tankid ei sõida kütuseta ja relvad ei lase laskemoonata.

Võidelda ja vastast mõjutada tuleb kõikjal, kus see on võimalik. 2010. aasta Riigikaitse strateegia p. 39 ütleb: „Sõjalise kaitse planeerimisel käsitletakse ka tegevust vastase poolt hõivatud aladel, sealhulgas sissitegevust ja vastupanuliikumist." Võitlusgruppide peamine eesmärk ongi halvata vastase tagalasüsteem, pärssides tema juhtimise, side ja logistika normaalset toimimist, mis omakorda aeglustab vastase lahingujõudude otsustusprotsesse, liikumiskiirust ja sõjapidamise tempot soovitud eesmärkide suunas, suurendab kaost, nõrgestab moraali ja loob seeläbi eelised teistele meie lahingujõududele ja liitlastele, et vastane otsustavalt tagasi lüüa.

Võitlusgruppide eesmärk suuremas pildis on olla terve riigikaitse lahinguedu võimaldaja vastase kurnamise kaudu viimase tagalas. Olukorras, kus »

tavaväed ei suuda esmase kaitsevõime raames vaenlast enam kinni hoida, liitlasabi viibib ja ainuke alternatiiv allaandmisele on sissivõitlusega liitumine, on just võitlusgruppide eesmärk organiseerida allesjäänud tavavägede võitlejad totaalseks sissivõitluseks.

Siin peitubki võitlusgruppide spetsiifika – nende varustus ja väljaõpe võimaldavad neil tegutseda omade põhijõududest eemal. Võitlusgrupid koguvad luureandmeid, toetavad oma põhijõudude tegevust ning teostavad rünnakuid ka vaenlase poolt kontrollitaval alal ja aladel, kuhu omade manööverüksused ja luureüksused ei ulatu.

Vastase toetus- ja lahinguteeninduüksuste agressiivne ründamine kurnab juhtimis- ja tagalasüsteemi ning lagundab vastase moraali ja tahet. Rinde sügavuses tekkivad tõrked ja viivitused raskendavad vaenlasel vägede juhtimist ja efektiivset sõjapidamist, sest nõrgestavad eesliinil olevaid lahinguüksusi ja nende võimet täita lahinguülesandeid. Hajutatud üksusi on raske leida ja sihitada ning nende vastu suunatud tegevus nõuab rohket ressurssi.

INIMESED JA VÄLJAÕPE

Väljaõppinud võitlusgrupi liige on jõu kordistaja, sest tal on keskmisest põhjalikum väljaõpe, teadmised ja kogemused erinevatest taktikalistest olukordadest ning oskused seda kõike teistele edasi anda. Võitlusgrupi liige on eelkõige universaalne mõtlev sõdur ja õpetaja.

Väljaõppinud võitlusgrupi liige on jõu kordistaja, sest tal on keskmisest põhjalikum väljaõpe, teadmised ja kogemused erinevatest taktikalistest olukordadest ning oskused seda kõike teistele edasi anda.

Sõltuvalt väljaõppes osalemise tihedusest saavutab võitlusgrupi liige arvestatava taseme umbes 5–10 aastaga. See hõlmab endas baasväljaõppe läbimist, erialade omandamist, enese täiendamist ja osalemisi lugematul hulgal väljaõppenädalavahetustel, erialakursustel, laskeharjutustel, lõhkamistel, lahinglaskmistel ja reservõppekogunemisel. Väljaõpe toimub keskmiselt kord kuus, kuid treenimiseks ja väljaõppe saamiseks on võimalus igal nädalavahetusel.

Võitlusgruppide väljaõpe keskendub peamiselt väikeüksuse taktikale ja tihedale laske- ning lõhkeväljaõppele. Ainult vilumuseni lihvitud oskused tagavad, et kõik õnnestub ka stressiolukorras, mis väljaõppes tähendab ikka ja jälle samade põhiasjade harjutamist ja korduste tegemist, olgu selleks luure, varitsused, reidid või rünnakud. Kõik see võib tunduda rutiinne, ja kahtlemata ongi. Põhioskuste pidev kordamine ja detailidele pühendumine on aga see, mis tagab edu.

Laskeväljaõppes on tähtsal kohal relvaohutus ja relvadrillid, mis on aluseks ohutuks laskuriks kujunemisel. Kuna relv on üheks peamiseks tööriistaks ja enesekaitsevahendiks, tuleb põhjalikult tunda põhirelvastust ja relvasüsteeme ning treenida, et erinevaid relvi lahinguväljal stressiolukorras tõhusalt ja täpselt kasutada.

Lisaks eelnevale on meeskonnas vajalikud erialaoskused – side, meditsiin, pioneer, erirelvastus. Kõik peavad oskama koguda luureandmeid ja neid vastavalt olukorrale analüüsida. Enne operatsiooni algust tuleb selgeks teha või valida sihtmärk ja teada, millal on tegevuste käivitamiseks kõige soodsam hetk. Operatsiooni detaile tuleb hoida viimase hetkeni salajas. Peab olema valmis õigel ajal ja õiges kohas ning viisil, mida vastane ei oota – kõige selle eelduseks on teadmised vastase doktriinist, taktikast ja tehnikast, planeerimine, harjutamine ning oskused varjatult läheneda ja tegutseda. Ebaedu korral võib juhtuda, et tuleb mängu panna kogu ellujäämiskursusel õpitu, et luua taas kontakt sõbralike üksustega ning naasta oma põhiüksuse juurde. Sisse- ja väljaimbumine, operatsioonide toetus ja luuremeetodid on kunstid, mida üksusest välja ei jagata.

Kuna väljaõpe võitlusgruppides on ajaliselt võrdlemisi pikk, mitmekülgne ja keskmisest intensiivsem, pööratakse erilist tähelepanu uutele liitujatele. Seda selleks, et aru saada, milline on nende mõttemaailm, ja veendumaks, et liitujatel on pikaajaline kõrgendatud huvi ja ajaline võimalus väljaõppes osaleda. Selektsiooni põhimõtted on iga grupi siseasi. Kuna võitlusgrupi liikmed peavad suutma tegutseda omade üksuste toetusest eemal ja pidama võitlust ülekaaluka vaenlasega, on ka nõudmised iseseisvale mõtlemisele ja väljaõppe tasemele kõrgemad.

Nii nagu Kaitseliidus laiemalt, on gruppide liikmeid igas vanuses ja nad tegutsevad väga erinevatel tsiviilerialadel. Iga liige toob üksusesse uusi tsiviiloskusi, mis loob lisavõimalusi. Ühisest nimetajast tasub välja tuua

ERAKOGU

kõrge motivatsioon ja pühendumus, sest väljaõppesse tuleb panustada väga palju aega. Kuna igal liikmel on lisaks põhilisele ametikohale vaja omandada veel kõrvaloskusi, siis võimalused õppida ja areneda on võitlusgruppides pea ammendamatud. Pidevalt tuleb juurde õppida uusi asju, lihvida olemasolevaid oskusi ja teadmisi. See on elukestev õpe ja treening, kus tihtipeale on instruktoriteks ja õpetajateks grupi enda liikmed.

Enese hoidmine heas füüsilises vormis on iga liikme kohustus, sest vajadusel tuleb ülesande täitmiseks ja ellujäämiseks vajalik varustus operatsioonialale tassida seljakotis. Tähtsad on üleelamisoskused, juhuks kui on vaja vastase eest põgeneda või end varjata ja osata enda üksuste juurde naasta. Aega, tähelepanu ja hooldust nõuab ka suurem kogus individuaalset ja meeskonna varustust.

Keerukam ja mitmetahuline operatsiooniruum nõuab võitlusgrupi kõikide tasandite ülematelt häid teadmisi ning põhjalikke planeerimis- ja juhtimisoskusi. Kõik võitlusgrupi liikmed peavad olema suure õppimisvõimega, et omandada uusi teadmisi ja kohaneda pidevalt muutuva olustikuga.

Kaasaegseid konflikte iseloomustab mittelineaarne operatsiooniala jaotus, lahingud on liikuvad ja manöövrid kiired. Tehnoloogia hüppelise arengu tõttu on enda signatuuri ka hajutatuna üha raskem peita ning üha enam tuleb tegutseda ja võidelda asustatud ja hoonestatud aladel, pannes maksma asümmeetrilise sõjapidamise põhimõtted. See kõik nõuab teadmisi vastase ja omade väeüksuste tegevusest ja taktikast – nii on üsna tavapärane, et võitlusgrupi jagu juhib ohvitser või vanemallohvitser.

TULEVIK

Sõjategevus on pidevas arengus ja muutumises, kaasaegses lahinguruumis kohtab pikkade kindlustatud rindejoonte asemel pigem asustustesse koondunud konfliktipiirkondi. Koos eksisteerivad mitmed konflikti osapooled ja tsiviilisikud ning lahingutegevus on tihedalt läbi põimunud info- ja erioperatsioonidega. Manöövrid on ühendväeliikide operatsioonid.

Tehnoloogia arengu tõttu on teinud hüppe side- ja luurevahendite võimekus, hästi ajastatud valeuudis võib seisma panna terved väeüksused ja sundida vastase lahingupausile, küberrünnakud võivad tekitada suurtükiväetulest suuremat kahju, sest neid on raskem ennetada, iga sidevõimega isik võib sihitada lööke vastase pihta ja üksuste tihedus lahinguväljal on vähenemas.

See kõik esitab uusi väljakutseid ja loob võimalusi ka võitlusgruppide väljaõppes ja tegevuses.

Kes on veendunud, et tema tegevus Kaitseliidus ja panus riigikaitsesse peaks olema seotud võitlusgruppidega, peaks esmalt üles otsima kodumaleva grupi. See on esimene ülesanne.

KASUTATUD KIRJANDUS:

Rene Toomse ja Martin Plaser. Luure kui pusle II: KL võitlusgrupid on paiksed eksperdid. Kaitse Kodu! nr 1/2009.

Rene Toomse. Sõjapidamine VIII. Kaitseliidu võitlusgruppide doktriini selgitus ja projekt. Kaitse Kodu! nr 8/2010.

CIMIC – MITTE AINULT TEAVITUS

CIMIC ei tähenda ilmtingimata teavitust ega teavitus CIMIC-ut. Kaitseliidu võtmes jagunevad vabatahtlikud eraldi ülesannetega meeskondadesse, kus hakkavad tegelema kas tsiviil-militaarkoostööga või avalike suhetega.

Tekst: **KERSTIN MARTMAA**, *Põhja maakaitseringkonna tsiviil-sõjalise koostöö meeskonna vabatahtlik*

URMAS GLASE

CIMIC-u meeskond saatmas oma truu „tööhobusega“ endale määratud allüksust

Ühendavaks lüliks või katuseks on neile strateegilise kommunikatsiooni osakond, mis rahuajal vastutab nii tsiviil-sõjalise koostöö (CIMIC) kui avalike suhete (PA) eest.

Tihtipeale aetakse need vastutusalad omavahel segamini, arvates, et CIMIC on puhtalt meediaga suhtlus ja ei ole erilist vahet, kuidas strateegilise kommunikatsiooni osakond enda ressursse jagab. Ent kuigi mainitud valdkonnad tahes või tahtmata omavahel põimuvad, on kummalgi omad ülesanded.

CIMIC planeerib ja koordineerib tsiviil-sõjalise koostööga seotud tegevusi, näiteks kontaktvõrgustiku loomist tsiviilvaldkondade kõikide juhtimistasanditega või allüksuste õppuste ettevalmistamist, sealhulgas dokumentatsiooni, maastikuluure tegemist ja õppuse läbiviimise toetamist.

Õppuse planeerimisel tegeleb CIMIC väliharjutuste ja õppuste tarbeks maa-alade kasutamise koordineerimisega, tsiviilmaastiku kaardiga ja tsiviilkeskkonna analüüsiga.

Maastiku- ja keskkonnaanalüüsi tulemusena saab staap ülevaate võimalikest tsiviiltakistustest. CIMIC-u ülesanne on kooskõlastada ja integreerida planeerimist ning anda staabile sisend, milles on välja toodud piirangud, tulekeelualad (näiteks lasteaiad, koolid, muinsuskaitseobjektid) ja muu taoline. Samuti jagavad tsiviil-militaarkoostöö meeskonna liikmed soovitusi, kuidas vähendada sõjalise tegevusega kaasnevat mõju tsiviilkeskkonnale. Sellega ennetatakse võimalikke segavaid tegureid ning toetatakse oma jõudusid.

Õppuse eel ja kestel hangitakse operatsiooni alal informatsiooni tsiviilolukorra kohta ning tagatakse tsiviilolukorrast adekvaatne ülevaade.

Õppuse kestel on CIMIC-u meeskond lahingupaari, pooljao, jao või rühmana tavaliselt ka füüsiliselt kohal. Nad tegutsevad allüksuste, staabi ja tsiviilkeskkonna vahelülina ning fikseerivad vajadusel eraomanikule kuuluvad varad, mis on õppuse käigus kahjustada saanud.

Teavitus (PA) keskendub peamiselt suhtlusele meediaga, organisatsiooni põhisõnumite edastamisele, maine kujundamisele, riigikaitse tutvustamisele avalikkusele – planeerib kõike, mis on seotud meediaga.

Teavitus (PA) keskendub peamiselt suhtlusele meediaga, organisatsiooni põhisõnumite edastamisele, maine kujundamisele, riigikaitse tutvustamisele avalikkusele – planeerib kõike, mis on seotud meediaga. Oma töös lähtuvad nad reeglitest ja eetikast, sealhulgas annavad meediaga suhtlemise käitumisjuhiseid ka oma meeskonnale, staabile ja allüksustele. »

MIS ON STRATEEGILINE KOMMUNIKATSIOON?

Strateegiline kommunikatsioon on riigi poliitiliste, majanduslike ja riigikaitseliste sõnumite ja tegevuse plaanimine ning koondamine ühtseks informatiivseks tervikuks ja selle edastamine ühiskonnale. Selle aluseks on rahva demokraatlikus, mitmekesises ja süvendatud dialoogis väljendatud väärtused, millest riik juhindub ühiskonna teenimisel. Strateegilise kommunikatsiooni peasihti – ühiskonna suurem kerksus ja parem sidusus – ei saavutata üksnes poliitiliste deklaratsioonidega, vaid see areneb paljude tegurite koosmõjus. Selle tulemusel muutub elukeskkond stabiilsemaks ja kindlamaks ning väheneb ühiskonna haavatavus, ka julgeolekuohtude tõttu.

Eesti julgeolekupoliitika alused

Meediaoperatsioonide eesmärk on staabi või ringkonna oluliste sõnumite edastamine avalikkusele, et tagada avalikkuse toetus oma jõududele.

Sõnumeid ja muud informatsiooni edastatakse sihtgruppidele erinevate (sotsiaal)meediakanalite kaudu, toetamaks ülema tahet ja läbiviidavat õppust. Teavituse põhitähelepanu ja tegevus on suunatud üksuste mõjualas olevale (sotsiaal)meediale.

Teavitusohvitser või teavitusmeeskond informeerib avalikkust, toodab avalikkusele korrektset, õigeaegset teavet ning vahendab enda kasutuses olevate kommunikatsioonivahendite kaudu teavet oma üksustele ja/või staabile.

Seejuures on oluline, et teavitusohvitser ega teavitusmeeskond ei tee propagandat, ei võta osa petteoperatsioonidest ega teabega manipuleerimisest.

Avalikel üritustel, näiteks maakaitsepäeval, Teletorni perepäeval või Veteranirockil osalemine ja Kaitseliidu esindamine on lisaks Kaitseliidu allüksustele ka teavitusmeeskonna vastutada või toetada. Nad saavad panustada näiteks koordineerimisega või ürituse kajastamisega (sotsiaal)meedias.

Aga, nagu algul öeldud, leidub küllaldaselt ka CIMIC-u ja teavitus-

SÕJAAJA CIMIC

Riigikaitse koosneb peamiselt kahest komponendist, sõjalisest osisest ja seda toetavast tsiviilosisest. Üheski demokraatlikus riigis ei oleks mõeldav sõjalist kaitset üles ehitada ilma tsiviilpoole toetuseta, sest viimase tarbeks ongi sõjaline kaitse loodud.

Sõjaseisukorras ja relvastatud konflikti korral peab Eesti riik toimima tervikuna, kus mõlemad osised teineteist toetavad. (Zirk, 2005)

Neid pooli ühendavaks lüliks on CIMIC, mille mõiste on NATO käsiraamatus defineeritud järgmiselt:

NATO vägede juhi ja tsiviilstruktuuride vaheline koordineerimine ja koostöö, mis toetab missiooni läbiviimist. Tsiviilstruktuuride hulka kuuluvad kohalikud, rahvusvahelised ja valitsusvälised organisatsioonid ning kohalik elanikkond ja valitsus. (NATO AJP-3.4.9 2013)

CIMIC-u operatsiooni eesmärkide saavutamiseks peab:

- koordineerima CIMIC-u tegevust sobival tasandil (strateegiline, operatiivne- ja taktikaline tasand);
- CIMIC-u üksus kaasama kompetentseid tsiviilvõime ja organisatsioone operatsiooni planeerimisse strateegilisel ja operatiivtasandil;
- andma pidevaid hinnanguid tsiviilkeskkonnale, leidma probleeme ja välja pakkuma võimalikke lahendeid;
- jälgima tsiviil- ja sõjaliste suhetega tegelemist allüksustes ning vajaduse korral toetama üksusi oma ala asjatundjatega;
- andma relvajõudude käivitatud tegevusvaldkonnad võimalikult kiiresti üle asjaomastele tsiviilstruktuuridele;
- tegema koostööd staabi kõikide osakondadega, et tagada operatsiooni edukus;
- tagama doktriini rakendamise praktikasse (arusaamine ja võimekus);
- omama väljaõpetatud personali (üksuste komplekteeritus, rahalised ja materiaalsed vahendid);
- nõustama missiooni ülemat. (NATO AJP-9, 2003)

Teavitusmeeskonnal on ikkagi omad, CIMIC-u meeskonnast erinevad ülesanded

ASSO PUIDET

meeskondade koostöökohti. Näiteks õppuse planeerimisel ja läbiviimisel teavituskampaaniate käigus, kus tuleb õppuse piirkonda jäänud tsiviilisikuid lähenevatest harjutustest teavitada. Samuti on mõlemal oluline roll hoiakute kujundamisel.

VAJALIKUD RESSURSID CIMIC-U GRUPI TÖÖKS RAHU AJAL

Staabiruumide olemasolu ja vajalikud kantseleitarbed sinna juurde. Üks süle- ja üks lauaarvuti digitaalsete kaartide ja töötlusprogrammiga ning internetiühenduse võime.

Jooksvate kooskõlastuste saamiseks ligipääs kinnisturaamatule, Maa-ameti andmebaasile, äriregistrile, rahvastikuregistrile.

Palju tööd on kaartidega ja see nõuab piisavas koguses kvaliteetset kaardikilet.

Kaks telefoninumbrit: mobiiltelefoninumber, mida saab kasutada esimesest CIMIC-u kontaktist kuni viimase probleemi lahendamiseni, ja õppuste ajal ka üks lauatelefoninumber. Transpordivahendite olemasolu (2–3 maasturit) on vajalik, sest üle tuleb vaadata väga palju maa-alasid. Üks talvevõimekusega maastur ajavahemikus neli kuud enne õppuste etappi kuni järeltöö etapi lõpuni.

CIMIC-u grupi tööks tarvilik lisavarustus on mootorsaag, labidad, kirved väiksemate puuduste kõrvaldamiseks. Ilmnevate rikkumiste fikseerimiseks on vaja vähemalt kahte digifotoaparaati. Õppuste ajal on vajalik CIMIC-u lendude läbiviimise võimalus, avastamaks võimalikke rikkumisi, kindlasti ka raadioside võimalus.

Õppuste teavitusplakatid, -trükised ja meened (šokolaad, pastapliiatsid) peaksid valmis olema alates eeltöö etapist, et neid jagada. (Arike, 2005)

ALLIKAD:

Zirk, R. (2005) Tsiviil- ja sõjaline koostöö (CIMIC) rahuaegsel väljaõppel, Kevadtormi näitel. Diplomitöö. Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused, Kõrgem Sõjakool, Taktika õppetool.

Arike, H. Kevadtorm 2004 ja 2005. CIMIC ohvitser, 2005. Intervjueeritud 19. juulil Tallinnas. Kirjalikud märkmed Zirk, R. isiklikus kogus.

NATO AJP-9. NATO Civil-Military Co-operation (CIMIC) Doctrine. (2003).

Allied Joint Doctrine For Civil-Military Cooperation (2013).

Eesti julgeolekupoliitika alused https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/3060/6201/7002/395XIII_RK_o_Lisa.pdf

Ehmatasid õppusel lehma – kuidas käitud?

GUNNAR VASEMÄGI

ERAKOGU

7. juuni 2019. Oskar Hermanni hauakivi taasavamise mälestustseremooniast osavõtnud Gilroesi kalmistul Leicesteris

TARTU MALEVA I MALEVKOND – EELKÄIJATE JA NENDE TEGUDE MÄLESTAMISEST

Käesoleva artikli kirjutamise mõttele viis asjaolu, et kaitseliitlaste põlvkondade vahetumisega ning mitmete kaasvõitlejate lahkumisega meie hulgast on hakanud ununema nende saavutused, mälestus neist isikutest ning teadmine nende seotusest mitmete sündmustega. Ajal, kui lahkuvad ka mäletajad, kerkivad ikka ja jälle üles küsimused, kes me oleme, kust me pärineme ja misjaoks me seda kõike tegime.

Tekst: kaptenmajor (r) **KALEV KONSO**, *Tartu maleva I malevkonna ajaloopealik*

Seega on vaja korduvalt teadvustada, et samadel põhjustel, miks Kaitseliit üldse sündis ja taassündis, on organisatsioon endiselt kestmas ka tänapäeval. Kuna paljud liikmed on aastakümnete vältel panustanud struktuuri ja suurvaenlane rahva organisatsiooni endiselt kardab, siis peab siin peituma midagi väga väärtuslikku. Järelikult on meil küllaldaselt isamaaliste tegude pärandit, mida uurida ja austades hinnata ning millega oma võitlusvaimu virgutada.

Teatavasti sätestab Kaitseliidu kodukord, et *„kaitseliidu liikme kohustuseks on ka … aidata oma oskuste ja võimaluste piires kaasa Kaitseliidu ajaloo kohta materjali kogumisele ja säilitamisele.“* Seega on nii ajaloolise mälu jäädvustamine kui ka mälestuste teadlik alalhoidmine ja viljelemine meie tavapäraseks ülesandeks. Lähiajaloolisel mälul on ka teenistusliku vajaduse tahk, näiteks personalitöös ning isegi operatiivtegevuses ja väljaõppes. Kogu militaarse ja militaarset toetava tegevuse tulemusele on eelnenud varasemal kogemusel põhinevad toimingud ning soovitu saavutamisele on omakorda järgnenud tunnustused, huvitumised, mäletamised.

VABADUSRISTI VENDADE MALEVKOND

Tartu maleva I malevkond on tänapäevases Kaitseliidus ainuke nii-öelda numbriline malevkond, kuid Teise maailmasõja eelses Eestis eksisteeris neid erinevatel aastatel lausa 20: Haapsalu linna 1. ja 2.; Kuressaare 1. ja 2.; Narva 1., 2. ja 3.; Rakvere 1. ja 2.; Tartu 1., 2., 3., 4. ja 5. ning lühiajaliselt Tallinna 1., 2.[1], 3., 4., 5. ja 6. Samas on järgarv „1.“ üha enam muutunud sõnaks „esimene“, tähistades sellega algataja-allüksuse olemust kogu Kaitseliidu mõlemas taasloomise protsessis[2].

Sõdadevahelisel ajastul oli meie malevkonnal ka oma pärisnimi – Vabadusristi Vendade malevkond. Selline auväärne nimetus andis eelmise sajandi 90ndate aastate alguses põhjust tunda sügavamat huvi oma allüksuse eripärase ajaloo vastu. Viimane osutus sedavõrd mitmekülgseks, et sidus käesoleval sajandil poole tosina malevkondlase kaitseliitlikku tegevust. Huvilistest kaasalööjate ring on olnud isegi laiem.

Üle veerandsajandi on väldanud meie ajalooharrastus, mille kestel oleme muu hulgas:

- poolel teel kindlaks tegemas oma malevkonna sõjaeelset liikmeskonda niivõrd, kui see võimalikuks osutub. Kunagiste liikmete järeltulijatega suheldes on olnud eesmärgiks koguda senini teadmata infot malevkonna kohta;
- välja andnud oma malevkonna ajalooraamatu ning peatselt ilmutamas teist, milleks on esmatrükk 1944. aastal koostatud rariteetsest käsikirjast;
- korrastanud malevkonna rahuaegses vastutusalas Vabadussõja mälestusmärke ning laiendanud sellealast tegevust teiste allüksuste soovil ka väljapoole oma ala ja maakonda;
- taastanud malevkonna ajaloolise sümboolika ning käinud paraadidel oma lipu all;
- osalenud eriilmelistel mälestusüritustel, millest üks silmapaistvamaid oli 2018. aastal Võrumaal Krabil toimunud Vabadussõjas langenud sõdurite säilmete ümbermatmise tseremoonia. Seal käis erikutse alusel malevkonna juhatuse esindus koos saluudi laskmise meeskonnaga.

Mälestuspaikade hooldamisega seoses tuli malevkonna juhatuse liige Madis Tammeorg 2016. aasta sügisel välja ideega kaardistada endiste malevkonnapealike haudade asukohad ning hakata võidupühadel viima nende juurde mälestuspärgi või -kimpe. Ideed toetas malevkonna juhatus ning juba samal aastal leiti üles kaks lähimat kalmu. Esimeste hulgas mälestasime 2017. aastal malevkonna esimest pealikku lipnik Ernst Saart (VR II/3), kelle haud asub Tartu Raadi kalmistul, seejärel kuuendat pealikku »

Mälestuspaikade hooldamisega seoses tuli malevkonna juhatuse liige Madis Tammeorg 2016. aasta sügisel välja ideega kaardistada endiste malevkonnapealike haudade asukohad ning hakata võidupühadel viima nende juurde mälestuspärgi või -kimpe.

kapten Julius Kannelaudi (VR I/3) Ahja kalmistul ning neljandat pealikku nooremleitnant Reinhold Mutlit Tallinna Liiva kalmistul. 2018. aasta sügisel leiti ilma kõrvalise abita üles ametijärjestuses kolmanda pealiku kapten Viktor Araku (VR II/3) haud Sindi Vanal kalmistul. Kõigi mainitute hauakivid olid hästi säilinud ning hauad korrastatud.

Soovitus kõigile, kes plaanivad korraldada sedalaadi tseremooniaid nii eraviisiliselt kui Kaitseliidu üksusi või allüksusi esindades – uurige välja ja järgige asukoha riigi militaarseid kombeid ning vajadusel ka diplomaatilisi/protokollilisi nõudeid.

Nõukogude võimu poolt represseeriti ja viidi 1941. aastal Venemaale vangistusse teine pealik major August Kulasalu (kuni 1935. aastani Kuhlberg; VR II/3), kes suri 1942. aastal Sverdlovski oblastis SevUralLagi vangilaagris, ning viies pealik leitnant Arnold Mäeloog, kelle täpne surmaaeg ja -koht on endiselt teadmata. 2019. aastal otsustasime, et kahe viimatinimetatu mälestamise kohtadeks valime 2018. aastal Maarjamäel avatud kommunismiohvrite memoriaali ohvitseride mälestusseina ning 2019. aastal Tondil avatud sõjakooli memoriaali langenud Eesti ohvitseridele.

KAMRAADLIK KOHUSETUNNE

Omapäraselt edukaks kujunes viimase sõjaeelse ehk seitsmenda malevkonnapealiku Vabadussõjas 2. jalaväepolgu koosseisus võidelnud kapten Oskar Hermanni haua leidmise ja sellele järgnenud sündmuste lugu.

Kaitseliidu likvideerimisega 27. juunil 1940. aastal lõppes ka tema ametiaeg malevkonna pealikuna ja ta jätkas töötamist ettevõtluses. 1941. aasta juunis ja juulis pidi ta ennast varjama Nõukogude võimuorganite eest kuni Saksa vägede saabumiseni.

Teises maailmasõjas osales ta juba vanema mehena algul Eesti abipolitsei 2. kompanii, seejärel 186. julgestusgrupi ja 179. eesti täiendus-julgestusgrupi (Narwa) koosseisus ning hiljem piirikaitse tagavararügemendis. 1944. aasta septembris evakueeriti nimetatud üksuse osad Saksamaale, kus need liideti uuesti formeeritava 20. Eesti relvagrenaderide diviisi tagavararügemendi koosseisu. Sileesias toimunud lahingute ning rügemendi Taanis viibimise möödudes langes üksus 3. mail Põhja-Saksamaal Briti vägede kätte vangi. Tänu Eestist põgenenud abikaasa energilisele tegutsemisele õnnestus kapten Hermannil pääseda Uklei metsalaagrist eraisikute laagrisse.

Pärast sõda elasid mõlemad Geislingeni DP-laagris Lõuna-Saksamaal, kust nad 1947. aastal suundusid edasi Suurbritanniasse. Elades Leicesteri linnas Inglismaal, võtsid nad aktiivselt osa kohalike eestlaste seltsielust. Oskar Hermann suri 19. augustil 1949 ning maeti Leicesteris Gilroesi kalmistule.

Infot tema 70 aasta taguse surmateate ja hauakivi kohta leidsime Inglismaa eestlaste ajalehes „Eesti Hääl“[3] ning Saksamaa eestlaste ajalehes „Eesti Post“[4] ilmunud artiklitest. Saadud andmed andsid põhjust pöörduda 2018. aasta maikuus otse Leicesteri Eesti Maja poole. Sealses väikeses kogukonnas tekitas meie soov teatud elevust ning ka nendepoolset huvi kõnealuse isiku vastu. Peagi edastati meile teemast huvitatud väliseestlasest kontaktisiku andmed, kellega tekkis väga hea ja tihe koostöö. Hr Edmund Kauskase vahendusel saime olulist abi kohapealses asjaajamises, mis väljendus esmalt haua täpse asukoha kindlaks tegemises. Selleks tuli pidada kirjavahetust Leicesteri linnavalitsuse ametnikega. Haua ülesleidmisel selgus, et seda ei olnud mitte keegi aastakümneid hooldanud ning hauakivigi oli ümber kukkunud. Lisaks olid sademed kõik värviga tehtud kirjad ja kujunduselemendid ära uhtunud. Kuna kapten Hermannil polnud järeltulijaid ning vanad kaasvõitlejad olid siitilmast ammu lahkunud, polnud haua selline olukord üllatav.

Nüüd aga hakkas meis, sõjajärgsetes malevkonnapealikes kasvama kamraadlik kohusetunne. Võtsime haua korrastamise teema viivitamatult käsile – teavitasime olukorrast ja meie plaanidest malevkonna liikmeid aasta üldkoosolekul ning kõigi osavõtjate poolthäältega sai ülesanne võetud 2019. aasta tegevusplaani. Suheldes meie esindaja Edmundiga lükkasime käima asjaajamise vastavalt kohalikele õigusaktidele, mille tagajärjel leiti renoveerimistööde litsentseeritud teostaja. Pärast meili teel peetud läbirääkimisi said vajalikud tööd – kivi puhastamine, püstitamine ja ankurdamine – ka tellitud. Paari kuu möödudes saime ühel päeval e-kirjaga rõõmusõnumi, millele oli lisatud foto uuendatud ja paigaldatud hauakivist. Kõik oli tehtud täpselt nii, nagu kokku lepitud.

Koheselt algas sõidu organiseerimine ning tseremoonia ettevalmistamine. Eelkõige oli vajalik osalejate ja plaanitavate sündmuste ajastamine, mis osutuski arutluserohkeimaks ja ühtlasi aeganõudvaimaks. Sealhulgas tegime kindlaks osavõtjate ringi – praegune malevkonnapealik ja kaks endist malevkonnapealikku kui mälestatava ohvitseri tänapäevased kolleegid. Samuti lisandus seltskonda kaplan tseremoonia usulise talituse läbiviimiseks. Toimetamiste käigus selgusid meie ettevõtmise toetajad[5], seejärel broneeriti küllaltki kiiresti lennud ja hotellikohad.

Koordineerimist vajas plaanitava tseremoonia olemus ja ka esinduslikkus. Selleks sai varakult kontakteerutud Eesti kaitseatašeega Suurbritannias. Viimase kaasabil saime nõusoleku meie plaanile viia tseremoonia läbi kaitseväe tavavormides. Seejuures kandsime vormikuuel Kaitseliidu ja oma allüksuse tunnuseid. Siinkohal soovitus kõigile, kes plaanivad korraldada sedalaadi tseremooniaid nii eraviisiliselt kui Kaitseliidu üksusi või allüksusi esindades – uurige välja ja järgige asukoha riigi militaarseid kombeid ning vajadusel ka diplomaatilisi/protokollilisi nõudeid.

Erakordseks kujunenud reis kulges 5. juunil 2019 lennukursil Tallinn-Frankfurt-Birmingham ja sealt lõuna ajal Leicesterisse. Sama päeva õhtupoolikul külastasime sõjaeelse kolleegi hauda, mille korrastatud postamenti

ERAKOGU

Viimse ja küllaltki olulise detaili hauakivil taastas malevkonnapealik Kristjan Bachman

oli äraütlemata hea tunne näha ja oma käega katsuda. Viimse ja küllaltki olulise detaili hauakivil taastas malevkonnapealik Kristjan Bachman. Kivil säilinud reljeefsete pindade järgi oli võimalik originaalilähedaselt värvidega katta Eesti rahvusvärvides kilp ja seda ümbritsevad rohelised tammeoksad. Rõhutama peab, et tegu ei olnud mingi lihtsa pintseldamisega, vaid selleks ettenähtud ja õigete komponentidega kokkusegatud värvide pealekandmisega vastava loaga spetsialisti poolt. Kõik vajalikud ametialased oskused ja õigused olid meie malevkonnapealikul olemas. Mälestuspärja tellisime koha pealt, Gilroesi kalmistu ateljee-töökojast, kuid tekstide ja kujundustega pärjalindid tõime kaasa Eestist. Küllakutsele vastates tegime veel samal õhtul visiidi Edmundi juurde, kus meid tema eestikeelses peres väga sõbralikult vastu võeti. Tänutäheks osutatud abi eest kinkisime talle pühendusega malevkonna ajalooraamatu.

Oskar Hermanni renoveeritud hauakivi pidulik taasavamine Leicesteris toimus reedel, 7. juunil 2019. Mälestustseremoonia viis läbi Tartu praostkonna praost ja Tartu Peetri koguduse õpetaja ning ühtlasi Tartu malevlane kaplan Ants Tooming. Sündmuse olulisust ilmestasid oma kohalviibimise ja sõnavõttudega Eesti kaitseatašee kolonel Eduard Kikas, Inglismaa Eestlaste Ühingu esimees Toomas Ojasoo ning Leicesteri Eesti Maja komitee esinaine Eva Piirimägi-Sadler. Kutsutud külalistena tulid ka Edmund oma abikaasa Katrini, venna ja väga eaka isaga. Viimane arvas mäletavat Oskar Hermanni tema viimsel eluaastal.

Tagasi Eestisse sõitsime 8. juunil samal marsruudil. Sõidu ajal ja ka hiljem tõdesime, et kogu meie tegevust saatis algusest peale igal sammul edu. Kõik, sealhulgas pisiprobleemide lahendamine, sujus õigeaegselt ja tulemuslikult. Seega kogesime ühest ja ajas vastupidavat järeldust – kui aatelisi ettevõtmisi korraldatakse ülevate ja puhaste kavatsustega, siis ühinevad ka teised samasuguste eetiliste põhimõtete kandjad ning ideed teostuvadki, talletades väärikad jäljed mällu ja ajalukku.

VIITED:

1 Tallinna I ja II malevkond eksisteerisid ka aastatel 1990–1991.
2 Vabadusristi Vendade Ühenduse kütisalgad aastal 1924 ning rakendusspordiselts Tarapita aastatel 1988–1990 Tartus.
3 Nr 88, 26. august 1949.
4 Nr 26, 19. juuli 1950.
5 Kaitseministeerium, Sõjamuuseum, Kaitseliidu peastaap ja MTÜ IMK.

RKK ICDS Diplomaatia

Koostöös Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse välispoliitikaajakirjaga Diplomaatia toome teieni tunnustatud ekspertide sisukaid analüüse ja huvipakkuvaid käsitlusi nii lähemal kui kaugemal toimuvast.

VENEMAA JA SAKSAMAA SÕBRALIKULT, NÄE ...

Ajaloo kordumine pole välistatud ja mitmed tänapäeva arengud viitavad sellele võimalusele. Pärast Esimest maailmasõda hakkas Nõukogude Liit oma sõjalist potentsiaali üles ehitama Saksa tööstuse abiga. Nüüd teeb Putin sedasama.

Tekst: **HEINO AINSO**, *vaatleja, BATUNi asutajaliige ja mitmekordne president*

Nimelt sõlmisid sõja võitnud Nõukogude Liit ja sõja kaotanud Saksamaa pärast Esimest maailmasõda, 1922. aastal Rapallo lepingu. Lepingule lisati salaklausel, mille kohaselt lubas Nõukogude Liit hakata oma pinnal treenima Saksa sõjaväge raskerelvastusega ja lendureid Fokkeri lennukitega. Samuti hakkasid Saksa ohvitserid välja õpetama Vene sõjaväeüksusi.

Salaklausli tulemusena loodi 1924. aastal lendurite treeningkeskus Lipetskis, 1929. aastal maavägede treeningkeskus Kaasanis ja 1929. aastal keemiarelvade vabrik Samara oblastis. Vastastikune sõjavägede koostöö kestis 1935. aastani, mil Saksamaa ühepoolselt tühistas Versailles' lepingu sõjalised piirangud, seadis sisse sundteenistuse ja hakkas ise oma sõjatööstust üles ehitama.

Nelja aasta pärast, 23. augustil 1939, kirjutati alla MRP salaleping. 1. septembril 1939 algas Teine maailmasõda. Mõlemad osapooled tungisid Poolasse ja jaotasid Poola omavahel MRP salalepingus ette nähtud piirides.

Sõjalise ja majandusliku koostöö uus faas algas kohe pärast seda. Nõukogude kaitsekomissariaat koostas nimekirja sõjatehnikast, mida osta sooviti. Ostuks eraldati umbes miljard Saksa marka, mis oli tol ajal astronoomiline summa. Kindral Gussev koos suure ekspertide grupiga käis läbi kõik suuremad Saksa relvavabrikud, nagu Junkers, Messerschmitt, Focke-Wulf, Hensche, Bosch, Siemens jt. Lennukid ja muu ostetud varustus hakkas Nõukogude Liitu jõudma aprillis 1940. Saksamaa kalletung Nõukogude Liidule algas 22. juunil 1941.

KUI RAHA RÄÄGIB

Endiste vastaste koostöö ajendiks olid geopoliitilised kaalutlused. Nõukogude Liit vajas oma mahajäänud ja laostunud majanduse ülesehitamist ja Saksamaa vajas tooraineid, mida Nõukogude Liidus oli külluses. Samuti tahtsid mõlemad pooled kiiresti taastada oma sõjalise võimsuse. Tänapäeval on selles suhtes tekkinud oluline muutus. Putin tahab tõsta Venemaa jällegi arvestatavaks sõjaliseks suurjõuks, Saksamaa seevastu pürib majanduslikuks suurjõuks. Saksa ärimehed ja pangad näevad Venemaal suuri võimalusi luua püsivaid ja vastastikku kasulikke ärisidemeid.

Välisminister Frank-Walter Steinmeier pakkus 2006. aastal välja nn lähenemispoliitika (*rapprochement*), mis seob vastastikku mõlemaid riike. Huvitavaid näiteid sellest arengust on palju, nimetan ainult mõned. Dr Bergmann on Ruhrgasi esimees ja ta valiti 2006. aastal Gazpromi üheks direktoriks. Dr Mangold on Daimler AG juhatuses ja Venemaa aukonsul Baden-Wüttenbergis. Nord Streami juhatuse esimees Matthias Warnig oli varem Moskva Dresdeni Panga juhataja. Warnig ei alustanud oma karjääri pangaametnikuna, vaid ohvitserina Stasis, Ida-Saksamaa luureagentuuris. Krimmi sündmuste tõttu kehtestatud sanktsioonid, mis peale 2014. aastat vähendasid tunduvalt Saksa-Vene kaubandust, on ikka veel alles, kuid kaubandus on viimastel aastatel hakanud uuesti kasvama ja üle 5500 Saksa äriettevõtte on Venemaal jälle aktiivsed.

Ei saa märkimata jätta Putini väidetavat isiklikku sõprust Saksamaa juhtivate sotsidega, nagu Gerhard Schröder ja Frank-Walter Steinmeier. Schröder oli kantsler (1998–2005) ja sotsiaaldemokraatide juht (1999–2004). Steinmeier oli riigi luureosakonna ülem (1999–2005), välisminister (2005–2009 ja 2013–2017) ja on alates 2017. aastast Saksamaa president.

Pärast Schröderi lahkumist riigi teenistusest sai ta kõrgepalgaliseks

PIXABAY

(350 000 eurot kuus) Nord Streami aktsionäride komitee presidendiks. Gazpromi käes on 51 protsenti Nord Streami aktsiaid, seega kontrollib Putin täielikult Nord Streami ja sellega Schröderi tegevust. Schröder kinnitas miljardieurose laenu Gazpromile, enne kui lahkus välisministri kohalt, ja see tekitas Saksa ajakirjanduses küllaltki palju poleemikat.

Steinmeierist on saanud Kremli poliitika suurim toetaja. Näiteks Bukaresti NATO tippkohtumisel 2008. aastal oli ta ägedalt selle vastu, et anda Ukrainale ja Gruusiale võimalus saada NATO liikmekandidaadiks.

Pärast Vene rünnakut Gruusiale ei pooldanud ta sanktsioonide kehtestamist Venemaa vastu. Pärast sõjakolde käivitamist Ukrainas 2014. aastal oli Steinmeieri motoks, et Moskvaga tuleb pidada läbirääkimisi, kuid mitte midagi rohkemat.

Samas olid nii tema kui ka USA president Barack Obama selle vastu, et Ukrainale saadetaks relvi, mis aitaksid maad kaitsta. Nüüd, viis aastat hiljem, sai president Donald Trump selle ränga vea parandada, kuid millise hinnaga Ukrainale?

Ka teiste Saksa parteide juhid on olnud Vene-suunalise orientatsiooniga. Näiteks roheliste partei juht, ultraradikaal ja kodanlusevastane Joschka Fischer sai välisministriks (1998–2005); vabade demokraatide juht Guido Westerwelle oli välisminister ja asekantsler (2009–2011). Viimane toetas 2013. aastal Putini palvel ettepanekut anda Euroopa Liidu ulatuses viisavabadus Vene riigifunktsionääridele, kuid mitte tavalistele venelastele. See ettepanek ei läinud Euroopa Liidus läbi.

See, mis on juhtumas, sarnaneb vägagi sõjalise koostööga pärast Esimest maailmasõda. Siis oli see ülisalajane ja viis hiljem MRP-ni.

Fischer soovitas 2014. aastal (viis kuud pärast Gruusia ründamist) anda Venemaale suurem roll NATO-s ja ehk lõpuks võtta Venemaa NATO liikmeks. Die Linke (endise Ida-Saksa kommunistiliku partei järeltulija) reklaamib ennast kui Venemaa suurimat ja parimat sõpra.

MRP VOL. 2?

Analoogia 1922. aasta Rapallo lepinguga algas juba Jeltsini valitsuse ajal. 1993. aastal sõlmisid Vene ja Saksa kaitseministrid avaliku kaitsejõudude koostöölepingu. Aastal 2011 sai üldsus teada, et Saksa kaitsetööstuse suurim firma Rheinmetall, kes on lääne kaitsejõududele tuntud oma tankiga Leopard, on sõlminud lepingu Venemaa kaitseministriga.

Lepingu kohaselt hakkab Rheinmetall ehitama Venemaale uut, tipptehno- »

loogiat kasutavat sõjaväe treeningubaasi. Tipptehnoloogia võimaldab sõdurite väljaõpetamiseks matkida realistlikke sõjatandri maastikke. Baasi maksumus on 280 miljonit eurot ja sealt võib aastas läbi käia 30 000 sõdurit. Pealegi vähendab see sõdurite treeninguaega ja seega väljaõppekulusid.

Sellele lepingule lisandus samal aastal vastastikune ohvitseride ja allohvitseride sõjalise väljaõppe memorandum. Selle tehingu abil peaks Vene armee saama parima väljaõppe Saksa (või NATO?) armee praktikas ja tehnikas. USA poliitanalüütik Jakub Grygiel nimetas seda Saksa-Vene sõjaväelisteks mesinädalateks.

2012. aastal uhkustas Rheinmetalli juht Klaus Eberhardt, et nende uued soomusautod on juba Venemaal katsetustel. See, mis on juhtumas, sarnaneb vägagi sõjalise koostööga pärast Esimest maailmasõda. Siis oli see ülisalajane ja viis hiljem MRP-ni. Pärast Rheinmetalli teateid pole Saksa ajakirjandus seda teemat puudutanud. Miks puudub selle üle avalik arutelu ja debatt? Vaid mõned aastad tagasi sundis avalik debatt ja hukkamõist Prantsusmaad tühistama lennukikandjate ehitamise Vene mereväele.

Rheinmetall oli ka 1920. aastatel Rapollo lepingu alusel Nõukogude Liitu aitamas, et see saaks rikkuda Versailles' lepingut, mille Vene valitsus oli varem heaks kiitnud. Suured Saksa firmad, nagu Krupp, Siemens ja teised, olid kahekümnendatel aastatel Venemaal selle sõjatehnilist baasi üles ehitamas ja on nüüd jällegi seal.

PINK JÄÄB LÜHIKESEKS

Mida Saksamaa üldine poliitiline eemaletõmbumine USA-st ja lähenemine Venemaale tähendab NATO-le ja sellega meie kaitsele? Leidsin internetist riikide kaitsevägede andmed.

Venemaal 1 013 000, reservis 2 572 000 meest.

USA-l 1 358 000 meest, reservis 811 000, aktiivväest 200 000 paikneb Euroopas. Pärast Krimmi vallutamist saatis USA sellele lisaks 200 000 meest.

Kõik NATO väed kokku on 1 931 000 meest, sh 176 000 Saksamaalt ja 355 000 Türgilt.

Huvitav oli võrrelda ka Baltimaade kaitsevägede suurusi: Eesti 6600, Läti 5300 ja Leedu 18 300 meest.

Tõin eraldi välja Saksamaa ja Türgi panuse NATO-sse, sest mõlema riigi viimase aja poliitilised sammud on hakanud kõigutama NATO kaitsevõimet, nagu näiteks Saksamaa hiljutine otsus hakata paari aasta pärast vähendama NATO-le eraldatavaid kaitsekulutusi. Need pole kunagi tõusnud kahe protsendini SKT-st, nagu NATO lepingud seda ette näevad.

Kulude vähendamine pole seotud majandusliku kitsikusega, sest riigi eelarve on olnud viis viimast aastat ülejäägis. Viimasel aastal oli ülejääk 11,2 miljardit eurot. Pigem paistis see olevat signaaliks Venemaale, et Saksamaa on võtnud suuna mitte enam järgida USA ettekirjutusi. Rahva seas levinud Vene-lembus ja Ameerika-vaenulikkus toetab valitsuse otsuseid NATO kaitsevõime vähendamiseks.

Türgi otsustas hakata Venemaalt ostma S-400 raketikaitsesüsteemi, mis laseb venelastel jälgida USA ründelennukite kaitse- ja sihtimistehnikat, sest USA lennukid on Türgi õhukaitse pearelvadena pidevalt lennus.

See otsus on hakanud pingestama USA ja Türgi suhteid. 15. juulil teatas Wall Street Journal, et Vene raketikaitsesüsteem on kohale jõudnud. Mõned päevad hiljem teatas USA, et tühistab uute lennukite müügi Türgile.

Praegu näib, et Türgi kas astub ise või visatakse varsti NATO-st välja.

Kui NATO jääb püsima ning Türgi ja Saksamaa mõnest NATO kaitseoperatsioonist osa ei võta, väheneb NATO kaitsevõime 27 protsendi võrra.

Mis on selle poliitika mõju NATO-le, näitab ilmekalt sõjajõudude võrdlus. Kui NATO jääb püsima ning Türgi ja Saksamaa mõnest NATO kaitseoperatsioonist osa ei võta, väheneb NATO kaitsevõime 27 protsendi võrra.

OHTU TEADVUSTATAKSE

Tänavu veebruaris toimus Münchenis kolmepäevane julgeolekukonverents, kus USA asepresident Mike Pence rõhutas vajadust, et kõik NATO liikmed tõstaksid kaitsekulutused kahe protsendini SKT-st, ja laitis Nord Stream 2 läbiviimist, sest see paneks NATO riigid otseselt sõltuvusse Venemaast.

Angela Merkel rõhutas selle vastukaaluks multilateralismi tähtsust ja Euroopa püüet otsida oma majanduslikke ja geopoliitilisi lahendusi. Merkel on siiani olnud tugev NATO toetaja, kuid on küsimus, kas ta rahva meelsuse muutumise tõttu saab sellele joonele truuks jääda.

Paar kuud hiljem aprillis tähistas NATO oma 70. aastapäeva. Sel puhul ilmus NATO Parlamentaarse Assamblee poliitilise komitee raporti mustand aruteluks ja lõplikuks redaktsiooniks. Selles võeti kokku NATO panus transatlantilise piirkonna julgeolekusse ja stabiilsusesse. Toonitati kahte uut välist hädaohtu, mida varem ei eksisteerinud: rahvusvahelised terroristlikud rühmitused ning uuesti tärkav ja pealetungiv Venemaa. Samuti üht uut sisemist ohtu. Lisaks välistele hädaohtudele on NATO riikides hakanud muutuma ühiskondlikud tõekspidamised, mis õõnestavad NATO riikide siiani kestnud alussambaid – isikuvabadust, demokraatia rakendamist, inimõiguste tagamist ja õigusnormide täitmist. Ühiskondlike muutuste peamiseks tunnuseks on populism ja illiberaalsus, mis on paljudes riikides viimastel aastatel esile kerkinud.

Paistab, et Saksa välisministri Steinmeieri kolmteist aastat kestnud lähenemispoliitika õigustus, et tihe läbikäimine ja majanduslik seotus aitab Venemaad demokratiseerida ja normaalseks riigiks muuta, on läbi kukkunud, nagu varem kukkus läbi Willy Brandti *Ostpolitik*, avang itta. Siis kasutas Nõukogude Liit seda ära, sekkudes Angola kodusõtta (makstes kinni Kuuba palgasõdurid) ja okupeerides Afganistani.

KAS SAAME OLLA KINDLAD?

Praeguseks pole Venemaa muutunud vabamaks ega demokraatlikumaks, nagu Steinmeier oma lähenemispoliitika elluviimisel lootis. Selle asemel, et muutuda normaalseks riigiks, on Venemaal laienenud riigiettevõtete arv ja inimõigusi on hakatud pidevalt piirama.

Välispoliitiliselt on Venemaa end osavalt sisse seadnud mitmel pool maailmas, nagu näiteks Süürias ja Venezuelas. Samuti müüb ta Saksa tehnoloogia abil ehitatud relvastust üle maailma. Saksamaa töösturite käed aga on oma suurte investeeringute, pangalaenude ja naftavajaduse tõttu seotud ja nad ei saa Putini inimõiguste rikkumiste ja muude kitsenduste vastu avalikult protesteerida.

Samuti võib vastastikune sõltuvus tekitada suurt kahju Saksa majandusele, sest ühel diktaatoril on võim majanduslikud kraanid päevapealt kinni keerata. Nõukogude Liit tegi seda varemalt Soomega ja hoidis sellega Soomet ida-lääne võitluses poliitiliselt neutraalsena.

Nõukogude Liit tegi ränga vea, kui tungis sõjaväega Afganistani. Putin on Nõukogude Liidu vigu vältinud. Selle asemel on ta mitmes riigis, kus elab suur protsent venelasi, vallutanud alasid, mida peab omaks. Gruusialt võeti ära kaks provintsi, Ukrainalt Krimm ja Donbassi piirkond. Surve lääneriikidelt eesotsas Saksa kantsleri Merkeliga on viinud Minski lepeteni, kuid ka need pole suutnud sõjategevust lõpetada ja Ukraina terviklikkust päästa.

Gruusia ja Ukraina polnud NATO liikmed ega saanud Saksamaa vastuseisu tõttu isegi liikmekandidaadiks. Mis võib juhtuda siis, kui Putin otsustab laiendada oma võimu Balti riikides, vallutades alasid, kus venelasi on rohkesti?

Kas NATO artikkel 5, mis meid kaitsma peaks, on praegustes NATO riikides muutuvate tõekspidamiste taustal veekindel?

Täismahus artikkel **„Kas Venemaa ja Saksamaa koostöö võib tuua kaasa ajaloo kordumise?"** ilmus esmakordselt 15. augustil 2019 ajakirjas Diplomaatia.
Otselink ajakirja Diplomaatia digiversioonis ilmunud artiklini: https://diplomaatia.ee/kas-venemaa-ja-saksamaa-koostoo-voib-tuua-kaasa-ajaloo-kordumise/

PIXABAY

„LAHINGUVÄLI” VENEZUELA

On riigid, kes võitlevad mõjuvõimu pärast, ja on riigid, kelle pinnal võitlevad selle nimel teised. Viimaste hulka võib lugeda ka Venezuela, millel on USA ja Venemaa vahelises vägikaikaveos täita kaika roll.

Tekst: **TOOMAS ALATALU**, *politoloog*

PIXABAY

Tänavu augustis teatas USA president Donald Trump G7 kohtumisel Prantsusmaal Biarritzis, et Ühendriigid ei taotle režiimivahetust Iraanis – piisavat sellest, kui too loobub tuumarelva saamise mõttest. Avaldus võttis maha Trumpi ametiajal lisandunud pinged USA-Iraani pikaleveninud (aastast 1978 kestvas) konfliktis Iraaniga.

Kuidas Iraani konflikt Venezuelaga seotud on? Esiteks tähendab see seda, et USA teine konflikt Venezuelaga, milles kahel viimasel aastal on nõutud pidevalt võimuloleva presidendi Nicolas Maduro ametist lahkumist, läheb veelgi ägedamaks. Nende kahe konflikti teiseks ühendavaks lüliks on USA vastasmängija, nii Iraani kui Venezuela režiimi taga seisev Venemaa.

VAENLANE VÄRAVAS

Mõistagi on Venezuela USA-le geopoliitiliselt valusam probleem kui Venemaa külje all asuv Iraan. Pealegi on tegu liiderriigiga Ladina-Ameerikas, kus toimuv on suuremal või vähemal määral, otsesemalt või kaudsemalt USA-d mõjutanud.

Näiteks 1958. aastal oli just oma USA-meelsest diktaatorist vabanenud Venezuela Kuubal revolutsiooni tegeva Fidel Castro toekaim liitlane. Washington oskas viimasega tülli minna ning suurt poliitikat ja raketitehnika arengut jänkidest paremini lugenud Castro muutis Kuuba 1961.–1962. aastal Moskva satelliitriigiks USA nina all. USA lootused blokaadi abil kuubalaste meelsust murda on jäänud tänaseni illusiooniks, ent Kuuba ka üksnes saareks.

Sestap tähendas uue vasakpoolse *comandante* Hugo Chavezi nimetamine 1999. aastal Venezuela presidendiks maismaal midagi enamat kui Kuuba. Sest ka maailm oli uus.

Chavez taaselustas kärmelt 1810.–1826. aastate loosungid ja lõi uue rahvusvahelise vasakpoolsete riikide ühenduse ALBA, mille üheks liikmeks, ent mitte juhiks, oli Kuuba.

Chavezi ja Venemaa presidendi Vladimir Putini esmakohtumine toimus septembris 2000 ÜRO peaassambleel, kus mehed tundsid teineteises ära geopoliitiku. Nad kohtusid üheksa korda (Chavez suri 2013) ja pole raske tabada, et pärast neljandat kohtumist ehk alates 2005. aastast hakkas Venezuela ostma relvastust peamiselt Venemaalt.

Tõeliselt suure geopoliitika tegemine algas 2008, kui Chavez käis juulis ja septembris Moskvas. Nende sõitude vahele mahtus Venemaa rünnak Gruusiale ja Venezuela astus koheselt kahe sõltumatu „riigikese“ Abhaasia ja Lõuna-Osseetia tunnustajate ühe käe sõrmedel kokkuloetavasse ritta.

Suured käigud tehti Ameerika mandril. Septembris 2008 maandusid Ve-

nezuelas Venemaa raskepommitajad Tu-160, novembris ilmus kohale laevastik, k.a tuumareaktorit kasutav ristleja Pjotr Velikii, ja detsembris läbis Venemaa allveelaev esmakordselt Panama kanali.

Mööngem – säärast dessanti polnud Moskva Kariibi merel veel teinud, sest 1962. aastal peatati NSV Liidu sõjalaevad enne Kariibe ja kriisi lahenedes asus laevastik tagasiteele. 2013. aastal ja juunis 2019 ilmusid aga Vene sõjalaevad Kariibi merre koguni Panama kanali kaudu.

Geopoliitiliste käikude alguses oli Putin ise peaministri ametis ja käis sellena ka 2010 Caracases.

Chavezi välisministriks oli 2006–2013 aga Venezuela praegune president (või peaks ütlema: üks praegustest presidentidest) Nicolas Maduro, kes oma bossi haiguspäevadel oli just see mees, kes jutlustas unipolaarse maailma kadumisest ja kiitis Venemaa tegusid multipolaarse maailma kehtestamisel. Elik – Washingtonil on, mida Madurole tema eelmisest ametist meelde tuletada.

Olgu lisatud, et Venezuela tänane välisminister Jorge Arreaza on Chavezi väimees, kes sai sellesse ametisse, kui opositsioon hakkas väitma, et Maduro olla Chavezi kursi reetnud ning oleks vaja n-ö alguse juurde tagasi pöörduda.

Venezuela tänase olukorra paradoksaalsus tuleneb sellest, et traditsioonilised võimuparteid läksid ajalukku eriti jultunud riigipiruka jagamise süsteemiga ja protestijate massitapmisega. See lubas Chavezil agraar-, haridus-, tervishoiu- (arstid Kuubalt, mille eest tasuti naftaga) ja muude reformidega võita režiimile piisav sotsiaalne baas ja toetus valimistel.

Venezuela aktiivne osalus Venemaa juhitud nafta- ja gaasipoliitikas pluss Venemaa tehaste (selle aasta lõpus peab valmima Kalašnikove tootev ettevõte) ilmumine tegi 2013. aastal presidendiks valitud Madurost selles piirkonnas Donald Trumpi esivaenlase (teine oli Kuuba, kolmas Nicaragua), kuid esialgu polnud meest, keda talle n-ö vastu panna.

ÜKS RIIK – KAKS PRESIDENTI

Ent see mees leiti. Eelmise aasta lõpul toimunud rotatsioon nii parem- kui vasakpoolseid ühendava opositsiooni juhtkonnas tõstis liidriks 36aastase Juan Guaido, kes parlamendi esimehena kuulutas tänavu 23. jaanuaril Maduro tagandatuks ja enda presidendiks. Seda põhiseadust tõlgendades!

Washington ja Brüssel võtsid kohe tuld, ent Maduro pooldajad tulid samuti viivitamatult välja ja kui põhiseaduses erakorralisteks käikudeks lubatud 30 päeva sai läbi, oli kõigile selge, et Maduro on endiselt ametlik president ja Guaido nende president, kes teda toetavad ja nii arvavad.

Kuna Guaido otsustas jätkata, oli tekkinud kaksikvõim, kus poolte jõud – mida kinnitavad igal aastal mingid valimised – on enam-vähem võrdsed.

Kusagil olnud lootus, et Guaido kallutab massid enda taha, kadus kiirelt. Tal pole ka relvajõudude toetust, mis selles 32 miljoni elanikuga riigis on määrav.

Venezuela relvajõududes on tegevteenistuses 123 000 meest-naist pluss 8000 reservisti ja 220 000 poolsõjaväestatud kaitseliitlast.

Sõjaväelastele kuulub peaaegu alati neljandik ministrite ja kuberneride kohtadest. 2009. aastal loodi miilits, kuhu kuulub praegu pool miljonit meest-naist. Miilitsad on lahendanud noorte tööpuuduse ja taganud töökäed džunglialade hõivamiseks. Neist kõigist on vaid tühine osa jooksnud üle Guaido poole.

Sestap kerkis varsti päevakorda võimalik sõjalise jõuga välissekkumine, mida USA riigisekretär ka kuulutas.

3. mail 2019 helistas Putin Trumpile, räägiti põhiliselt Venezuelast ja Putin kinnitas üle, et tegu on Venemaa strateegilise partneriga. Kui nüüd lisada, et ainuüksi augustis 2019 on Moskvat külastanud Venezuela asepresidendid Delcy Rodriguez ja Tariq El-Aissami ja kaitseminister Vladimir Padrino (osales kolmandat aastat nn. sõbralike armeede mängudel) ja et Venemaa sõjalaevad on taas Havanna reidil, siis on raske ette kujutada seisu, kus Maduro pakib kohvrid ja lahkub ning tema asemel võtab presidendipalees koha sisse Guaido.

PITKAL PÄTIKS
EHK PUHTA KAVALUSEGA AUS VÕIT

Admiral Pitka luurevõistlus 2019[1] toimus mõned metsateed Eesti odavuspealinnast Valkast ida pool, vihma käes paljalt mängivate laste, küpsevate õunte ja kruusateedel sebivate kanade vahel[2]. Vastutegevuses osales kümme Põhja kompanii kapralit, paar pulka sinna või tänna. Sama palju jäägreid Soomest. Ja leitnant, kes oma tärnidele võib lisada aukaprali triibu.

Tekst: **MARTIN MÄGI,** *vabatahtlik autor*

Valka sõitsime lahtise GD-ga, seljakotid auto väliskülgedel rippumas nagu mõnes filmis. Nautisime kurvide lõhna ja päikesepaistet, naiste lehvitusi ja meeste kadedaid pilke. Kuni vihma sadama hakkas. Tõmbasime Otto telkmantli üle GD katuse. Kattis vihma eest meid ja kümmet öövaatlusseadet, mis isikkoosseisu kõrvale jättes on ilmselt üks kalleimaid veoseid, mida lahtises GD-s veetud on.

Aga. Ma ei saa siit edasi minna enne, kui olen väljendanud austust ja positiivset kadedust kõigi Admiral Pitka luurevõistlusel osalenute ja tulevikus osalejate vastu.

Esimene päev oli logistika. Autod, relvad, telgid, öövaatlusseadmed, sõit ja laagri ülespanek.

Teine päev oli harjutamine. Kuni võistlejad meie alasse jõudsid, tegime tuld ja liikumist, varitsusse sattumist jala ja masinatel, taktikalist lahingukannatanu käsitlemist. Päeva lõpuks olime väsinud, higised ja tolmused. Lahendasime olukorra kümblusega hämmastavalt külma veega järves. Tore oli.

Tore oli, et major andis meile OPBOX-is[5] vabad käed, kuidas vastutegevust korraldada. Vähem tore oli fiasko reeglitega. Eestlased, nii vastutegevus kui võistlejad, said võõrkeelsetest meeskondadest erinevad reeglid. Sellest tuli jama. Nimelt olid kõik välismaa võistkonnad arvamusel, et kui nemad tulistavad esimesena, siis on OPFOR[4] surnud või nad murravad kontaktist välja. Meile antud reegel oli, et kui saame võistlejale „käe peale“, peavad nad loovutama ühe või rohkem pileteid. Sellest tulenevalt kohtusime Eesti tiimidega pigem harva. Paari võõrkeelse tiimiga läks paukmoonasõda üle sõnasõjaks nagu jalgpallikohtunikul, kes on kohtunud kaotava meeskonna fännidega.

Exit light, enter night, take my hand[5]... Võid seda vilistada, aga käest kinni võtta ei näe. Kui valgus lahkus, panime öövaatlusseadmed kiivri külge, pimendasime GD-de tuled ja läksime võistlejaid kimbutama.

Sõitsime ilma tuledeta pilkases pimeduses. Ebamaine maailm. Jõukas küla metsatukas, kus ei põlenud ükski tuli, helendas öövaatlusseadmes nagu Mordor[6], sest igas hoovis oli infrapuna-valvekaamera.

Piksenooltega paduvihm oli roheline nagu ulmefilmis. Mõned tiimid liiku- »

OPSEC ja PERSEC on tähtsam kui fotokunst ehk OPFOR Taskforce Hitman ootab Admiral Pitka luurevõistluse 2020 algust

ERAKOGU

ADMIRAL PITKA LUUREVÕISTLUSE VÕITIS KAITSELIIDU PÄRNUMAA MALEVA ESIMENE VÕISTKOND

Tänavuse rahvusvahelise Admiral Pitka luurevõistluse võitis Kaitseliidu Pärnumaa maleva esimene meeskond koosseisus Valdo Hälvin, Taavi Tilk, Janno Lampp ja Erik-Jörgen Sempelson.

Teiseks tuli Kaitseväe peastaabi ja kolmandaks Kaitseliidu Pärnumaa maleva teine võistkond. Parim välisriigi võistkond oli Rikama Soomest, kes saavutas 4. koha.

Startinud kahekümne kaheksast võistkonnast lõpetas Admiral Pitka luurevõistluse kakskümmend seitse. Omavahel võtsid mõõtu Eesti, Belgia, Bosnia ja Herzegovina, Itaalia, Kanada, Leedu, Läti, Poola, Prantsusmaa, Rumeenia, Soome, Taani ja USA riigikaitseorganisatsioonide esindused.

Kaitseliidu korraldatava militaarvõistluse ülem on Kaitseliidu ülem kolonel Riho Ühtegi, võistluste peakohtunik on Soome reservohvitser kapten Tomi Haimelin. Võistluse peakorraldaja on Kaitseliit, ettevalmistusesse ja läbiviimisesse on kaasatud nii kaitsevägi, Erna Selts kui ka teised organisatsioonid.

KARRI KAAS

sid siiski teedel ja loovutasid meile mõned piletid. Visamad tiimid liikusid maastikul ja pileteid ei kaotanud.

Ühel ristmikul märkasime seltskonda, kes valge valgusega kaarti lugesid. Võtsime hoo kaugelt sisse, keerasime GD-l süüte välja ja veeresime sahinal tiimi ette.

„Tere, me oleme OPFOR, loovutage 4 piletit.“

„Eh, vabandust, me ei võistle enam, katkestasime. Me vihkame seda võistlust, me oleme siin esimest korda ja me ei teadnud, mida oodata. Me vihkame seda kohta ja vihma ja eriti teid, teie autode ja öövaatlusseadmetega,“ vastas üks mees inglise keeles.

„Meeskonna nimi?“

„…[7]“

„Selge, kahju kuulda, kas te kohvi tahate?“

Võistlejate tülpinud nägudele tekkis naeratus. „Jah, kohv oleks praegu maailma parim asi. Kohvi eest annan ma kõik piletid ära, me nagunii ju katkestanud. Tahate?“

„Ei, andke kohtunikule. Kas kutsume teile SAR-i?“[8]

„Pole vaja, meie tugiisik jõuab kell 3 siia.“

Andsime võistlejatele tulist kohvi, soovisime edu ja läksime järgmist meeskonda otsima.

Meie jaoks oli üllatus seda võistkonda hiljem lõpunimekirjas näha. Saime enda üle kõhutäie naerda.

Meid võideti ausalt, puhta kavalusega. Kohvi said, kuradid!

Arvestage, …sed[7], et järgmine kord on *„Moons out, goons out*[9]“ ja saame teilt viimased piletid ka kätte.

VIITED:

1 https://bit.ly/2ONT3ES
2 Miks kana üle kruusatee läks? Ta tahtis teispoolsusesse minna …
3 OPBOX – operatsiooniala
4 OPFOR – vastutegevus
5 *… we're off to never-never land, somethings wrong, shut the light, heavy thoughts tonight …*
6 Peen vihje ühele juhtimistelgile
7 Me ei saa riiki öelda. Ega rahvust
8 Search and Rescue – otsingumeeskond
9 https://www.youtube.com/watch?v=szALk_s_TsQ

PADRUN LAADIDA!
EHK LASKEMOONA ISE LAADIMISEST 2

Esimeses osas harutasime lahti teatava hulga laskemoona iselaadimisega seotud mõtteid, mis vastavad küsimustele miks, milleks, millega. Käesoleva artikli mõte on anda vastus küsimusele – kuidas?

Tekst ja fotod: **KRISTJAN PINKA**, *Viru malev*

Artikli selles osas lahutame algosadeks laadimisprotsessi põhilised etapid. Iga etapi võtan pulkadeni lahti, annan näpunäited ning kirjutan juurde olulisemad tähelepanekud, vead ja ohud. Protsessi kirjeldan lahti täpsusmoona laadimise näitel, sest seal on esindatud sellised etapid, mida poolautomaatse pressi ja poolautomaatsete relvade padrunitega ilmtingimata tegema ei pea.

OHUTUS ENNEKÕIKE

Sa oled ennast varustanud kõige vajalikuga alates laadimismanuaalist ja lõpetades kaitseprillidega. Just, kaitseprillid ja ohutus. Esimene asi, millega sa oma padrunite laadimist alustad, on see, et sa tagad enda ja ümbruskonna ohutuse. Kõigepealt vaata üle töökoht ja selle ümbrus. Puhtus on oluline komponent, püssirohi on võrdlemisi peenike pulber ja ikka juhtub, et tera sattub siia ja teine sinna. Plahvatama ta ilma rõhu alla panemata ei hakka, aga süttimisoht suureneb tublisti. Pudenenud püssirohtu pressi ümbert ja maast koduse tolmuimejaga kokku tõmmata ei ole kindlasti mõistlik. Tee seda harja ja kühvliga ning leia moodus selle utiliseerimiseks. Kindlasti ei tohi seda püssirohtu tagasi panna konteinerisse, et seda uuesti kasutada.

Laadimisprotsess käib etapikaupa ja ohutuse tagamiseks tee nii, et kui sa tegeled kestatöötlusega, siis ära võta välja sütikuid ja püssirohtu. Kui sa tegeled sütikute paigaldamisega, siis ära võta välja püssirohtu. Püssirohtu ja tonge võta välja ainult nii palju, kui selleks laadimiskorraks vaja on.

Laadimisprotsessi ajal keskendu ainult käesolevale tegevusele, ära tegele kõrvaliste tegevustega ja ära lase tähelepanul hajuda, sest tehtud vigade tagajärjeks võib olla raske tervisekahjustus. Kasuta alati kaitseprille ja hoia lapsed töökohast eemal.

Laadimiskomponentideks on kestad, tongid, püssirohi ja kuulid. Kestade valikust ja sorteerimisest niipalju, et kui eelnevalt on juba välja sorteeritud terved, ilma mõlkideta ja mikropragudeta kestad, siis täpsusmoona laadimise juures on hea tava sorteerida kestad lisaks veel »

5,56 mm kesta *crimped* (valtsitud) tongipesa Crimpi eemaldamise tööriista küljes

selle järgi, mis tootja kestaga on tegemist ja kui palju kordi on seda ümber laetud. Täpsusmoona puhul võib erinevate tootjate kestade seinapaksus ja selletõttu kesta sisu ruumala erineda. Tulemuseks on sama püssirohukoguse juures kas suurem või väiksem püssirohugaaside rõhk, mis mõjutab omakorda algkiirust ja sealt edasi tabamispunkti erinevust, mille mõju avaldub eriti pikkadel distantsidel. Selle etapi võib rahulikult vahele jätta 9 ja 5,56 mm laadimise puhul.

Täpsuskaliibri puhul saab iga padrunikomponent eraldi tähelepanu. Nimelt kuulid mõõdetakse nihikuga ja kaalutakse täpsuskaaluga ning seejärel jagatakse nad veel eraldi partiidesse, et võimalikult ühesugused kuulid saaksid ühte laskemoonapartiisse. Püssirohu puhul vaadatakse seda, et laskemoonapartiid ei laeta saadetiste eri partiidest pärit püssirohust. Uue partii püssirohtu kasutades tehakse alati mõned testpadrunid ja kontrollitakse, kas kuuli algkiirus vastab algsele valemile.

Mingil juhul ei tohi segada kahe erineva tootja püssirohtu, isegi kui on teada nende põlemiskiirused ja need justkui vastavad üksteisele! Tongide puhul on kuuli algkiiruse muutus võimalik päris suures ulatuses. Seega kui tongi puhul on vaja kasutusele võtta teise tootja sama parameetriga toode, on väga tõenäoline, et kogu laskemoona retsept tuleb uuesti ehitada. Näiteks kahe erineva tootja Large Magnum tong võib süüdata kestas püssirohu hoopis erinevalt. Täpsusmoona laadimise üks murekohti on laadimiskomponentide ebaühtlane tarne. Kord on saadaval Federali tonge ja siis ei ole neid terve aasta, siis on saadaval CCI toodet. Sama lugu on püssirohuga, kus sobiva rohu tarne võib venida ekstreemsematel juhtudel pooleteise aasta pikkuseks. Seadus ei luba kodustes tingimustes omada kokku üle 5 kg püssirohtu (.338 LM kaliibri keeles on see 830 padrunit), kui aga on soov laadida lisaks täpsusmoonale ka püstoli ja automaadi moona, siis tuleb pühendunud hobilaskuril kodustest varudest väga varsti puudus. Kodumaine kaubandusvõrk ei ole motiveeritud üsna madala marginaaliga ning alates üsna väikesest kogusest kalliks ADR-veoga tarneks muutuvat, eraldi hoiutingimusi nõudvat kaubaartiklit järjepidevalt tarnima ja nende laoseisu hoidma.

Näide mõlkis kestadest, liigne õlikogus kesta vormimise matriitsis pressib kesta väga lihtsalt mõlki

Kuna ma lubasin iga mõtte juurde kirjutada ka padrunite hulgilaadimise ehk poolautomaatse pressiga laadimise eripäradest, siis kuulide kaalumist/mõõtmist ei tehta ja eri kaubasaadetisest pärit sama püssirohu puhul ei tehta vahepealseid proovilaskmisi ja retseptimuudatusi. Küll tehakse muudatused, kui muutub tongi tootja või püssirohu mark.

KESTADE ETTEVALMISTUS

Kestad tuleb esmalt puhastada. Selleks on mitmeid meetodeid. Laialt on levinud trummelpuhasti, mille sisse pannakse erinevat sorti abrasiivset materjali, maisi, pähklikoorepuru, keraamilisi või roostevabast terasest graanuleid. Trummelpuhasti tööpõhimõte on lihtne, ta vibreerib ja vastu graanuleid hõõrdudes eemalduvad kestadelt püssirohu põlemise jäägid ja muu mustus. Sellise puhastusviisi üheks miinuseks on see, et kõik mis hõõrdub, kulub. Samuti jääb kuivpuhastusel kestadesse puhastusmaterjali sodi. Selle eemaldamiseks tuleb ette võtta veel üks etapp ning kestade sisemus ja tongiavad puhastada. Teiseks puhastusmeetodiks on ultrahelivann ja vedelikuga puhastamine. Väga tihti kasutatakse selleks äädikalahust ja kohe seejärel happelise keskkonna likvideerimiseks söögisooda lahust, viimase etapina loputatakse veel veega. Kuid on olemas ka pisut mugavam moodus – aine, mis kannab kurjakuulutavat nimetust triloon B (EDTA). Vanasti kasutati seda fotograafias vee pehmendajana ja arhivaarid on triloon B 5–7% vesilahust kasutanud juba pikemat aega metallipindade puhastamiseks, kui kardetakse eseme pinda rikkuda. Nimelt puhastab 70 kraadini kuumutatud vesilahus ülihästi metalli nii roostest kui erinevast mustusest, pinda kahjustamata. Spiraalkehaga ultrahelipesur koos seitsmekümne kraadini kuumutatud 5% EDTA vesilahusega on kestade puhastamiseks äärmiselt mugav ja kestade elueale hästi mõjuv moodus.

VANA TONGI EEMALDAMINE JA KESTA VORMIMINE

Selleks on tarvilik press koos vastava matriitsiga. Mida suurem on kest, seda rohkem tuleks mõelda sellele, et enne kui kesta vormima hakata, tuleks talle peale kanda kerge õlikiht. Vastasel juhul on suhteliselt suur tõenäosus, et kest jääb matriitsi sisse kinni. Seejuures vajab tähelepanu, et matriitsi sisemus on kinnine, see tähendab, et kui õli saab liiga palju, siis tekkiv õhurõhk muljub ülemäärase õli kesta pinnale mõlgiks. Matriitsi ostes tasub arvestada sellega, et tonge välja pressiv nõel on kulumaterjal, seda tasub varuks osta paar tükki, et laadimisprotsess ei jääks kohe alguses pooleli, kui on eriti tõrges tong, valesti puuritud tongiauk või sorteerimisel kahe silma vahele jäänud kest, millel on Berdani tüüpi tongipesa (kaks auku tongipesa äärtes) Boxeri tüüpi tongipesa (üks auk keset tongipesa) asemel.

Vormimise matriitse on erinevaid, on terve kesta vormimise matriits ja ainult kesta kaela vormimise matriits. Üldiselt piisab kaela vormivast matriitsist. Täpsusmoona laadimisel on ka erilised puksidega (inglise k *bushing*) matriitsid, mis võimaldavad kesta vormida väga täpselt konkreetse relva padrunipesa kohaseks. Sellist puksidega matriitsi üldiselt 9 mm ja 5,56 mm kaliibri laadimiseks vaja ei ole.

KESTA ETTEVALMISTAMINE

Kui kest on puhas, vana tong on eemaldatud ja kest on vormitud, tuleb kest saada jälle õigesse mõõtu ning töödelda kesta kael ja tongipesa selliseks, et sinna saaks ilma komponente vigastamata uued paigaldada.

Kesta õigesse mõõtu saamise töövahendiks on freestera, mis on erinevatel viisidel vastavaks töövahendiks disainitud. Lihtsamaks selliseks vahendiks on manuaalselt ringi aetava »

Dilloni keskmise hinnaklassi poolautomaatne progresseeruv press koos automaatse kesta ettesöötjaga

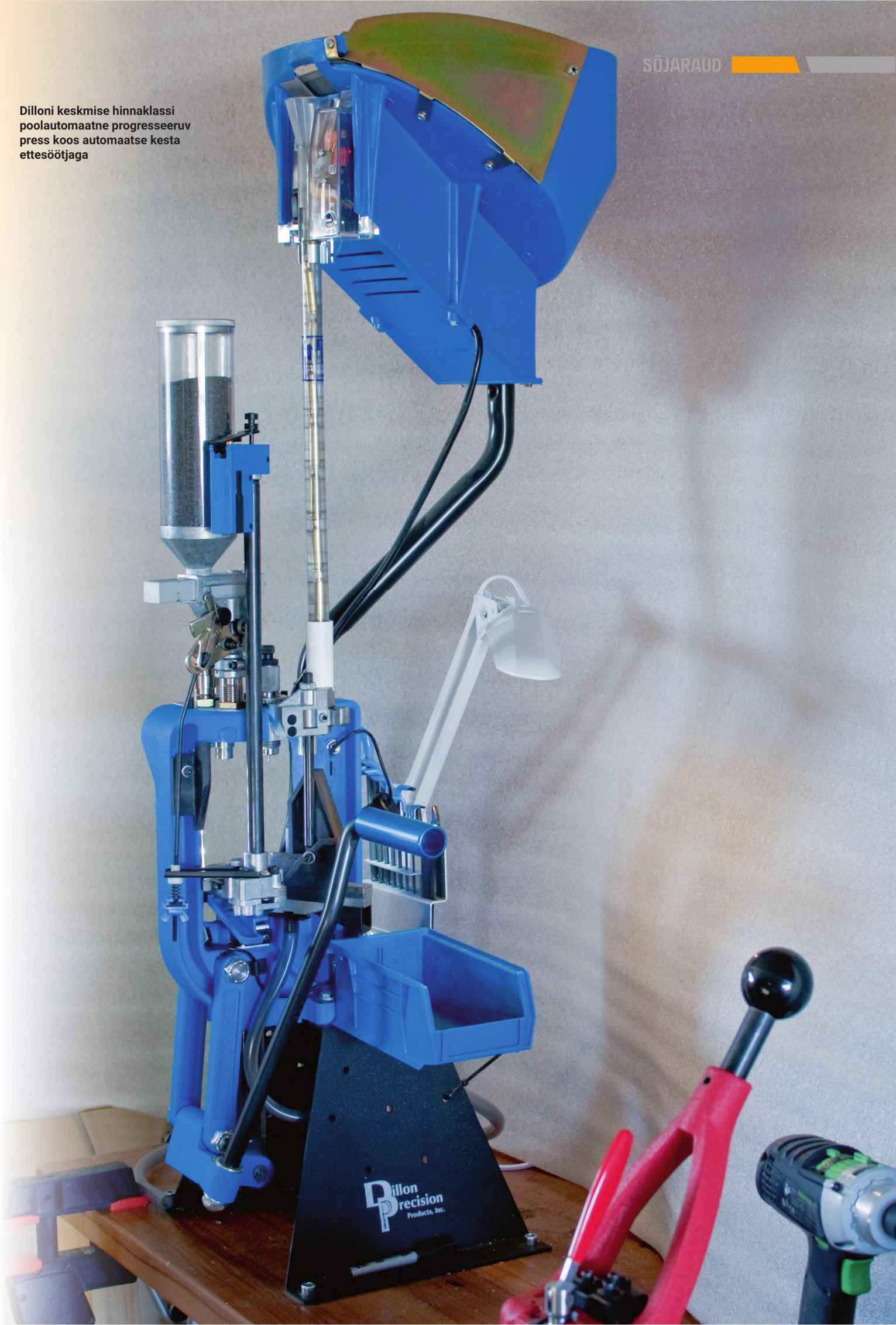

teraga käsifrees, mis üldiselt on ainult tööriist kesta õigesse pikkusesse saamiseks. Edasiarendatud mudelid on eraldi mootoriga või käsitrelli külge kinnitatava peaga, milles on kesta pikkuse korrigeerimise frees koos sellise lõiketeraga, mis silub ära ka kesta freesimisel tekkinud teravad servad kesta kaelal. See on tarvilik selleks, et kuuli paigaldamine oleks lihtsam ja kuuli pinnale ei tekiks vigastusi, mis omakorda mõjutavad ballistikat. Kui käepärast ei ole freesi, mis teeb ära mõlemad tööd, siis tuleb freesitud kesta servade silumise töö eraldi etapina ja eraldi töövahendiga (inglise k *deburring tool*) ära teha.

Kesta õigesse mõõtu freesimisel on oluline osa ka nihikul, millega vahepeal kesta pikkust kontrollida, kui freesil ei ole paika pandud täpse mõõdu järgi stopperit. Seejärel jääb läbi viia kesta ettevalmistamise etapi viimane töö – tongipesa puhastamine. Üks osa sellest on pesa enda puhastamine tongipesa freesiga. Teiseks, eriti just automaadi- või püstolikaliibrite puhul, kui kasutatakse sõjaväe laskemoona kestasid, on tongipesa valtsi eemaldamine. Poolautomaatsete presside kallimas otsas, näiteks Dillon 1050, on tööriistapeas selline etapp sisse ehitatud, kus eemaldatakse tongipesa valtsitud serv, et uue tongi paigaldamine üldse võimalik oleks. Kui sellist pressi pole käepärast, siis tuleb kasutada eraldi tööriista, mis inglise keeles kannab nimetus *swage tool*. See on tööriist, mida täpsusmoona laadimisel reeglina vaja teha pole. Küll on aga see ülioluline 9 mm ja 5,56 mm kaliibrite laadimisel.

Teist tüüpi kestatrimmer – laua külge kinnitatav ja samuti trelli jõul ringi aetav kestatrimmer koos kaelatöötlusteradega

Hornady automaatne püsirohudosaator

Siit tekstist jätan välja kesta lõõmutamise (inglise k *annealing*) etapi. Seda tehakse reeglina täpsusmoonale ja selle eesmärgiks on korduvkasutatava kesta kaela ja õlgade temperatuuriga töötlemine, et kest oleks kergemini töödeldav ja talle ei tekkiks füüsilisest töötlemisest mikropragusid ja muid vigastusi. See etapp tehakse üldiselt enne kesta vormimist.

SÜTIKU PAIGALDAMINE

Nüüd on kõik eeltööd tehtud ja saab alustada padruni kokkupanemist. Esmalt tuleb paigaldada kestale sütik. Selle jaoks on eraldi tööriist, mis sarnaneb näpitsatele, kuid tema peal on kestahoidik ja lame taldrik, kus on sütikud õige külje peale keeratuna. Tööriista haarasid kokku pigistades surutakse sütik padruni tongipesasse. Korrektne töövõte on pigistamise hetkel pea eemale pöörata juhuks, kui tekib juhuslik tongi detonatsioon, kaitseliitlasele võiks see töövõte olla tuttav süütli tegemisel süütenööri kinnitamisest detonaatorisse. Pool- ja täisautomaatsetes pressides teeb selle töö ära üks etapp pressi tööriistapeas ja see on üldiselt kõige sagedasemate tõrgete esinemise koht korralikult puhastamata laadimispressiga töötades.

PÜSSIROHU DOSEERIMINE

Püssirohu doseerimine saab toimuda kõige lihtsamal viisil elektroonilise püssirohu dosaatori abil. Väga hea kogemuse olen saanud RCBS Chargemasteriga. Täpsusmoona laadimisel on sellest väga palju abi, sest see etapp on kogu laadimisprotsessis kõige aegavõtvam. Käsikaaluga toimetades võib 50 padruni püssirohu õige doseerimine aega võtta rahulikult tunni. Näiteks poolautomaatse pressiga võib aga 5,56 mm moona sama aja jooksul laadida kuni 1000 tervet padrunit.

Oluline on iga laadimiskorra eel kontrollida kaalu nulli, seejärel teha selle kaaluga mitu kontrollkaalumist mehaanilisest püssirohudosaatorist saadud kogustega. Kuna ka poolautomaatses pressis on mehaaniline püssirohudosaator, tuleks ka sellele seadmele iga laadimiskorra alguses teha püssirohukoguse kontrollkaalumine. Poolautomaatse pressi töölepaneku üheks etapiks pärast püssirohu doseerimist on mehaaniline rohu olemasolu kontroll kestas. See peab kindlasti olema tööle pandud, sest kui lasta poolautomaatsest või täisautomaatsest relvast puuduliku püssirohukogusega padrun, on tagajärjeks vintrauda kinni jäänud kuul ja kui sinna otsa lasta teine kuul tervest padrunist, on tulemuseks vähemalt töökõlbmatu vintraud, halvemal juhul purunenud relv ja laskuri kehavigastused.

KUULI PAIGALDAMINE JA MÕÕTMINE

Viimaseks etapiks padruni kokkupanekul on kuuli paigaldamine. Täpsusmoona jaoks peaks selleks kindlasti valima mõne hea tootja eelistatavalt võistlusseeria mikromeetriga matriitsi.

Võistlusseeria matriitsid ei jäta kuuli paigaldamisel kuulile mingit jälge, mida tavalised matriitsid kipuvad jätma. Samuti on väga vajalik mikro-

Kestade kuivati – seda kasutatakse juhul, kui kesti puhastatakse vedelikuga, ilma kuivatita võivad kesta tongipesa augud kuivada päevi

meetriga matriitsi olemasolu, vastasel juhul on padruni õigesse, kahe komakoha täpsusega mõõtu saamine väga vaevaline.

Kuuli sügavusest kestas sõltub otseselt tema algkiirus laskmisel. Täpuslaskmisel omab padruni kogupikkus väga suurt rolli selles, kui lähedal on kuul padrunipesas olles vintraua vintsoontele. Samas peab jälgima, et padruni kogupikkus ei suureneks nii palju, et see enam salve ei mahu. Kõrge ballistilise koefitsiendiga kuulid on laiatarbe omadest niikuinii pikemad ja enda relva järgi ehitatud laskemoon tehakse nii pikk, et kuul on vintsoontest ainult õige pisut tagapool, hoides ära kuuli „hüppe“(inglise k *jump*) vintsoonde. Selline laskemoon on tehniliselt täpsuselt võimeline hoidma väga head tihedust pikkadel distantsidel.

Kui kuul on soovitud pikkuse saavutanud, kontrollitakse seda veel nihikuga. Täpsusmoonal on selleks eraldi nihikule paigaldatav vahetükk, mis laseb mõõta kuuli mitte tipust, vaid kuuli sellest osast, mis esimesena puutub vintsoonte harjadesse. Selline mõõtmine annab täpsemad mõõtetulemused, sest suure ballistilise koefitsiendiga kuulid on tipust õõnes või plastotsaga ja need tipud ei ole alati ühesugused.

Trimm-it 2 trelli otsa pandav kestade trimmimise tööriist, mis teeb ära ka trimmitud kestakaela töötluse ehk freesib maha trimmitud kestakaela teravad nurgad

Poolautomaatse pressiga on üheks etapiks veel padruni valtsimine (inglise k *crimping*), mille käigus surutakse kesta kael tugevalt kuuli ümber, et padruni järsumal käsitsemisel ei muutuks kuuli pikkus või see ei tuleks üldse küljest (näiteks täisautomaatsel režiimil või kergekuulipilduja lindist lastes).

Sellega on padrun valmis. Järgneb visuaalne kontroll, ülemäärase õlikihi eemaldamine ja testlaskmised, mis annavad infot, kas kuuli retsept sai õige, kas kuulil on soovitud algkiirus ja ta grupeerub distantsil. Kui soovitud tulemit pole, korratakse püssirohu doseerimisest alates kogu protsessi. Laskemoona testitakse eri distantsidel ja eri ilmaga, et moon sobiks kõikidesse ilmaoludesse, ning kogutakse andmed ballistilisse tabelisse.

Etappide kaupa tundub iselaadimine parajalt keeruline tegevus ja ei saagi eitada, et see on ajamahukas ja keeruline, kuid tänu tulemustele ka väga rahuldustpakkuv tegevus. Head katsetamist!

5,56 mm kesta näitel: selline näeb laskmise toimel välja veninud kest SAAMI standardile vastava padrunipesa šabloonis

ZAPATA.COM

LENDAVAD SÕDURID
KUI (VEEL) KASUTAMATA VÕIMALUS?

Lendav mees, relv käes, hõljus 14. juulil Champs-Élysées' kohal ja tegi seejärel paar kiiret manöövrit. Prantsusmaa president Emmanuel Macron plaksutas vaatepildi peale, aga paljud sõjandushuvilised inimesed olid iroonilised.

Tekst: **VAHUR KOORITS**, *ajakirjanik*

Lendavat sõdurit võrreldi koomiksifilmi tegelasega ning nenditi, et ameeriklased katsetasid sarnast tehnoloogiat juba aastakümnete eest, kuid loobusid, sest lahendused olid tehniliselt kehvad ja ega neile olnud ka suuremat rakendust. Mõni leidis, et teatav niširakendus võiks lendaval sõduril siiski olla, näiteks oleks see eriüksustele üks lisavõimalus, kuidas hoonetesse tungida.

VÕIMALUS EESTILE?

Prantsuse kaitseministeerium toetas 14. juulil Pariisi kohal lennanud leiutajat 1,3 miljoni euroga, et ta arendaks oma lennumasinat, teeks seda kergemini juhitavaks ka tavasõdurile ja arendaks välja paremad mootorid. Praegune versioon võimaldab lennata kõigest kümmekond minutit, kuid väidetavalt arendab see kiirust kuni 150 km/h ja on väga hea manööverdamisvõimega.

Toetuse üheks põhjuseks oli ka prantslaste soov ära hoida kodumaise leiutaja Zapata minek koos oma ideedega ameeriklaste juurde, kes tundsid samuti tema lennumasina vastu huvi. Prantsuse sõjaväe seisukohalt on lendav sõdur pigem nišivõime. Ilmselt leitakse ka parandatud lennumasina puhul, et helikopterid teevad paremini peaaegu kõike, mida lendav sõdur suudaks. Helikopterid on parema soomuskaitsega, lendavad kauem, on tugevama relvastuse ja paremate sensoritega. Eriüksuslased juba teavad, kuidas kopterite pardalt majadesse tungida. Milleks siis veel lendav sõdur?

Prantsusmaa ja teiste suurte riikide sõjavägede seisukohalt ei pruugi lendaval sõduril olla suuremat mõtet. Küll aga võiks lendav sõdur pakkuda huvi Eesti riigikaitsele. Lendavad sõdurid pakuksid Eesti kaitseväele võimaluse, kuidas kergemini haavata muidu hästi kaitstud Venemaa sõjamasinat.

Tänapäeva sõjandust iseloomustab juba külma sõja ajal alanud trend, et sõjamasinaid muudetakse järjest võimsamaks. Olgu kopterid, tankid, jalaväe lahingumasinad, lennukid või sõjalaevad, kõigile neile lisatakse muudkui soomust, kaitsemeetmeid, sensoreid ja võimsamaid relvi. Ühte sõjamasinasse üritatakse panna maksimaalne kaitse ja maksimaalne ründevõime. Iga uus areng toob kaasa vastukäigu, millega lisatakse sõjamasinale uus kiht elektroonikat, soomust ja relvi. Tagajärjeks on sõjatehnika ühikuhinna plahvatuslik kasv, mis nõrritab riigikaitsebürokraate ja mille tulemusel järjest vähenevad nii sõjaväe elavjõu kui ka tehnika arvud. Muidugi on ka nendel võimsatel sõjamasinatel omad nõrgad kohad, näiteks tankidel küljed ja katus, aga ega moodsad sõjaväed jäta lahingus oma tankide külgi kaitseta, vaid neid katavad jalaväelased, keda kuhjatakse samuti varustusega üle. Kus jäävad hätta tankid, seal kutsuvad nad moodsas sõjas endale appi suurtükid, kopterid, õhuväe jne.

Lähis-Ida konfliktides on viimasel ajal küll ridamisi näiteid, kuidas lahingus on ülimoodsaid relvi hävitatud või hõivatud, aga Lähis-Idas on tihti probleemiks vägede ebaprofessionaalne tegevus ja sõdurite argus. Eesti õnnetuseks on meie ainsa julgeolekuohu Venemaa paremad üksused relvastatud piisavalt moodsalt ning välja õpetatud ja juhitud piisavalt hästi, et mitte anda Eesti kaitseväele kergeid võite. Moodsate sõjamasinate hävitamiseks on pahatihti vaja teist samasugust sõjamasinat – tanki vastu tanki, hävitaja vastu hävitajat.

Eesti riigikaitse on sellises maailmas keerulises olukorras. Me võime majandust kasvatada nii et tolm taga, aga kaitse-eelarve jääb meil paratamatult üsna väikeseks. Meil pole võimalik osta iga Vene tanki vastu oma tanki. Eesti on õigusega üritanud kompenseerida tankide puudust suure hulga heade jalaväe tankitõrjerelvadega, aga tankistid ei kavatsegi pakkuda end kergeks sihtmärgiks. Lahingus tankid kihutavad, manööverdavad, lasevad »

PIXABAY

suitsukatet ja seda tehes tulistavad, tehes enda tabamise raskeks.

Sellises olukorras võivad lendavad sõdurid pakkuda meile võimalust lüüa vaenlast tema nõrgast kohast. Selle eelduseks on muidugi lennumasinate kerge juhitavus, lennukaugus vähemalt viis, aga pigem 10–20 km ja hind, mis jääb pigem 100 000 kui miljoni euro kanti. Kui lennumasinate tehnoloogia sinnamaale jõuab, muutub võimalikuks nende lennumasinate massilisem kasutamine, mis avab ridamisi uusi võimalusi.

Esimesed lennumasinate kasutajad oleksid ilmselt eriüksuslased ja luurajad. Kui aga panna lennumasinatele 20–30 võitlejat, on võimalik saada juba olulise mõjuga ründeüksus. Nad saavad lennata vaenlase tagalasse, rünnata varustusekolonne, staape, miinipildujapatareisid ja suurtükipositsioone ja kõige muud, mille ründamiseks isu on. Võimalus rünnata ülevalt muudab haavatavaks ka muidu hästi kaitstud soomustatud sõjamasinad. Lennumasinate kiirus ja hea manööverdamisvõime muudab rünnaku raskesti tõrjutavaks, kaitsjates šoki ja paanika tekitamiseks peab lendavaid sõdureid olema aga palju, minimaalselt paarkümmend, et jääks mulje vaenlasest, kes on kõikjal.

SAMM TEISTEST EES

Zapata lennumasin on tegelikult droon, millele on pandud inimene. Kuigi tänapäeva sõjaväed üritavad inimest pigem lahinguväljalt ära viia ja selleks mehitamata masinaid luuaksegi, leidub ka ridamisi põhjusi, miks panna droonile inimene.

Droonid on üllatavalt raskesti hävitatavad, sest nad on väikesed või lendavad kõrgel ja olemasolevad relvad nende tabamiseks hästi ei sobi. Pole kindel, kas tavalised radarid üldse märkaksid lendavaid sõdureid. Peamiseks droonivastaseks lahenduseks on kujunenud elektrooniline rünnak, nende juhtimissüsteemi ülevõtmine. Inimjuhi olemasolu muudab aga kaugjuhtimise tarbetuks ja kaob võimalus masinat kaugusest üle võtta. Droone iseloomustab samuti hinna hüppelise kasvu trend, arenenud riikide relvastatud droonid on kõike muud kui odavad. Lendav sõdur saab aga kasutada tavalisi jalaväerelvi, vahetades neid vastavalt missioonile. Mehitamata drooni puhul eeldab iga missioon eraldi relvastusega drooni soetamist ja kui relvi saabki vahetada, eeldab see ikkagi tülikat ümberseadistamist. Väga paljude ülesannete täitmiseks on inimene endiselt efektiivsem kui ükski masin.

Lendavad sõdurid on efektiivsed, kui neid on palju. Seetõttu tuleb nende lennumasinate puhul igal juhul vältida ostuhinna ja kasutustunni hinna kiire kasvu trendi. Lendavate sõdurite mass võimaldab kasutada sõjataktikat, mis iseloomustas näiteks mongolite kunagist ratsaväge. Mongolid ei rünnanud vastase vägesid otse, vaid tegid vaenlase vastu ridamisi rünnakulaineid, lastes nende pihta nooli, kuni vastane oli ära kurnatud. Ka lendavate sõdurite efektiivsus on suurim, kui nad teevad ühe äkilise rünnakulaine teise järel ega jää kuhugi passima ja end sihtmärgiks pakkuma.

Praegu põhineb see jutt ühe leiutaja masinal, millest pole kindel, kas see kunagi lahinguküpseks saab. Kogu drooniasjandus areneb aga kiiresti ja kui tekib võimalus panna väikese reaktiivmootoriga droonile sõdur, siis tuleks sellest võimalusest kinni haarata. Droonid pakuvad ka muid võimalusi. Neid kasutatakse miinipildujatule juhtimiseks. Miks aga mitte panna droonile endale külge miin, mille saab õigel hetkel vaenlasele pähe pillata? Võimalusi on palju.

Droonitehnika on võimalus väljuda maailmast, kus Eesti peaks igale tankile vastu ostma oma tanki. Praegu on nii lääne kui Vene sõjaväed sisuliselt külma sõja aegsete sõjavägede moderniseeritud versioonid. Meil pole aga põhjust eeldada, et sõjandus jääb lõputult 20. sajandi tehnoloogia juurde pidama. Esialgu paistab, et trendiks on sõjapidamise kasvav liikumine õhku. Järgmine sõda ei tule samasugune kui eelmine.

PIXABAY

SOOMUSRONG – RAEV RÖÖBASTEL

Kuuldes sõna soomusrong, lööb oma kodumaad armastava eestlase süda loodetavasti tänagi korraks tugevamalt põksuma. On ju soomusrongidel meie vabadusvõitluses eriline koht.

Tekst: **LENNART MADISSON**, *vabatahtlik autor*

Aga kõigest järjekorras. Vaatame kõigepealt, kuidas arenesid esialgu rahumeelselt rööbastele venima mõeldud raudmasinatest hirmuäratavad liikuvad kindlused.

Aasta 1862. Ameerika Ühendriikidel oli käsil suuremat sorti kodusõja menetlemine. Omavahel kiskusid riidu Põhi ehk Unioon ja Lõuna ehk Konföderatsioon.

Sõja ajendiks oli ametlikus kõnepruugis Põhja ja Lõuna mõtteviiside ja ühiskondade kardinaalne erinevus. Otse välja öeldes pureti tüliõuna peamiselt seepärast, et ei suudetud leida kompromissi küsimuses, kas neegerorja pidamine on suur pärispatt või pigem iseäranis kasulik ja mõnus mõte.

SÕJAS SÜNDINUD

Kuigi raudteel liikuvaid sõidukeid oli enesekaitseks soomustatud varemgi, peetakse esimeseks lahingu tarbeks disainitud ja sõjategevuses osalenud soomusrongide vaarisaks Konföderatsiooni sõjavägede ülemjuhataja kindral Robert E. Lee õhutusel valmis nikerdatud rööbastel ründerelva Land Merrimack.

Tegemist oli mereväelt saadud 165millimeetrise kahuriga, mis asetati raudteeplatvormile ning kindlustati paksude tammeplankudega, millele omakorda neediti peale kahekordne kiht raudliiste.

Kaadervärgi tagumine osa ja lagi jäeti vabaks, et sõdalastel oleks sealtkaudu võimalik vajadusel evakueeruda, aga ka selleks, et neil oleks hingamiseks õhku. Vedurit, mis seda kobakat ringi vedas, ei soomustatud, vaid see kaeti käepäraste puuvillapallidega.

Arhiivimaterjali kohaselt oli kindral Lee soomusrongilaadse toote tegevus igati edukas, 1862. aasta juunis peetud »

KARVASE MARI JA WINSTON CHURCHILLI KUUM SEIKLUS

1899. aastal möllas tänapäeva Lõuna-Aafrika Vabariigi ja Svaasimaa aladel teine buuri sõda. Lõuna-Aafrika valged elanikud ehk buurid kaitsesid raevukalt oma iseseisvust, mille olemasolust ei soovinud Suurbritannia ja Iirimaa Ühendkuningriigid kuuldagi.

Verise koloniaalsõja tormilainetesse sattus seilama ka nooruke Winston Churchill. Mustal Mandril reisijana ringi popsutav Winston tundis end sõjarongi kaitsvas embuses üsna muretult.

Juhtus siiski nõnda, et buurid panid soomusrongile käpa peale ja pistsid Winstoni kui õiglasel moel hangitud sõjavangi trellide taha. Vapper noormees suutis kuidagiviisi vangistusest valla pääseda ja põgeneda. Ta naasis kodumaale, kus teda võeti vastu kui tõelist sõjakangelast.

See intsident, vähemalt nii väidavad ajaloolased, tsementeeris kindla vundamendi Winstoni hilisemale hiilgavale poliitilisele karjäärile.

KARVANE MARI – KANEPI JÄRELE HAISEV MÜRAKAS

Kes oli Karvane Mari? Kas mõni vapper ja kuulus, ent isikliku hügieeni unarusse jätnud buuri naissõdalane? Õige vastus on küllaltki romantikavaene: seesama soomusrong, millest õrnas eas Churchill välja urgitseti, kandiski kummalist nime Hairy Mary ehk maakeeli Karvane Mari.

Hairy Mary oli esimene Havelocki tüüpi vedur, mis 1888. aastal Lõuna-Aafrikas välja mõeldi ja valmis ehitati.

Mis tegi masina eriliseks ja neetis ta igaveseks sõjaajaloo veidruste osakonna autahvlile, on tõik, et sõja puhkedes ei soomustatud vedurit tavapäraste metallplaatidega, vaid … jämedate kanepiköitega.

Kokku kulus veduri turvasüsteemi ehitamiseks ligi kolmsada meetrit tugevat kanepiköit, mõnede köiejuppide läbimõõt küündis isegi kuni 15 sentimeetrini. Improviseeritud soomusrong vedas peamiselt raudtee parandamiseks tarvilikku inventari, samal ajal mahtus tehnilise kilakola vahele üle saja sõduri, lisaks käputäis sõjaohtusid trotsivad huvireisijaid.

Soomusrongi üks eelistest peituski ivas, et pealtnäha kohmaka ja inetu raudeluka kõhus ja turjal võis ühekorraga liigutada väga suurt hulka elavjõudu ning sõjavarustust, sealhulgas tanke. Samuti võis rongiplatvormidele paigutada võimsaid suurekaliibrilisi relvi, mida toonased ratastel transpordivahendid sageli kanda ei suutnud.

„Miski ei näe välja hirmuäratavam ja muljetavaldavam kui soomusrong; samas pole midagi haavatavamat ja abitumat kui soomusrong. Piisab vaid sellest, kui õhku lasta üks sillatruup ja monstrum ongi kitsikuses, kaugel kodust ja abist ning täielikult vaenlase meelevallas.“

Sir Winston Churchill

WIKIPEDIA/ YOUSUF KARSH

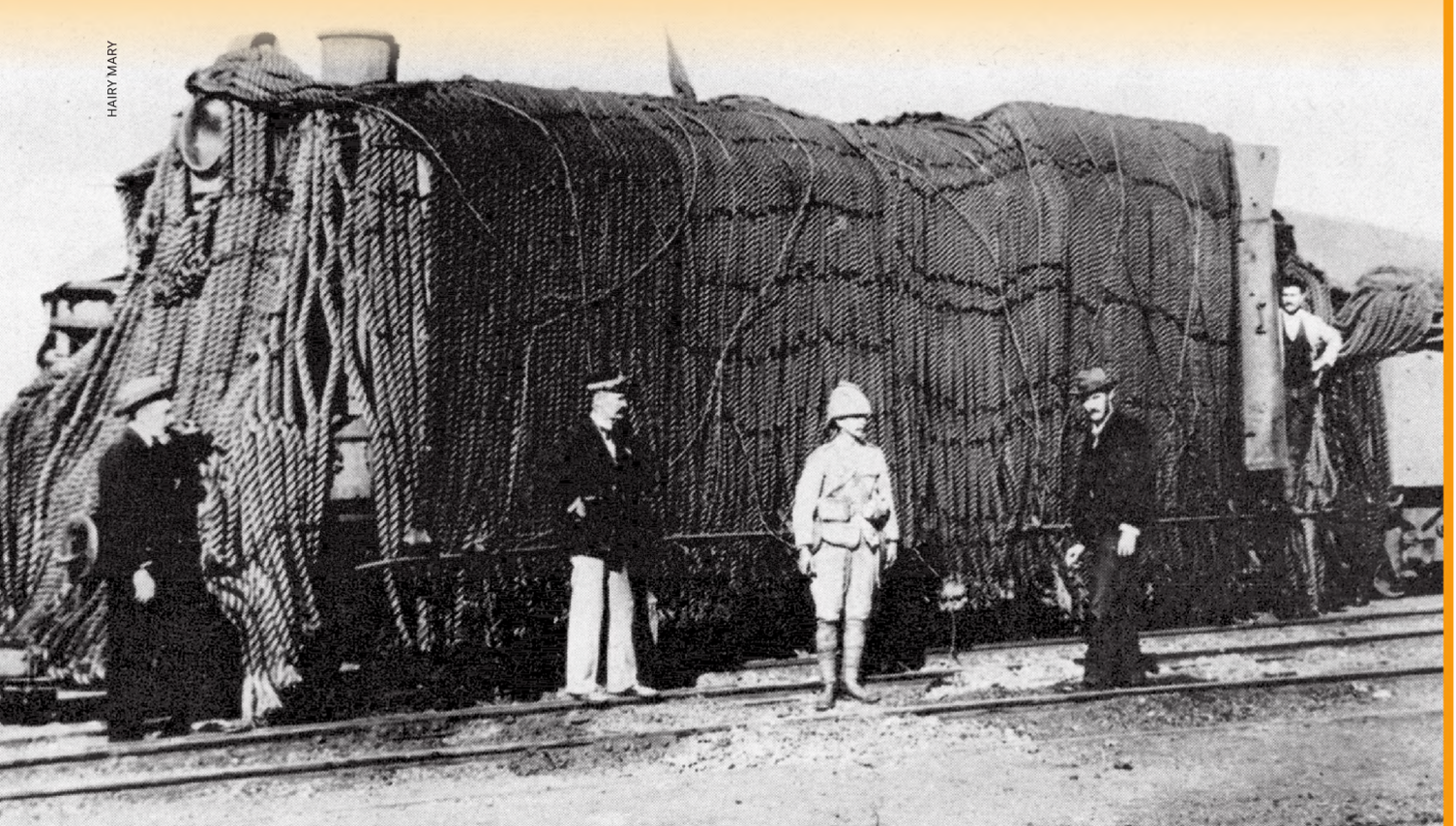

HAIRY MARY

VIKIPEEDIA

Soomusrong nr 2
Valgas aastal 1919

lahingus sunniti vaenlane taganema ja Konföderatsiooni sõdurid hõivasid haigla 500 haavatud soldatiga.

Mis katkistest sõduritest edasi sai ja kas üldse sai, sellest ajalugu peenetundeliselt vaikib.

ZAAMURETS – 20. SAJANDI ALGUSE RAUDTEEKUNN

Aasta 1914. Venelaste kätte langeb Austria-Ungari keisririigile kuuluv soomusrong, mis koosneb vedurist, kolmest terasplaatidega kaetud vagunist, kahurist ja kaheteistkümnest kuulipildujast.

Venelased on sõjasaagist vaimustunud. Kibekiiresti hukatakse sõjavangid, võetakse klaasike-kaks jõunestet ning asutakse seejärel ise meisterdama ennenägematult võimsat raudteeraudlooma.

Juba kahe aasta pärast ongi venelastel viin otsas ja tolle aja kohta väga eesrindlik soomusrong valmis. Esimene väide ei pea muidugi paika, aga 1916. aastal Odessas valminud soomusrong Zaamurets oli tõesti viimase peal tehnikasaavutus.

Tsaariarmee teenistusse asuv Zaamurets töötas kahe 60hobujõulise Fiati bensumootoriga, mis lubas rongil ringi kimada kuni 45 kilomeetrit tunnis.

Rongi katvate soomusplaatide paksus oli 6–10 cm. Relvastusse kuulusid kaks Nordenfelti tüüpi kahuritorni (57 mm) ja kaheksa kuulipildujat.

Et ajad olid ärevad, vahetas Zaamurets peagi omanikku. Rongi hõivanud bolševikud olid kavalad kui keerubid, sest sõlmisid juba niigi hirmuäratava Zaamuretsi külge teisegi rööpakoletise: soomusrongi BP-3. Ja viimane ei olnud mingisugune naljasõiduk. BP-3 oli teda haldava bolševikebande vääriliselt metsik elukas: 1915. aastal Kiievis ehitatud rongi tulejõudu iseloomustasid 3 kahurit ja 12 kuulipildujat. Pirakas ühendrong vajas hädasti uut nime ja loomepuhangus punased otsustasid nimetada maimukese oma väärika juhi järgi – kes, tõsi küll, vaevles samal ajal ränga süüfilise ja mälunõtruse käes. Zaamuretsist sai soomusrong Lenin.

Kibekiiresti hukatakse sõjavangid, võetakse klaasike-kaks jõunestet ning asutakse seejärel ise meisterdama ennenägematult võimsat raudteeraudlooma.

Zaamurets ehk Lenin ehk rong nr. 105 – heal lapsel mitu nime – jõudis võidelda igasugust värvi ja ideoloogiat levitavate lippude all: tema hoobasid liigutasid nii punase, valge kui ka punavalge mõttetooniga sõjahuvilised.

Kui Lenin 1931. aastal jaapanlaste kätte sattus, kadus see orbiidilt nagu tina tuhka. Keegi ei tea täpselt, mis juhtus või mis rongist edasi sai.

VÕIT VÕI SURM

Eesti Vabadussõjas täitsid soomusrongid tähtsat rolli nii rünnakute ajal kui kaitsetegevuses. Spetsiaalselt konstrueeritud soomusronge meil küll ei olnud, kõik rööpaelukad olid nutika talupojamõistuse abil kokku kombineeritud tavarongidest, liivakottidest ja pihku sattunud metallplaatidest.

Aga see ei tähendanud midagi, vaenlane kartis Eesti soomusronge rohkem kui kuuliauku piirituspläskus. Eesti sõjaväe käsutuses on olnud kuni kuus laiarööpmelist ja viis kitsarööpmelist soomusrongi.

Eestis kasutati soomusronge, vastupidi üleilmselt levinud sõjakommetele, »

VIKIPEEDIA

Soomusrongi sisemus aastal 1918

sageli ründerelvana. Kuulsaim Eesti soomusrongide osavõtul toimunud madin on ehk Võnnu lahing 1919. aasta suvel. Kuid ei saa alahinnata ka Eesti soomusrongide väärikat mõõduvõttu vihatud vaenlasega Auvere raudteejaama juures 1918. aasta hilissügisel.

Ilmar Raamot on oma „Mälestustes“ rääkinud väga põhjalikult soomusrongi nr. 2 elust ja tegemistest. Katke raamatust: „Soomusronglaste idee tuli J. Pitkalt, kes kasutas ära tühjad vaguniplatvormid ja sakslastest maha jäänud, tarvitamiskõlbmatuks muutunud sõjavarustuse osi ning relvi, tegi need oma töökojas korda ja soomusrong nr 2 oli 1918. aastal valmis. Algul piirdus rongi pikkus 10 vaguniga, aga lõpuks oli üle 20 platvormi ja vaguni. Suurtükiplatvorm-vagun kolmetollise suurtükiga ja selle järel kuulipildujavagunid 12 kuulipildujaga rongi ühes otsas ja samasugune teises ning keskel vagunid meeste magamiskohtadega. Vaguni keskel oli väike raudahi ja supirong külastas regulaarselt soomusrongi, nii et elu oli talutav.“

Zaamurets

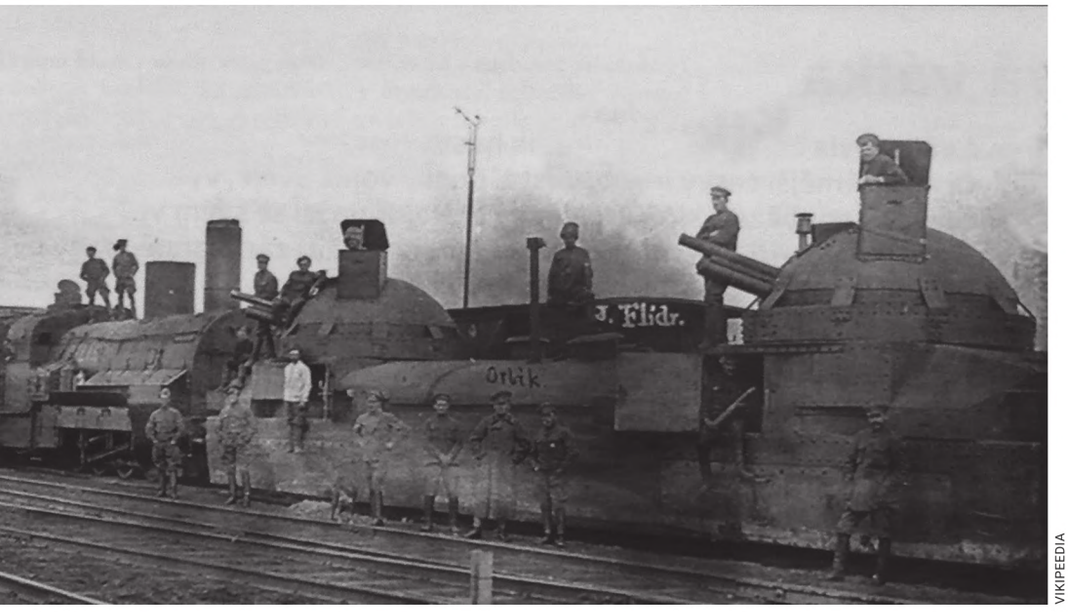

VIKIPEEDIA

Sõna „talutav“ on muidugi tinglik, sest samast raamatust selgub ka fakt, et sõdurid ei unustanud kodumaad kaitstes hoolitsemast oma elukvaliteedi eest: „Esimese klassi magamisvagun haagiti soomusrongi külge ilma kelleltki luba küsimata. Soomusrongis elati niivõrd luksuslikult, et võis kaevikust tulles kohe kuuma duši alla minna. Kuum vesi saadi toru kaudu otse vedurist.“

Soomusrongi nr. 2 nimetati ka koolipoiste rongiks, sest suurem osa sõduritest olidki kooliõpilased.

Eesti soomusronglaste surmapõlgavast elust räägib ka teine hea raamat, Karl Partsi „Kas võit või surm“, mis kirjeldab ilmekalt eesti sõjameeste seas toona valitsenud kõrget moraali ja võitlusvalmidust.

Ajakirja järgmises numbris tutvustab autor juba II maailmasõjas õudu ja hämmingut külvanud soomusronge.

WABADUS – KÕIGI SOOMUSRONGIDE SUMMA

Kui Eesti vabadussõda oleks münt, siis selle ühel küljel võiks olla kujutatud rindele läinud koolipoiss ning teisel vaenlaste ridades surmahirmu külvanud soomusrong.

See on ka põhjus, miks Eesti Sõjamuuseum otsustas Eesti Vabariigi 100. aastapäeva väärilise tähistamiseks ehitada soomusrongi number 7 Wabadus, millesse on koondatud kõigi Eesti soomusrongide olulisemad koostisosad. Ideaalne soomusrong, kui soovite.

Erinevalt oma kuuest reaalselt Vabadussõjas osalenud eelkäijast ei söösta Wabadus aga mitte mööda liipreid lahingusse, vaid liigub rahumeelselt ühest Eesti vaksalist teise. Pakkudes huvilistele võimaluse tutvuda Vabadussõja ajalooga ning soomusrongide üliolulise rolliga ses sõjas.

Taasloodud rongi koosseisu kuuluvad kuulipildujavagun, mille laskeavadest turritavad tänagi välja surma külvanud Maximi kuulipildujate torud. Olgu ääremärkusena öeldud, et Maximi kuulipiduja leiutaja Hiram Stevens Maxim leiutas veel ka tulekustuti ja hiirelõksu. Usutavasti leiab tähelepanelik silm soomusrongist Wabadus ka need esemed.

Näiteks dessantvagunist, kus loodud ajastutruu õhustik. Narivoodid, seinal kitarre, buržuika ja selle äärde nöörile rippuma tõmmatud villased sokid. Ehe värk.

Et aga sõda, isegi või iseäranis kui see läbi teha soomusrongi liivakottidega kindlustatud seinte vahel, pole mingi puhkelaager, tuletab meelde Wabaduse koosseisu kuuluv sanitaarvagun. Puhas, valge ja steriilne, aga lavatsil lamab meditsiiniõe valvsa pilgu ja sooja teki all veriste sidemetega võitleja.

Rahu ja vabadus püsib teatavasti jõudude tasakaalul. Ning soomusrongil Wabadus on selleks kujuteldava vastasega jõudude tasakaalustajaks suurtükiplatvorm. Koos päris eheda suurtükiga. Legend räägib, et kui see jäme raud soomusrongil pauku tegi, pani see rongi sedaviisi vappuma ja hüppama, et buržuikadest, millega vaguneid köeti, lendas meeste nägudele tahma. Ja kui mehed siis dessanti tormasid, näod mustad ja valged hambad välkumas, läks enamlastel laiali jutt, et eestlastele on appi tulnud britid oma koloniaalaladelt kokku korjatud mustanahaliste sõduritega.

Lisaks rauale on Wabaduse vagunitesse üles seatud kõnekas valik sõjamuuseumi kogust pärit fotosid. Samad fotod ja asjaosalistest jäänud kirjeldused mängisid olulist rolli Wabaduse ehitamise juures. Et omal ajal ei ehitatud soomusronge jooniste, vaid tunnetuse järgi, polnud Wabaduse ehitamiseks täpseid mõõtkavasid kusagilt võtta. Nii tuligi Wabadus valmis saada vaid mälu- ja teistele piltidele toetudes.

Ja nüüd on Wabadus siin ja valmis, et me ei unustaks vabadust ja nende meeste vaprust, kes sellele aluse panid.

MARTIN ANDRELLER

VAJA LÄHEB:
plastpudelit
vett
lõket

AJAKULU
30 minutit

ASSO PUIDET

KUIDAS ... PLASTPUDELIS (MITTE) VETT KEETA?

Vee keetmine plastpudelis ei erine oma olemuselt ükskõik millise vedeliku keetmisest ükskõik millises anumas. Põhimõte on sama – tuleb saavutada ja säilitada keemistemperatuur. Veel on see normaalse atmosfäärirõhu korral 100,1 °C.

Tekst: **ASSO PUIDET**, *Kaitse Kodu! tegevtoimetaja*

Keemistemperatuurini jõudmiseks on vaja vedeliku temperatuur tõsta punktini, mil vedeliku aururõhk saab võrdseks välisrõhuga. Sellega kaasneb keemine, mis teisisõnu tähendab aine üleminekut vedelast olekust gaasilisse. Selle iseloomulikuks tunnuseks on vedeliku sees tekkivad küllastunud auru mullikesed, mis üha kasvades tõusevad pinnale ning paiskavad auru vedeliku kohal olevasse ruumi.

Tundub keeruline? Aga tegelikult ei ole.

Tehke lihtsalt tuli, asetage veega täidetud pudel selle kohale ning oodake, kuni näete vedeliku pinnale kerkivaid mulle ja pudeli suust õhku paiskuvaid aurupilvi.

Tundub lihtne? Aga tegelikult ei ole.

Plastpudelis vee keetmise juures on üsna mitu „ärge"-nüanssi, mille eiramisel lõpeb kogu ettevõtmine halvimal juhul põletus- ja lõikehaavadega ning leebemal juhul vettinud halgudega lõkkeasemel.

ÄRGE ...

Esiteks (ja see on kõige olulisem): **ärge jätke pudelile korki peale**. Ärge jätke! Nagu öeldud, on keemine aine üleminek vedelast olekust gaasilisse. Ja kui need gaasid suletud korgi tõttu pudelist vabalt välja ei pääse, purustavad need viimaks pudeli ilge paugu, lendlevate plastitükkide ning tulikuuma auru pahvakaga.

Teiseks: **ärge täitke pudelit kaelani, vaid umbes kolmveerandi ulatuses.** Vastasel juhul pritsib keev vesi pudelist välja ning võib teie lõkke kustutada.

Kolmandaks: **ärge asetage pudelit otse leekidesse.** Siinkohal on paslik selgitada, miks veega täidetud plastpudel erinevalt tühjast plastpudelist leekides ei sula. Põhjus on selles, et vesi neelab suure osa kuumusenergiast endasse ega lase sel plastikule liiga teha.

Liiga kõrge temperatuuri korral aga ei suuda vesi kogu kuumust vastu võtta ning osa sellest hakkab ikkagi plasti sulatama. Selle tulemusel aktiveeruvad plasti molekulid, pudel tõmbub kokku ja surub vee endast välja – jällegi on tagajärjeks vettinud halud. Selle stsenaariumi vältimiseks tuleks pudel näiteks okstest ja nöörijupist kombineeritud rakise abil lõkke kohale riputada, nõnda et leegid vaid kergelt puudutavad pudeli põhja.

Neljandaks: **ärge jätke pudelit leekidest liialt kaugele**, muidu kulub teil vee keema saamiseks ebamõistlikult palju aega ja küttematerjali.

ANTIMON-POKEMON

Neid komistuskive eduliselt vältides peaksite vee, sõltuvalt selle kogusest, tuule tugevusest, tähtede seisust ja leegi kuumusest, varem või hiljem keema saama. Nüüd: kui kaua vett keeta? See sõltub suuresti vee puhtusest ja põhjusest, miks te selle avantüüri ette võtsite.

Kui keeta puhast vett kohvi, kiirnuudlite või tee valmistamiseks, siis piisab, kui see korraks keema tõuseb. Kui te aga samal põhjusel või siis üleelamissituatsioonis oma organismi hüdreerimiseks kasutate kraavist või lombist ammutatud vett, tuleks seda keeta vähemalt kümme minutit. Sellest peaks piisama, et kõik teadaolevad bakterid surnuks keeksid.

See öeldud, tuleks märkida sedagi, et plasti ei peeta just kõige ohutumaks taaraks toidu või vee hoiustamiseks. Nimelt kasutatakse plastpudelite tootmiseks kõrge tõmbe- ja mehaanilise tugevusega materjali nimega polüetüleentereftalaat, millest eraldub anumasse pakendatud sööki või jooki pidevalt poolmetalli nimega antimon. Ja see antimon on erinevalt pokemonist reaalselt ohtlik ja mürgine tegelane.

Juba keskajal avastati, et sulas antimonis lahustuvad peaaegu kõik metallid. Metall, mis õgib teisi metalle, on „keemiline kiskja", mõistsid mungad ning võtsid selle kohe väga efektiivselt üksteise mürgitamiseks kasutusele.

Muidugi eraldub plastpudelist antimoni normaaltingimustes niivõrd väike kogus, et ühtegi munka see sirakile ei tõmba. Probleem on aga selles, et pudeli soojenedes hakkavad plasti keemilised sidemed katkema ning ka kahjulike ainete eraldumine intensiivistub.

Seetõttu ei soovitata plastpudelis vett isegi näiteks päikese käes hoida, saati siis lõkke kohal kuumutada. Teisisõnu, lisaks küsimusele, kuidas plastpudelis vett keeta, oleks mõistlik küsida ka, kas ja miks seda teha.

Kindel on aga see, et kriisiolukorras on parem valida võimalik surm kunagi kauges tulevikus plastiosakeste tõttu kui peatne surm dehüdratsiooni tõttu või reostunud vee tarbimisega tõenäoliselt kaasneva massiivse kõhulahtisuse tagajärjel. Nõus? Plastnõus!

SÖÖNUKS NAGU AEDNIK

RÖSTITUD KÕRVITSA JA SIBULA SALAT KRÕBEDA PEEKONIGA

Sügis ja kõrvits kuuluvad kokku ning sellest kuldkollasest viljast annab teha pea lugematul hulgal vahvaid toite. Üheks selliseks värvikirevaks kõrvitsaroaks on ahjus röstitud kõrvitsa ja punase sibula salat, kuhu võib toekust lisama sättida krõbeda peekoni. Hapukasmagusat särtsu lisab meie metsa pärl pohl. Kes tahab, võib siia salatisse lisada veel ube, kikerherneid, fetajuustu või muud meelepärast.

KAHELE SÖÖJALE
Valmistamisaeg: 30 minutit
500 g kõrvitsat (soovitatavalt muskaatkõrvitsat)
2–3 punast sibulat
1 salatipea (nt *frillice*, Rooma salat või salatisegu)
150 g peekonit
peotäis pohli
värsket tilli, hakituna
õli
soola ja pipart
mõned tüümianioksad
veidi mett

Salatikaste:
1–2 sl sidrunimahla
1 tl mett
1 tl sinepit
3–4 sl rapsiõli
soola ja pipart

Koori ja tükelda kõrvits ja sibul. Tõsta kaussi, lisa mesi ja tüümian, piserda köögivilju õli, soola ja pipraga ning sega käte vahel läbi. Tõsta ahjuvormi või -plaadile ja rösti eelkuumutatud ahjus 200–220° juures ca 20 minutit, kuni viljad on kuldsed. Tõsta ahjust välja ja jahuta veidi.

Sega kokku salatikastme komponendid. Prae peekon pannil või küpseta ahjus krõbedaks.

Säti salatitaldrikule salatiroheline, sinna peale röstitud kõrvits ja sibul. Tükelda peekon ja aseta salatile. Lisa pohlad ja värsket tilli. Nirista peale salatikaste ja serveeri kohe.

SÜGISENE SUUTÄIS

Sügiselt tuleb võtta, mis sügis annab. Ja me ei pea siin silmas pori, vaid kõiksugu metsa- ja aiakraami, mis nüüdseks on seatud salvedesse konsumeerimist ootama.

Tekst ja fotod: **TUULI MATHISEN**, *toidukunstnik*

PANNIROOG KUKESEENTE, KARTULI, PEEKONI JA SIBULAGA

Mõned kooslused toimivad niivõrd täiuslikult, et ei olegi vaja väga pikka põhjendust, miks just see toit võiks kukeseenehooajal laual olla.

Peekoniga koos pannil praetud sibul, krõbeda koorikuga kartulid ja kukeseened on kindel sügisene staarroog, mis oma lihtsuse ja ideaalse maitsekooslusega aitab nauditavaks muuta nii mõnegi toidukorra.

KAHELE SÖÖJALE
Valmistamisaeg: 20 minutit
1 suurem või 2 keskmist sibulat, koorituna ja poolratasteks lõigatuna
100 g toorsuitsupeekonit
300 g kukeseeni
4 keedetud kartulit, tükeldatuna
soola ja pipart
hakitud värsket tilli
vajadusel veidi õli
soovi korral hapukoort serveerimiseks

Kuumuta pann keskmisel kuumusel ja tõsta peekon pannile. Lase rasval veidi välja sulada ja lisa siis pannile sibul. Hauta vaiksel kuumusel ca 7 minutit ja lisa siis pannile seened. Kuumuta läbi ja maitsesta soola ja pipraga. Lisa nüüd pannile kartulid ja prae mõned minutid, kuni kartulid on saanud kuldse kooriku. Vajadusel lisa pannile veel veidi õli. Maitsesta soola ja pipraga.

Serveerides lisa hakitud värsket tilli ja soovi korral paku juurde hapukoort.

Ema pidas lapsega õpetlikku vestlust: „Ära kunagi unusta, et teisi tuleb aidata!“
Laps küsis: „Aga mida teised ise teevad?“
Ema ütles: „Nemad ka aitavad teisi.“
Laps imestas: „Miks igaüks ei võiks teiste asemel iseennast aidata? Miks peab see nii keeruline olema?“

ASJAD AUTO PAGASIRUUMIS, JUHUKS KUI ...

Tarbimisühiskonnas, kus meie suurimaks mureks on saanud interneti puudumine karulaanes ja alkoholiaktsiis, jääb kohati mulje, et inimesed kaugenevad „päris“ elust ja probleemidest.

Tekst: **VELLI EHASALU**, *vabatahtlik autor*

Puldile vajutades kaob tüütu reklaam, millegi parandamise asemel ostetakse uus, ka Tinderist saab parema ja vähem vinguva eksemplari – kõik hädad on lahendatavad kiiresti ja lihtsalt. Siis aga otsustab see tänapäevast nõretav kontoridaam hakata ökomutiks ja minna metsa seenele. Või tahab linnamees romantikat teha ja sõita mereranda loojangut kaema. Või teeb vanajumal meie kõigiga nalja ja korraldab veel ühe Padaoru.

Kuigi mõni selge rumaluse tõttu tekkiv õnnetus võib juba enne tulekut kaugelt hüüda, satutakse hätta ikka ootamatult. Mis võiks siis ühel ettenägelikul inimesel auto pagasiruumis igaks juhuks varuks olla, mis poleks liialt kulukas soetada ega võtaks palju ruumi? Sest ilmselgelt pole auto mingi kolikamber – sinna peavad ju ära mahtuma ka ökomuti seened ja linnamehe surfilaud.

Sõltumata aastaajast võiks autos olla:

- **köis** – kui peaks õnnestuma nt muda või lume sisse kinni jääda ja iseseisvalt välja saada ei õnnestu. Või juhtub autol mõni ootamatu rike, mistõttu on tarvis neljarattalist järel vedada;
- **töökindad** – vajalikud paljudes olukordades, mis võivad ette tulla autoga või teel olles, nt langenud puu eemaldamiseks teelt, auto lükkamiseks, rehvi vahetamiseks;
- **termokile** – hea abiline nii kuuma kui külmaga, saab endale vajadusel ümber mässida. Soojas püsimiseks hoitakse enda vastas hõbedast poolt, kuuma peletamiseks kuldset. Kehale sobiva temperatuuri hoidmine on väga oluline, et kauem vastu pidada. Kui autos on liiga kuum ja kliimaseadet või konditsioneeri kasutada ei saa, tuleks masinast välja minna. Kui õues on temperatuur madal, peaks viibima autos ja ennast soojalt katma;
- **ravimid** – kui olete regulaarne ravimitarvitaja, peaks väike varu ka autos olema, et ennetada tervise halvenemist, kui koju jõudmine mingil põhjusel viibib. Ka tavapärane valuvaigisti võiks olla mustemateks päevadeks kindalaekas;
- **joogivesi** – ärevus ja palavus soodustavad vedelikukaotust. Talvel ei tohiks pudel väga täis olla, sest autos hoitav vesi jäätub. Samuti on vesi vajalik ravimite sissevõtmiseks;
- **hästi säilivad toiduained** – snäkid (nt pähklid, šokolaad, proteiinirikkad batoonid) annavad energiat ja aitavad suurema nälja üle elada. See on kasulik hädaabi ka lastele: neil kipub ikka tüütul sõidul jonn peale tulema ja nad tahavad vahepeal midagi head. Kui pikemad reisid autoga on tavapärased, võiks pagasis olla ka midagi toekamat ja kaua säilivat, nt paar konservi ja näkileivad;
- **tasku- või pealamp** – abimees öistes seiklustes maanteel ja metsarajal. Vahel on tarvis tegutseda auto ümber või sellest eemal, kuhu tuled ei ulatu. Lisavalgus muudab tee ääres toimetaja ka möödasõitjatele paremini nähtavaks;
- **fliistekk või magamiskott** – mitte ainult külmaga kasulik, vaid ka suveõhtul hea ümber võtta või istumise alla visata. Magamiskotte tehakse erinevas mõõdus, ka

VELLI EHASALU

päris väikseid, mis võtavad väga vähe ruumi;
- **akulaadija või akupank** – kui levi puudumisel on hädaabinumbrile võimalik helistada, siis tühja telefoniakuga endale abi ei kutsu.

Talvel on lisaks vajalikud:
- **lumelabidas** – asendamatu abiline, kui on tarvis autot välja kaevata. Ideaalis võiks labidas olla väiksemas mõõdus või kokkuklapitava varrega;
- **soojad riided** – sagedasel autokasutajal, kes viibib õues seitse meetrit auto ja maja vahel, pole kombeks ennast ülemäära riietada, mistõttu teele jäädes on ka suurem oht alajahtuda. Pagasis võiksid varuks olla kindad ja müts, vajadusel ka muud üleriided;
- **liiv** – aitab rehvide haardumisele kaasa. Suurt liivaämbrit ei taha keegi pagasiruumis vedada, aga abiks on juba väike pakk kassiliiva.

Mõtlema peaks ka auto vajadustele. Mis seisus on aku? Kas mootor võtab palju õli? Võib-olla on tarvis hoida pagasis ka käivitusjuhtmeid, klaasipesuvedelikku või mootoriõli.

VEEL MÕNED SOOVITUSED

Kui kühveldad autot lume seest välja, siis pööra tähelepanu sellele, et heitgaaside väljalasketoru ei jääks lumme ega oleks teisiti takistatud. Vastasel juhul kogunevad heitgaasid auto alla ja ümber ning pääsevad auto õhuringluse kaudu ka salongi. Vingumürgistus ennustab väga lühikest tulevikku.

Kui rataste ümbert on lumi kaevatud, aga auto ei taha veel liikuda, on heaks abinõuks porimatid – need saab rataste alla panna, et tekitada rehvidele parem haardumine.

Kui ees ootab pikem või muidu ebatavaline reis, oleks mõistlik sõpru-lähedasi teavitada, kuhu ja millist teed pidi sõidad. Perereisi eel tuleks toiduja riidevarud läbi mõelda kogu kampa arvestades.

Kui halva nähtavusega (lumesadu, tuisk, udu, tihe vihm, pimedus) on tarvis auto ümber tegutseda, siis kasuta tee ääres helkurvesti, ohukolmnurka, ohutulesid. Ole nähtav ja hoidu sattumast sõiduteele. Uskumine, et küll teised autojuhid ikka näevad, ei ole elule ja tervisele kasulik mõtteviis. Kui vaatamata pingutustele pole võimalik väljas midagi paremaks muuta, nt ei saa autot liikuma, siis püsi sõidukis ja kutsu abi. Ära ülehinda ennast ega alahinda riske.

Õnnetuste korral võib olla kasulikuks abimeheks turvavöölõikur, mida müüakse ka koos klaasihaamriga. Kütuse märgutuli pole samuti väga motiveeriv kaaslane. Eriti talvel, kui on suurem oht jääda teele ning vajadus hoida auto töötava ja soojana. Nutikas inimene sõidab kütusevaruga.

ISEENDA AITAMINE

Me kõik loodame, et teist Padaorgu enam kunagi ei tule, aga me ei oodanud seda ka esimesel korral. Samuti usume, et oleme alati head autojuhid, aga liiklus ja teeolud ei sõltu ainult meist. Mida me saame teha, on kindlustada oma tõenäosust tulla paremini toime erinevate ootamatustega. Kõige lihtsam on elada, kui ennekõike ise ennast aidata suudame.

STATIIVILE KULUTA PAPPI, MITTE PAPPI

Mobiiliga pildistades, eriti kehvades valgusoludes, on oluline hoida seade stabiilsena – mida vähem värinat, seda parem pildi kvaliteet. Siin on abiks statiiv. Ja seda ei pea tingimata ostma, vaid võib ka ise valmistada.

Tekst ja fotod: **DANEL RINALDO,** *fotokunstnik*

STATIIV KONTORITÖÖTAJALE

Vaja läheb kahte pööratavat klambrit. Ettevaatust, klambrid avaldavad telefonile päris tugevat survet, seega tasub panna klambri ja telefoni vahele pehmenduseks papitükk.

Sellise statiivi jalgu liigutades saab kaamerat vastavalt vajadusele hõlpsasti suunata nii üles- kui allapoole.

PAPPSTATIIV ALGAJALE

Võta ristkülikukujuline papitükk. Voldi see kokku, lõika sisse kandiline auk ja voldi papitükk kolmnurgakujuliselt lahti, nõnda et haarade vahe oleks natuke kitsam kui pildistamiseks kasutatav telefon.

Ei saanud midagi aru? Vaata siis pilti.

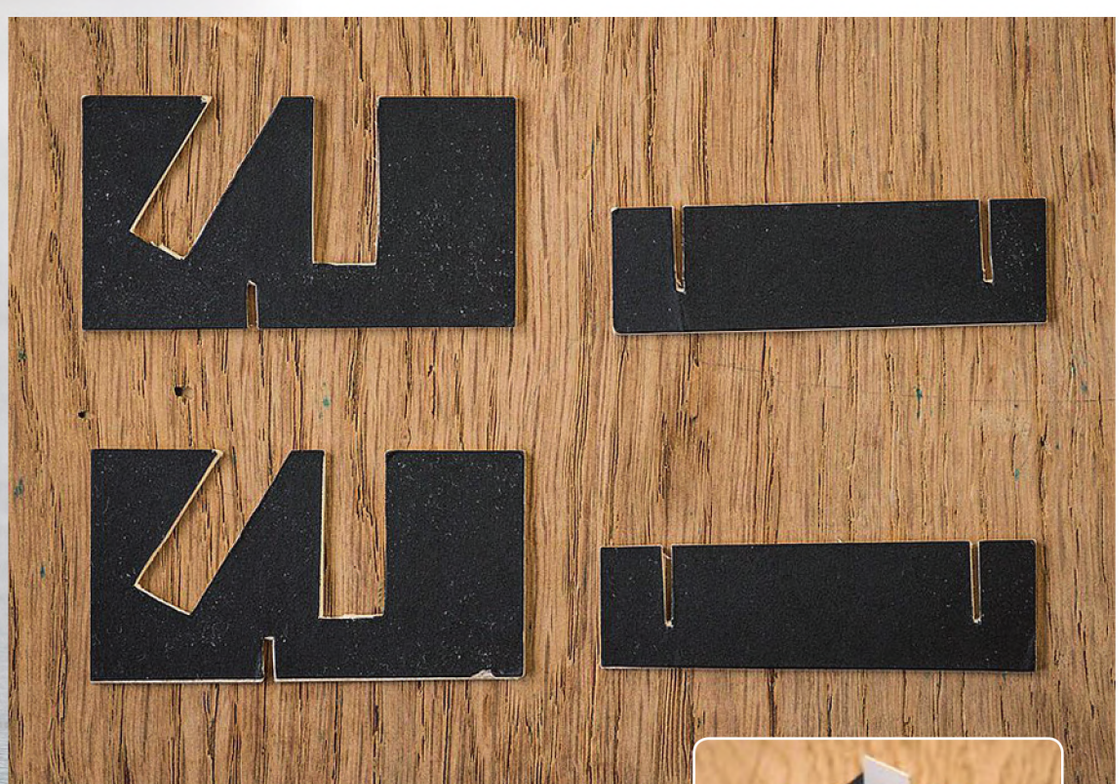

PAPPSTATIIV EDASIJÕUDNULE

Vaja läheb tugevamat papitükki, joonlauda või väga täpset silma, pliiatsit, terariista ning veidi pealehakkamist. Sellise statiiviga saab valida kahe pildistamisnurga vahel. Portreeformaadis pildistamiseks sea „statiivi“ jalad üksteisele lähemale.

KAITSE KODU! LUGEJAD SAAVAD AJAKIRJA VAHENDUSEL LÄBIDA ESMAABIKURSUSE DIGIÕPPE. KURSUSE LÄBINU VÄÄRTUSTAB ESMAABI ANDMISE OSKUST, TEAB OHUTUSREEGLEID ESMAABI ANDMISEL NING OSKAB ANDA ELUPÄÄSTVAT JA JÄTKUVAT ESMAABI ERINEVATE HAIGUSSEISUNDITE, TRAUMADE JA MUUDE KAHJUSTUSTE KORRAL.

SAMM-SAMMULT ELUPÄÄSTJAKS

7. SAMM: KUI ELU ON OHUS

Esmaabi põhiteadmised taanduvad eelnevates peatükkides käsitletud elupäästvatele võtetele, ent vahel saab elu päästa hoopiski mõistmisega, et haige seisund või sümptom pole tavapärane ning võib viidata eluohtlikule äkkhaigestumisele.

Tekst: **KERSTI PODMOŠENSKI, KÜLLIKE TAMMEVESKI**, *vabatahtlikud esmaabiinstruktorid*

Kõiki selliseid seisundeid pole võimalik küll kursustel käsitleda, ent lühiülevaade levinumatest ja eluohtlikumatest seisunditest aitab ehk põhitõdesid meeles hoida.

INSULT

Insult ehk ajurabandus on äkki tekkiv ajuveresoonte ummistus või lõhkemine, mille tõttu on aju verevarustus häiritud ning aju ei saa piisavalt hapnikku ega toitaineid. Verevarustuse häirumine võib tekkida kas ajuveresoone sulgumise-ummistuse tagajärjel või ajuveresoone lõhkemise tõttu tekkinud verejooksu tagajärjel.

Tunnused

NB! Tihtipeale ei teki insult ühe päevaga, vaid sellel on hoiatavad eelnähud:

- pearinglus;
- tasakaalu- ja nägemishäired;
- jäsemenõrkus;
- iiveldus.

Insuldi konkreetsed tunnused on:

- nägemishäire;
- kõnehäired;
- näolihaste toonuse langus (näoilme muutub, suunurk vajub alla, huuletoonusest mõjutatuna vajub alla ninaalune);
- jäsemete nõrkus või mingi kehaosa või ühe kehapoole halvatus;
- äkki tekkiv tugev peavalu;
- tasakaaluhäired;
- krambid;
- mäluhäired või ebaadekvaatne, ebaloomulik käitumine, segasusseisund;
- iiveldus vm seedetegevuse häired.

Esmaabi:

- tee kiiresti 112 kutse, edastades insuldi kahtluse;
- kata soojalt;
- anna kannatanule sobiv, vajadusel toetatud asend.

TUGEV VALU RINNUS

Tugevat valu rinnus võivad põhjustada mitmesugused haigusseisundid. Esmaabis on oluline hinnata, kas tegemist võib olla eluohtliku seisundiga, ning reageerida õigeaegselt.

Tihtipeale esineb kroonilistel haigetel stenokardiahooge. Stenokardia on südame isheemiatõve levinud kliiniline vorm, kus pärgarterid ehk koronaarid ahenevad veresoonte lubjastumise tagajärjel. Südamelihast ei varustata enam küllaldase vere ja hapnikuga ning tekib valu. Valu tekib eelkõige füüsilise või psüühilise koormuse tõttu ja taandub rahuolekus. Valuhoo teket soodustavad külm ilm, vastutuul, rohke söömine, psüühiline pinge, töötamine ülestõstetud kätega. Hirm suurendab valu.

Stenokardia tunnused:

- rinnaku ja südamepiirkonna valu või rõhuv pigistus-, ängistustunne;
- valu ei ole alati tugev,

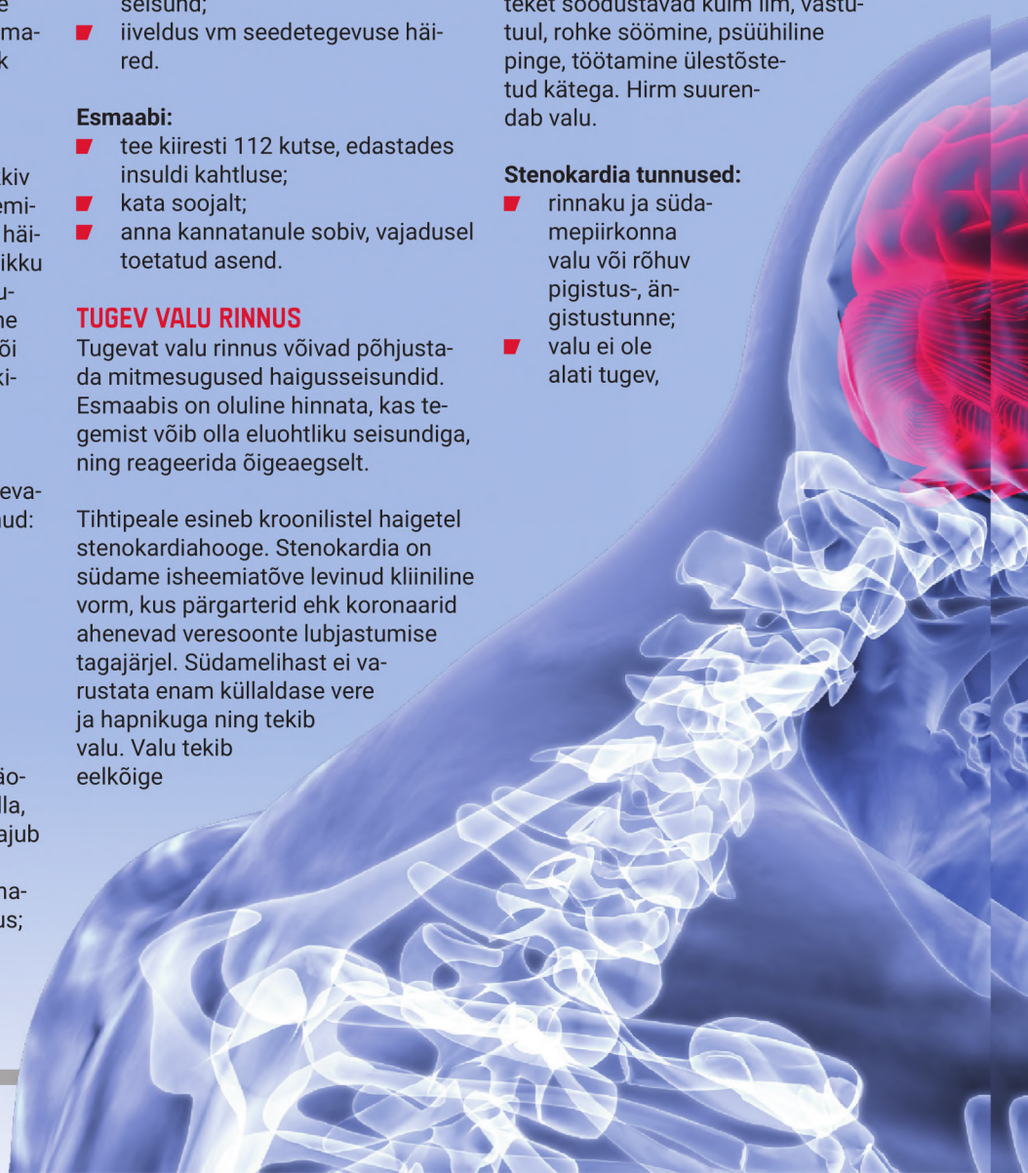

kuid põhjustab ebameeldiva tunde;
- valu võib kiirata vasakusse õlga ja kätte, vasaku abaluu alla, harvem kaela, alalõuga, paremale rindkeresse või kätte, ka ülakõhtu;
- kannatanu võib kaevata ka iiveldust, nõrkust ja pearinglust.

Esmaabi:
- juhenda lõpetama kehaline pingutus;
- pane kannatanu pikali;
- kui kannatanu on pikaajaline haige ja kasutab nitroglütseriini, siis võib talle seda tuua;
- kui valu ei taandu puhates või nitroglütseriini mõjul, siis igal juhul 112!

SÜDAMELIHASE INFARKT

See on äkki tekkiv haigus, mille põhjustab tavaliselt ühe veresoone või selle haru sulgus trombi, harvem emboli või veresoone spasmi tõttu, mistõttu ummistusele järgnevat piirkonda ei varustata enam verega ja selles piirkonnas tekib kärbumine.

Tunnused:
- intensiivne kauapüsiv stenokardiavalu, mis ei vaibu rahulekus ja nitroglütseriini manustamisel;
- valu asemel võib olla surve- või pigistustunne südamepiirkonnas;
- tihtipeale tekib surmahirm;
- NB! tekivad šokitunnused (higistamine, kahvatus, huulte ja ninaotsa, kõrvalestade sinakus);
- hingamisraskused;
- teadvusekaotus, -häire;
- iiveldus, oksendamine;
- võib esineda segasust.

Esmaabivõtted:
- juhenda kannatanut lõpetama koheselt kehaline pingutus, NB! ära luba tal oma jalal liikuda;
- pane kannatanu pikali, hingamisraskuse korral poolistuvasse, toetatud asendisse;
- müokardi infarkti kahtlusel helista kohe 112!

TUGEV ALLERGILINE REAKTSIOON JA ANAFÜLAKSIA

Allergia tähendab organismi immuunsüsteemi liiga tugevat vastureaktsiooni mingile tegelikult ohutule ainele või tegurile, mida nimetatakse sel juhul allergeeniks. Sõltuvalt allergiatüübist avaldub allergia nahanähtudena (lööve, kublad, sügelus), silmade ja hingamisteede ärritusena (nohu, köha), võib tõusta palavik ning enesetunne üldiselt halveneda. Kõikide allergiatüüpide korral võib esineda ka peavalu, vahel iiveldust ja kõhuvalu.

Esmaabi:
- katkesta kokkupuude põhjusliku allergeeniga!
- rahusta;
- anna kannatanule hingamist toetav asend;
- kui on, siis too kannatanule tema enda ravimid!

Kui allergiline reaktsioon väljendub eelkõige tugeva hingamisteede ärritusena või tursetena näo- ja kaelapiirkonnas ning nähud ei taandu, siis pöördu kindlasti EMO-sse või kutsu kiirabi.

Anafülaksia puhul vallandub kontrollimatu põletikureaktsioon ning šokimehhanism, mis haarab kogu organismi. Kõige sagedamini anafülaksiat põhjustavateks aineteks ehk antigeenideks on toiduained (pähklid, koorikloomad, tsitrusviljad), ravimid (penitsilliin, aspiriin jt valuvaigistid, osa südameravimeid); lateks; herilase või mesilase nõelamine.

Tunnused
Alguses kuumatunne, nahapunetus, turse, nn klomp kurgus ja hirmutunne.

Järgneb tugevnev punetus, ka sügelus, turse, paistetus (hästi jälgitav näol, huultel, silmade ümbruses, kõris, võib levida üle keha).

Üldised sümptomid:
- lämbumistunne turse tõttu ülemistes hingamisteedes;
- hingamisteede turse (paistetus kurgupiirkonna pehmetes kudedes), NB! lämbumisoht;
- teadvusekadu, -häired;
- iiveldus, oksendamine (NB! lämbumisoht!),
- krambid kõhus, kõhulahtisus;
- šokitunnused.

Esmaabivõtted:
- katkesta kohe kannatanu kokkupuude põhjusliku allergeeniga!
- taga vabad hingamisteed;
- anna talle võimalusel lamav või hingamist toetav asend;
- rahusta;
- kõriturse korral võid proovida turse alandamiseks panna jahutavaid mähiseid kurgu piirkonda;
- tee kiire 112 kutse või transpordi haige haiglasse!
- kui kannatanul on kaasas adrenaliini automaatsüstal (nn EpiPen), siis kindlasti abista teda selle kättesaamisel ja kasutamisel. Kindlasti tasub selle tööpõhimõttega tutvuda esmaabikursusel või e-õppe videodest!

Järgmises numbris jõuame traumade ja muude kahjustusteni. Püsige terved!

ALLIKAD:
BVÕ käsiraamat: esmaabi (2015). Naiskodukaitse.
Zideman, D.A. et al. (2015). European Resuscitation Council Guidelines for Resuscitation 2015. Section 9. First Aid. Resuscitation 95: 278–87.
https://cprguidelines.eu/

PIXABAY

PIXABAY

VARU, MIDA SÖÖD JA SÖÖ, MIDA VARUD

Kodused varud ei tähenda kastitäit toidukraami, mis kuskil nurgas oma säilivusaja lõppu ootab. Aga mida see siis tähendab ja kuidas targalt varuda?

Tekst: **MARJE VERBO**,
Naiskodukaitse Harju ringkond

Alustuseks minge oma köögikapi, külmiku või sahvri juurde, avage selle uks ja vaadake tõele näkku: mitu päeva te oma perega selle toidukraamiga toime tuleksite ja kas kõigi pereliikmete esmased vajadused saaksid kaetud?

Kui nädal või rohkem, võite rahulikult hingata ja lubada endale preemiaks midagi head. Kellel aga jagub toiduvaru lühemaks ajaks kui nädal, peaksid kindlasti asuma oma varusid suurendama.

Aga nagu öeldud, varude suurendamine ei tähenda seda, et lähed korra supermarketisse, lükkad kasti kõikvõimalikku toidukraami täis ja matad mustadeks päevadeks maha.

See tähendab hoopis pidevas ringluses olevaid pastatooteid, riisi, tatart, kaerahelbeid, näkileibu, konserve, puljongikuubikuid ja muud, harjumuspäraselt tarbitavat toidukraami. Piltlikult öeldes **RIIULI ÜHEST SERVAST VÕETAKSE TOIDUAINED KASUTUSELE JA JÄRGMINE KORD POODI MINNES OSTETAKSE RIIULI TEISE SERVA ASEMELE.**

Varude tekitamisel peakski eelkõige lähtuma pereliikmete vajadustest, maitse-eelistustest ning terviseseisundist. Pole mõtet varuda toitu, mida keegi peres ei söö. Näiteks kui tatar ei kuulu teie lemmikute hulka, asendage see mõne muu kuivainega. Samamoodi pole mõtet varuda pähkleid, kui need põhjustavad allergiat. Väikelastega peredel peaksid olema tagavaraks piima- ja pudrusegud ning purgitoidud.

AGA KUI ELEKTRIT POLE ...

Järgmine oluline põhimõte, mida silmas pidada, on **TOIDUAINETE SÄILIVUSAEG. VARUTAVATEL TOODETEL VÕIKS SEE OLLA VÄHEMALT POOL AASTAT.** Selle ajaga jõuab ikka pasta- või riisipaki ja konservid ära kasutada.

Edasi tasuks vaadata, et osa toiduainetest oleksid sellised, mida võib kohe süüa (nt konservid, näkileivad), osa oleksid kiiresti valmivad (nt pudruhelbed, niitnuudlid) ja osa võiksid vajada kauem kokkamist (nt pikemat keetmist nõudev pasta, riis, tatar jm). **ERINEVA VALMISTAMISAJAGA TOIDUAINETE VARUMINE TAGAB MÕNEKS AJAKS TOIMETULEKU KA SIIS, KUI TOIDUTEGEMISE VÕIMALUS PUUDUB VÕI ON PIIRATUD.**

Toiduvalmistamise vaatenurgast on ilmselgelt eelisolukorras need kodud, kus on puuküttel pliidid, ahjud ja kaminad.

Kodudes, kus ainsaks kokkamise võimaluseks on elektri- või gaasipliit, **OLEKS MÕISTLIK SOETADA ALTERNATIIVNE TOIDUVALMISTAMISE VAHEND**: gaasipriimus, matka-gaasipliit, gaasi- või söegrill. Ei tohi muidugi unustada varuda sobilikke gaasiballoone. Hädast võib päästa isegi ühekordne söegrill.

Koduste varude tekitamisel **TULEB ARVESTADA KA LEMMIKLOOMADE VAJADUSTEGA** – nemadki tahavad süüa sõltumata ilmast, elektrist või kaardimaksete toimimisest.

VESI ON ELU

Kui toiduga ja selle kappidesse-keldrisse mahutamisega saab enam vähem mäele, siis murekohaks võib osutuda vesi. Kui palju seda varuda? Kus ja kuidas hoida? **KESKMISELT VAJAB INIMENE KOLM LIITRIT VETT ÖÖPÄEVAS**, mis teeb ühe inimese nädalaseks vajaduseks 21 liitrit. See on neli viieliitrist veepudelit. Kui korrutada see pereliikmete arvuga, on üsna tõenäoline, et vajaliku hulga veepudelite hoiustamine on enamikus kodudes keeruline ja ega head lahendust pakkuda olegi.

Meie pere lahendus on kann veega köögikapil ja lisaks paar viieliitrist veepudelit. See katab esmase vajaduse ning annab veemure lahendamisele ajapikendust. Üheks tagavaraväljapääsuks on maakodu kaev, mille mootori saab asendada käsipumbaga. Selleks puhuks, kui veeprobleem väga tõsiseks läheb ja tekib vajadus kasutada lahtisest veekogust võetud vett, on tagavarades olemas nii veepuhastustabletid kui veefilter.

Meeles võiks pidada, et puhas joogivesi on ka tualeti loputuskastis (kui sinna pole just desinfitseerivat tabletti poetatud), samuti veeboileris, kel see on. Küll aga oleks vaja endale selgeks teha, kuidas ilma elektrita boilerist vesi kätte saada.

Vesi on elulise tähtsusega ja kindlasti tasub ennetavalt läbi mõelda, kust ja kuidas vett saada, kui seda mingil põhjusel enam kraanist ei tule ja poest osta pole võimalik.

MITTE AINULT SÖÖK

Toit ja vesi pole ainsad, mida kodus tuleb varuks hoida. On väga oluline, et pidevalt retseptiravimeid vajajatel oleks piisav varu nii ravimeid (soovitatavalt ühe kuu jagu) kui ka ootel retsepte. Muidugi peaks **IGAS KODUS LEIDUMA ESMAABIKS VAJALIK NING VAHENDID PALAVIKU, VALU JA SEEDEHÄIRETE VASTU**.

Kindlasti on igas hästivarustatud kodus olemas küünlad, tikud, taskulamp, akupank, patareidega raadio, prügikotid, teip, nöör, niisked salvrätikud, natuke ühekordseid nõusid, väikestes kupüürides sularaha ja veel **HULK PISIASJU, MIS HÄDAOLUKORRAS VÄGA OLULISEKS OSUTUVAD**. Käepärast tuleks hoida ka isikut tõendavad dokumendid.

No ja oma sõidukitel tangime me kõik ju ainult kütusepaagi ülemist poolt, eks!? Kriisisituatsioonis on eelisolukorras maamajapidamised – neil on reeglina rohkem tagavarasid ja ka muud toimetulekuks vajalikku, seevastu kortermajade elanikud on haavatavamad ning vajavad oluliselt kiiremini kõrvalist abi.

Seda enam tuleb koduste varude ja hakkamasaamise teema läbi mõelda ja ka vastavalt tegutseda, sest teadmine ise hakkamasaamisest annab meile kõigile nii olulist turvatunnet.

OLE VALMIS!

NAISKODUKAITAI

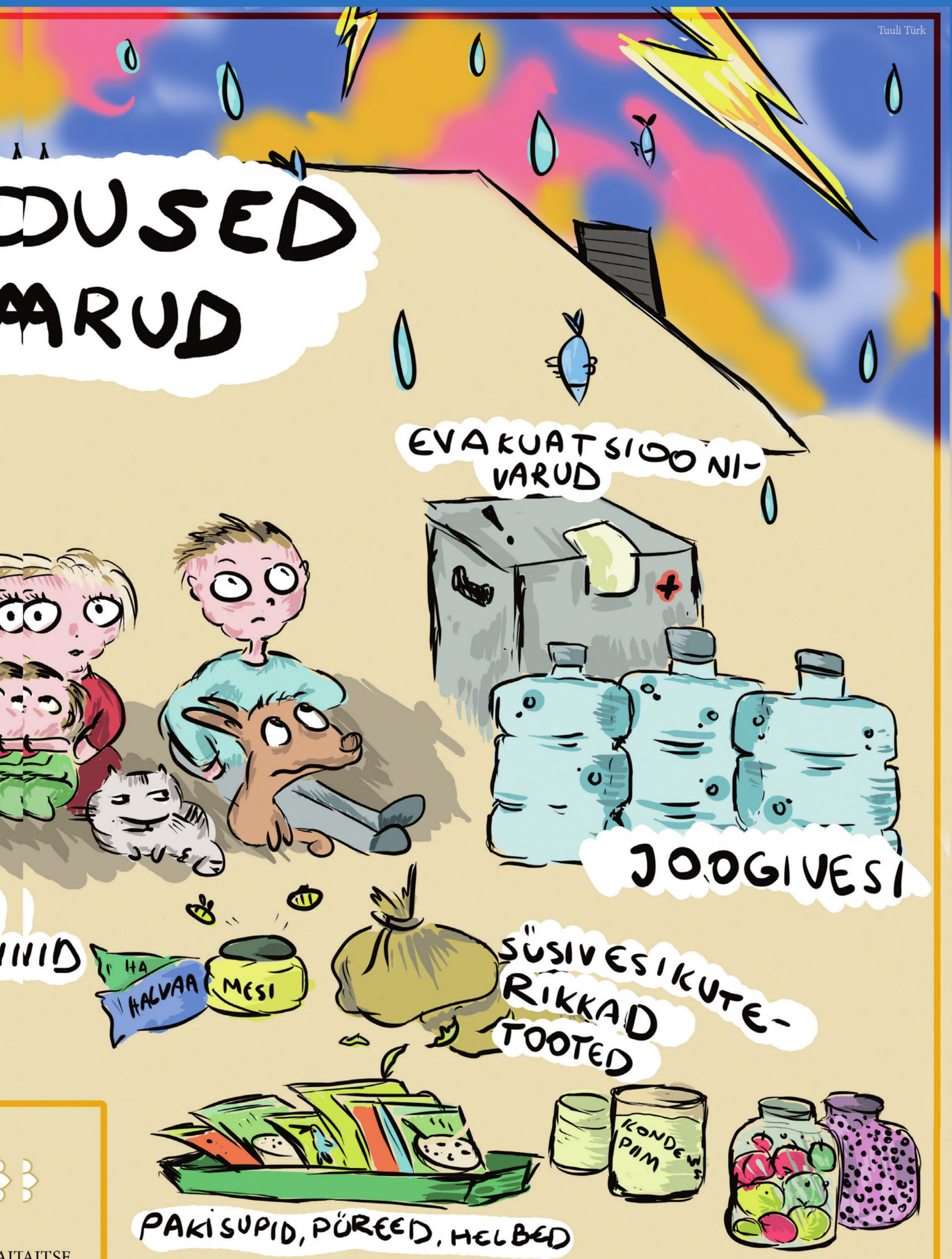
Tuuli Türk
DUSED
ARUD
EVAKUAT SIOONI-
VARUD
JOOGIVESI
INID
HALVAA
MESI
SÜSIVESIKUTE-
RIKKAD
TOOTED
KONDENS
PIIM
PAKISUPID, PÜREED, HELBED

TEISTMOODI MAAKONNALAAGER

EHK OI, KUIDAS MEILE MEELDIB HIILIDA!

Augusti alguses kogunesid Pärnumaa noorkotkad ja kodutütred traditsioonilisse maakonnalaagrisse, mis sel korral oli aga kõike muud kui traditsiooniline.

Tekst: **MERILIN SEPP**, *vabatahtlik autor*

Laagris kasutatud luuremängu skeem on pärit Järva malevast, kus sarnase põhimõttega mängu on sügislaagrites korduvalt kasutatud. Lühidalt on mängus kaks meeskonda ning mängu eesmärk on korraldada vastase alal luure, et leida sinna peidetud tootemid, ning samal ajal kaitsta oma rühma laagriala vastasmeeskonna luurajate eest. Luuremängu lisapunkte oli võimalik teenida tootemitest leitud lisaülesannete ning vastasmeeskonna luuraja tabamise eest.

Seekordsed rühmaülemad olid välja valitud laagri korraldajate poolt. Vastutusrikka rolli said enda kanda noorkotkad Alari Kasesalu ja Jakob Bergmann, kes valisid endale abid kodutütarde seast. Et nii Alari kui Jakob on kogenud noorkotkad, siis sujus ülejäänud laagriliste meeskondadesse jagamine väga sõbralikult ning kogu aeg silmas pidades, et jagunetaks ka vanuseliselt võrdselt.

„Maakonnalaager oli kõva pähkel nii juhtidele kui noortele," arvas rühmaülem Jakob ning leidis, et rühmaülemaks olemine oli üks huvitavamaid kogemusi, mida laagris omandada saab. „Pidime välja mõtlema ka erinevaid viise, kuidas noorematele olemine põnevamaks teha, kui neil mõnes olukorras huvi kiiremini kadus kui vanematel," sõnas ta.

Esimese päeva õhtupoolikul korraldatud miniluuremäng oli mõeldud noorematele kodutütardele ja noorkotkastele õppimiseks. Esiti juba selleks, et nooremad, kes ei tea luuramise põhitõdesid, saaksid harjutada ja kogemusi hankida. Samuti ei eeldanud korraldajad, et kõik nooremad laagrilised tahavad öösel metsa all hiilida. Väiksemas mahus luuremäng andis aga kõigile kogemuse ja nii mõnelegi vajaliku julgustuse, et ka öösel koos vanemate sõpradega luurele minna.

Ürituse ühe peakorraldaja Kuldar Merimaa sõnul on oluline, et noor teaks, mis teda pimedas metsas liikudes ees ootab. Samuti oli eesmärgiks arendada noorte teadmisi ja oskusi planeerimisest ja ka vastutusest.

Esimesel ööl toimunud mäng oli rühmaülematele parajaks väljakutseks – mis on, kus on, kes on. Näha ei

MERILIN SEPP

olnud midagi, küll aga kuulda. Kilkeid, ehmumisi ja muid hääli, mida stsenaariumis kirjas polnud. Tulemuseks oli mitu kinnivõetud luurajat nii ühel kui teisel poolel, aga ei ühtegi leitud tootemit. Küll aga olid kõik laagrilised alles ning pärast kinninabitud luurajate edukat vahetamist oli aeg magama minna.

Teine päev möödus jaovõistluste tähe all, sekka saadi baasteadmisi, kuidas metsas kõht täis saada ning endale mõnus elamine ehitada. Päeva viimaseks lisavõistluseks oli rühmaülemate mõõduvõtt, kus Alari ja Jakob panid oma oskused proovile aladel, millega senimaani olid rinda pistnud nende jaod. Teised laagrilised said siis korraks puhata ja oma ülemale kaasa elada. Viigiga lõppenud mõõduvõtu järel oli rühmadel aega eesootavaks ööks puhata ja plaane seada. Rühmaülemate ja mängujuhi mängueelsel briifingul jagati vastastikku tagasisidet eelmise õhtu mängust, anti noortele nõu, kuidas leida endale uneaega ning kuidas oma tegevusi veel efektiivsemalt planeerida. Kuna vahepealse aja jooksul olid valminud ka rühmalipud, lisandus luureülesandele lipuvarastamise boonus.

Luurajatel oli esimesest mängust kogemus käes ning sedakorda möödus öö vaikuses. Kui mängu algusest oli möödas esimene tund, pidi mängujuht tegema raadioside teel kontrolli, kas rühmad ikka mängivad või on vaikselt magama hiilinud. Ei olnud, hiilisid metsa all. Kuigi eesmärgiks oli leida vastase alalt tootemeid või varastada lipp, kujunes mängu lõpptulemus välja ikkagi selle põhjal, kes kõige rohkem vastaseid kinni püüdis. Tootemid jäid tabamatuks. Siinkohal tegid korraldajad endale märkuse, et järgmine kord peavad tootemid olema suuremad.

Kuigi korraldajate eesmärk oli noored rühmajuhid n-ö pea ees vette visata, kindlustati neile turvaline maandumine. Kõikide päevade jooksul oli mõlemal juhil laagris kasutada kaitseliitlaste, naiskodukaitsjate ja noortejuhtide nõu ning ka jõud. Laagri võtavad kokku võitnud meeskonna rühmaülema Jakobi sõnad: „Magamata ööd, töökad päevad ja kiire tempo annavad head oskused ja teadmised tulevaseks eluks.“

ERIKATSETE MÄRGID – MÄRGID, MIS LOEVAD

Sümbolid ja neid kandvad embleemid on läbi ajaloo olnud organisatsiooni identiteedi ja kandja staatuse näitajad. Erandiks ei ole ka Kaitseliit ja selle noorteorganisatsioonid. Sestap heitkem põgus pilk kotkapoiste embleemindusele alates organisatsiooni loomisest 1930. aastal kuni likvideerimiseni punavõimude poolt.

Tekst: **RAIT VAENO,** *ajalookoguja*

Siin on vaid üks, minu kogusse kuuluv osa erikatsete märkidest, mida oli tol ajal pisut üle kuuekümne.

Noorhaugastel olid märgid rombikujulised ja noorkotkastel ümmargused. Tikitud embleeme võidi saada peastaabist, kuid neid võisid tikkida ka naiskodukaitsjad ja tublid lapsevanemad, seepärast võivad kaks sama katse eest antud märki välja näha mõneti erinevad. Siiski, paika oli pandud märgi läbimõõt – 3,5 sentimeetrit –, tikkimiseks kasutatavate niitide toonid ja märkidel olevad kujutised.

KÄISEEMBLEEM. Noorem vanusegrupp ehk noorhaukad kandsid embleemi vormipluusi vasakul rinnataskul ja vanem vanusegrupp ehk noorkotkad vasakul varrukal. Maleva nime tikkisid poisid või lapsevanemad embleemi peale ise.

JÄRGUTÄPID. Noorhaukad kandsid vasakul rinnataskul ja noorkotkad vasakul käisel.

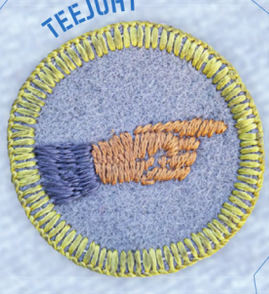

VAHTRALEHEMAA SÕJAMUUSEUM

Üldpindalalt on Kanada suuruselt teine ning maismaa pindalalt neljas riik maailmas, kuid mida me teame Kanada relvajõududest? Vastus on tõenäoliselt, et suhteliselt vähe.

Tekst ja fotod: kolonelleitnant **ANDRES REKKER,** *sõjaajaloo huviline*

Kas me oleme USA ja Ühendkuningriikide kõrval tähele pannud nende panust I ja II maailmasõjas? Üle saja tuhande Kanada sõduri langes nendes tapatalgutes Euroopas. Nüüd on nad meie kõrval Lõuna-Liivimaal, eFP juhtriigina Lätis. Eesti ja Kanada välivormid võid rahumeeli segamini ajada, digilaik on niivõrd sarnane. Eks sarnane ole ka loodus.

MUUSEUMI AJALUGU

Järgmisel aastal oma 140. sünnipäeva pidav Kanada sõjamuuseum on olnud kogu aeg pealinnas Ottawas, kuid asunud mitmel aadressil. Muuseumi asutajateks olid Ottawa garnisoni ohvitserid, kes korjasid kokku sõjaväe ja sõjaga seotud esemeid. Alles 1942. aastal tunnustati seda muuseumina ning anti talle riiklik staatus. Praegu asub muuseum esinduslikus linnaosas LeBreton Flats, mis on saanud nime Kanada ja Ameerika Ühendriikide vahelise sõja (1812–1814) kangelase leitnant John LeBretoni järgi.

Uus hoone Ottawa jõe kaldal avati sümboolsel päeval 8. mail 2005, tähistamaks 60 aasta möödumist II maailmasõja võidust Euroopa sõjatandril. Robustsest betoonist moderne rajatis meenutab murukamaraga kaetud punkrit. Need, kes tunnevad veel morsetähestikku, saavad akendelt kokku lugeda inglis- ja prantsuskeelse lubaduse „Me ei unusta“.

Sõjamuuseum on nii suur, et seda rahulikult vaadates kulub umbes kolm tundi. See on jaotatud ajastute kaupa saalideks. Muuseumi sisenedes satute memoriaali, kus on vaid üks ese – I maailmasõjas langenud tundmatu Kanada sõduri hauakivi, mida kaunistab vahtraleht. See on pühendatud kõigile sõdades langenud Kanada sõduritele. See on paigutatud saalis nii, et iga aasta 11. novembril täpselt kell 11, tähistamaks I maailmasõja ametlikku lõppu 1918. aastal, langeb üksikust aknast tulvav valgus sõduri hauakivile.

See kivi on toodud 2000. aastal Prantsusmaal asuvalt I maailmasõja kalmistult Vimy Ridge'i lahingus langenud tundmatu Kanada sõduri haualt. Vimy Ridge'i lahing on Kanadale oluline sündmus, kuigi seda ei peeta strateegilise tulemusega lahinguks. See lahing oli esimene, kus kõik neli Kanada diviisi võitlesid õlg õla kõrval, sümboliseerides Kanada rahvuslikku ühtsust. Sellest on tekkinud laialdane ajalookäsitlus, et Kanada rahvuslik identiteet ja rahvas on lahingust sündinud.

KANADA ENNE ESIMEST MAAILMASÕDA

Astudes memoriaalist esimesse saali, saab ülevaate Kanada pinnal toimunud lahingutest kuni 1885. aastani. See on ajalugu Kanada territooriumi koloniseerimisest nii prantslaste kui brittide poolt, kohalikest konfliktidest ning sõjast Kanada ja USA vahel.

Lisaks saab seal näha maailma esimest kuulipildujat, mida Kanada armee kasutas alates 1885. aastast. Tegemist on Gatlingi kuulipildujaga, mida kutsuti mitteametlikult „Gatlingi patenteeritud tapamasinaks“. Tegelikult oli selle relva täpsus suhteliselt madal ja põhiline, mida see tegi, oli müra. Kuulipilduja Gatling oli 10 rauaga, käsivändaga pööratava padrunitrumliga ning saavutas kuni 200 lasku minutis.

Haruldane teenetemärk muuseumi ekspositsioonis on lahinguohvitseri väike kuldmedal (*Field Officers' Small Gold Medal*), mis annetati kolonelleitnant Charles de Salaberry'le selle eest, et ta 26. oktoobril 1813. aastal Châteauguay lahingus ameeriklastega tõi pöörde sõjategevusse.

Järgmine saal viib aegadesse, kus Kanada relvajõud Briti impeeriumi osana kaitsesid riiki ja krooni Lõuna-Aafrikas. 12 000 Kanada sõdurit osales Briti impeeriumi relvajõudude koosseisus Teises buuri sõjas (1899–1902). Ekspositsioonis on ka skaudiliikumise looja lord Baden-Powelli legendaarne *stetson*-kaabu, mida Kanada sõdurid buuri sõjas kandsid. Sellest mütsist sai Briti impeeriumis Kanada sõduri kaubamärk, meie tunneme seda kauboi kaabuna Metsikust Läänest.

Galerii annab hea pildi I maailmasõja ajal Prantsusmaal ja Belgias toimunud positsioonisõjast – Somme'i, Vimy, Passchendaele'i ümbruse kaevikuvõitlusest ja Sajapäevasest pealetungist. Vitriinidest vaatab vastu muljetavaldav valik sõdurite tehtud kasteete ja külmrelvi, mille ees Eestis 1990ndatel käibel olnud külmrelvade sortiment kahvatub. Lisaks kaitsevahendid keemiarünnaku vastu, mille keskpunkti sümboliseerib käristi. See oli vahend, mida talurahvas Eestis kasutas loo- »

Kanada lenduri riietus I maailmasõjas

made karjatamisel ja ajujahil huntide hirmutamiseks, kuid seal andis hoiatussignaali hiiliva surma korral.

Saalis on väljas ka soomusristleja HMCS Rainbow' rooliratas. Laev osales I maailmasõjas paljudes merelahingutes, kuid selle tegelik kuulsus on seotud Vene impeeriumi kulla revolutsiooni eest Vancouverisse toimetamisega 1916–1917. Varjule toodud kulla väärtus oli tollal 140 000 000 Kanada dollarit, mis on tänapäeval, arvestades inflatsiooni, ligikaudu 1 700 000 000 eurot.

Galerii lõpeb koopiaga Westminsteri statuudist (1931), mis andis Kanadale Suurbritannia impeeriumis poliitilise autonoomia.

KANADA II MAAILMASÕJAS

Järgmine saal on pühendatud II maailmasõjale. See galerii algab agressiivsete diktatuuride tõusuga 1930. aastate Saksamaal, Itaalias ja Jaapanis ning Kanada osaga liitlastega II maailmasõja kampaanias kuni selle lõppemiseni 1945. aastal. Saali sisenejale vaatab vastu süsimust Mercedes-Benz 770 II seeriast, mille taustaks on suur mustvalge pilt paraadist. Esialgu arvati, et see on Hermann Göringi auto, kuid täpsemate uuringute tulemusena selgus, et tegemist oli ühega seitsmest 1940. aastal toodetud kuulikindlast limusiinist, mis olid Adolf Hitleri kasutuses. Autoklaaside paksus on üle 6 cm ning auto on vooderdatud 4 cm terasplaadiga, lisaks on salongis ülestõstetav lisakaitse, kaitsmaks reisijaid. See iludus kaalub 4100 kg.

Muuseumis on väljas ka haruldane Briti Impeeriumi kõrgeim vapruse eest antav teenetemärk – Viktoria rist (*Victoria Cross*). Vaid üks kanadalane, kolonelleitnant David Vivian Currie, sai selle Normandia kampaania käigus. Kuna sõjakangelase järeltulijad otsustasid panna risti oksjonile, et oma majanduslikku olukorda parandada, siis ostis muuseum selle 420 000 dollari eest. Euroopa oksjonil pakuti Viktoria risti eest küll 600 000 dollarit, kuid lõpuks leidsid nii järeltulijad kui ka Kanada valitsus, et selle õige koht on Sõjamuuseumis.

Väljapanekus on väärikalt esindatud erinevad sõjaväevormid ja käsirelvad nii Kanada kui Saksa poolelt. Muuseumis on vaatamiseks ka rasketehnikat – kahurid ja miinipildujad, mida kroonib Kanada relvajõudude ühe vanima üksuse, kindralkuberneri jalaväe kaardiväerügemendi (*Governor General's Foot Guards*) koosseisu kuulunud Sherman tank nimega Forceful III. See tank läbis üksuse 69 masinast ainukesena kogu sõjatee Normandia maabumisest peale ning naasis 1946. aastal tagasi Kanadasse.

Muuseumis saab ülevaate Kanada naiste armeekorpuse arengust aastatel 1941–1946. Kanada naiste armeekorpuse moodustamine II maailmasõja ajal on esimeseks verstapostiks naiste sõjaväeteenistusse võtmisel Kanadas.

Enne 1939. aastat tegutsesid Kanada naised sõjaväe juures meditsiiniõena, kuid meeste tööjõu vähenemine (sõjaväeteenistus) ja kaks aastat liitlaste kaotusi aitasid kaasa Kanada naiste armeekorpuse arengule.

II seeria Mercedes-Benz 770 II, mis oli üks seitsmest Hitlerile kuulunud limusiinist

Skaudiliikumise looja lord Baden-Powelli legendaarne stetson-müts, mida meie tunneme Metsiku Lääne kauboi kaabuna

13. augustil 1941 andis valitsus loa Kanada naiste armeekorpuse (CWAC) moodustamiseks. Sugude segregatsioon jäi kehtima: korpus ei olnud ametlikult sõjaväe osa ega allunud sõjaväe distsipliinile. Isegi auastmenimetused ja sümboolika ei järginud sõjaväe praktikat. Siiski oli see samm edasi. Pool aastat hiljem liideti CWAC maaväega (hiljem jõudsid merevägi ja õhuvägi samale tulemusele) ning kehtima hakkas sõjaline kord ja auastmed.

Naised ühinesid Kanada naiste armeekorpusega mitmel põhjusel. Patriotism oli esmane, kuid meelitas ka seiklus. Naised muutusid enesekindlamaks ja uskusid, et sõjaväelaseelu avaldas nende tervisele ja moraalsele väljavaatele positiivset mõju. Nad olid uhked, et kuulusid CWAC-i ja kandsid vormiriietust. Hoolimata paljude naiste soovist sõjaväes teenida ei pidanud ametivõimud rahuajal naiste teenistust enam vajalikuks ja 30. septembril 1946 saadeti Kanada naiste armeekorpus laiali nii maaväes, õhujõududes kui ka mereväes. Veidi rohkem kui viie aasta jooksul teenis CWAC-is 21 624 Kanada naist.

Kui liikuda edasi Aasia sõjatandrile, siis saab seal vaadata Jaapani kuumaõhupall, mis kandis surmatoovat laengut. Tegemist oli esimese mandritevahelise relvaga, mida kandsid edasi õhuvood. See oli odav relv, millega taheti Põhja-Ameerikas külvata hirmu ja terrorit, kuid mis osutus ebaefektiivseks. 1944. aasta lõpust kuni 1945. aasta alguseni saatsid jaapanlased rohkem kui 9300 kuumaõhupalli teele kas Jaapani saarestikust või laevadelt, kuid vaid 300 neist leiti või täheldati nende kohalejõudmist Põhja-Ameerikasse. Vaatama jaapanlaste suurele lootusele suutsid kuumaõhupallid põhjustada kokku vaid kuus surma.

Kirjutusvahendite kasutamisega sõjad algavad ja lõppevad. Saali lõpetab sümboolselt lihtne sulepea – kaitsevärvides Parker Challenger. Sellega kirjutas Kanada 1. korpuse ülem kindral Charles Foulkes alla aktile, millega 5. mail 1945. aastal alistusid Hollandis asunud Saksa üksused.

KANADA PÄRAST TEIST MAAILMASÕDA

Astudes järgmisesse halli, jõuame külma sõja aega, saame ülevaatliku pildi Kanada panusest NATO-sse eriti Saksamaal (ka tükike Berliini müüri on jõudnud muuseumi) ning rahuvalvesse, sealhulgas konfliktide lahendamisesse kuni tänapäevani (Korea, Pärsia laht, Kosovo, Afganistan jpt). Selle käigus näeme Kanada relvajõudude varustuse arenemist tänapäevani, samuti vaenlase Varssavi bloki relvajõudude arenguid.

Huvitav on, et sõjamuuseumis esitletakse Nobeli rahupreemia medalit, mis kuulus Lester Pearsonile, kunagisele Kanada peaministrile, kes osales aktiivselt nii ÜRO kui ka NATO loomisel. Nobeli rahupreemia sai ta 1957. aastal ÜRO erijõudude organiseerimise eest Suessi kriisi lahendamiseks. Teda peetakse koos ÜRO peasekretäri Dag Hammarskjöldiga tänapäevase rahuvalvekontseptsiooni isaks.

Korruse lõpetab ausaal, kus Kanada sõjaajalugu tuuakse esile multimeedia abil. Seal on võimalik panna eksositsiooni esemeid oma lugusid jutustama ning kuulata arvuti abil veteranide mälestusi.

Allkorrusel asub LeBretoni galerii, tehnikaala, kus on eksponeeritud sõjaväe rasketehnikat XIX sajandist tänapäevani, põhirõhuga II maailmasõjal. Vaadata saab ka tänapäeva militaarrobotite esiisa. Juba II maailmasõja ajal oli sakslastel mehitamata maismaasõiduk. Erinevalt tänapäevastest oli see eksemplar kaabli otsas, mille kaudu operaator seda juhtis. Bensiinimootori abil liikuv ning 75 kg lõhkeainet vaenlase külje alla vedav seade kandis piiblikangelase nime Goliath (Koljat).

Väga huvitava ajalooga on ka II maailmasõja ajal Kanadas toodetud Briti tank Valentine, mis väidetavalt sai oma nime sellest, et selle esmaesitlus oli 14. veebruaril 1940 ehk valentinipäeval. Tegemist oli esimese Kanadas toodetud tankiga, mida valmistati kokku 1420 eksemplari ja millest 1388 saadeti sõjaabi korras (*lend-lease*) Nõukogude Liidule. Muuseumi eksemplar kannab numbrit 838, see osales II maailmasõjas Nõukogude poolel, kuid vajus kevadtalvisel marsil Telepino soos läbi jää. Tank leiti 1990. aastal ning Ukraina kinkis selle 1992. aastal Kanada sõjamuuseumile.

Rariteedina on väljas veel sakslaste II maailmasõja aegne Molchi ehk Salamander – ühemehe-kääbusallveelaev, mis valmis 1944. aastal. See oli esimene Kriegsmarine'i mini-allveelaev, mis aga polnud võitlusoperatsioonides edukas ega suutnud liitlastele suuremat kahju teha. Allveelaev kandis relvastuses kahte torpeedot ja neid ehitati kokku peaaegu 400 eksemplari.

Lisaks muuseumile asub hoones sõjaajaloo uurimiskeskus koos konverentsikeskusega, mis on oma nime saanud Barney Dansoni järgi. See oli II maailmasõjas raskelt haavata saanud ohvitser, kes hiljem tõusis Kanada kaitseministriks. Oma viimastel aastatel pühendas ta nõuandva kogu esimehena palju aega Kanada sõjamuuseumi arendamisele.

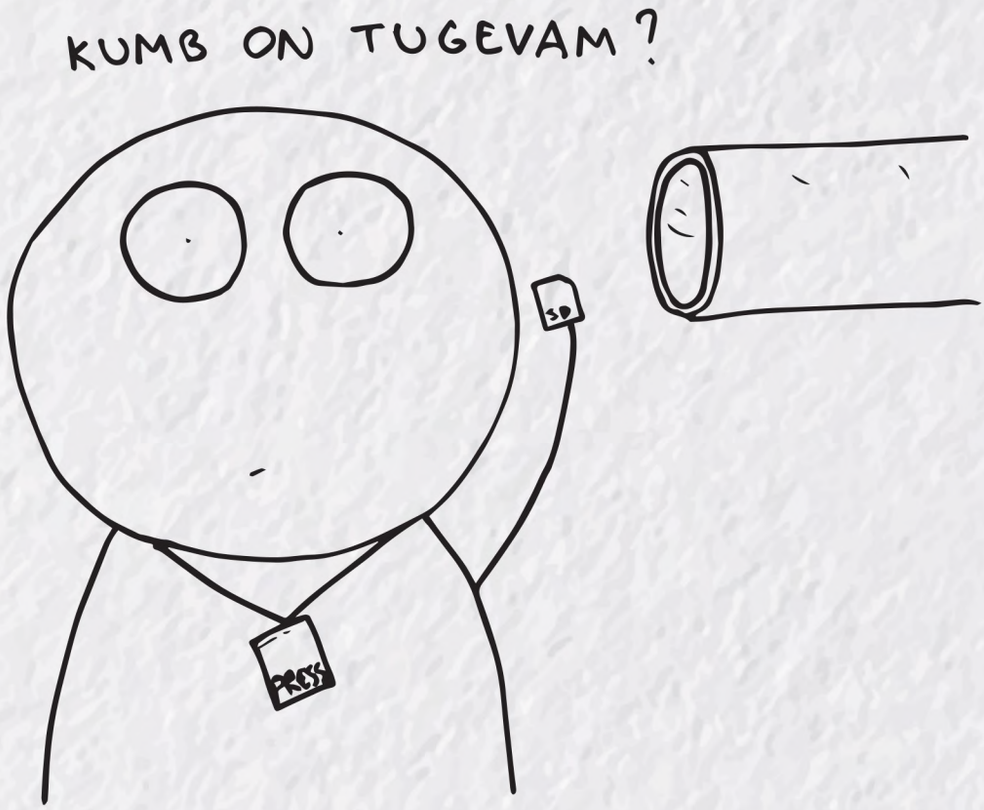

VIIS PÄEVA AJAKIRJANDUST

Esimese hooga ei osanudki oodata, mis siis saama hakkab. „5 Days of War“ on filmi nimeks, tootjaks sildi peale vaadates nii USA kui Gruusia, väljastusaastaks 2011, sisuks ajakirjanike töö konfliktipiirkondades.

Tekst ja illustratsioon: **GUNNAR VASEMÄGI**, *vabatahtlik autor*

Lugu räägib siis Ameerika žurnalistist, kes on lugusid teinud nii ühest kui teisest konfliktikoldest. Mees on näinud kolleege-ajakirjanikke tule all pihta saamas ja suremas, kõike, mis selle eluohtliku tööga paratamatult kaasas käib. Nii satub mees Vene-Gruusia konflikti selle algusfaasis. Tema ja kaameramehe toimetamistega liitub kohalik tibi ning omi asju ja reportaaže tootev konkureeriv ajakirjanik Dutchman.

Kirjade järgi on tegu jah USA–Gruusia ühistööga, kuid väga huvitaval kombel on kogu produktil kõva soome taust. Režissööriks on Renny Harlin (Renny Lauri Mauritz Harjola), stsenaristiks Mikko Alanne, mõlemad eht soome mehed, kes on leidnud Ameerikas kinematograafilise varjupaiga.

Idee on olnud režissööril ju hea ja aus: teha film ajakirjanike raskest tööst keset sõjapidamist. Alustatud on idee vormimisega pildiks, kuid valmis on saanud segane virvarr. Kõige segasemad olid lahingustseenid, kus käis üks igavene rahmeldamine, milles polnud ei aru ega otsa. Lisaks on lavastajale kangesti meeldinud suuremat sorti sõjatehnika. No seda ikka on. Lennumasinad kuuluvad ilmselt tegijate eriliste lemmikute hulka, neid on lendama pandud ikka hulgim. Nii lennukeid kui koptereid, mida vaid soovid. Tehnikahuvilistel igav ei hakka. Mi-24 on ju igavesti tänuväärne lennumasin, millelt rakette tulistades

on tore üksikut inimest küla vahel taga ajada.

Ajakirjanike tegevus on tunduvalt paremini lahti kirjutatud, lisaks valgustatakse peategelase Thomas Andersi (Rupert Friend) traagilist elusaatust. Kõik on üsna okei, kuni mister Anders muutub mingitel hetkedel natuke liiga surematuks. Ma mõistan, see on üks tõsine peategelane, kes kannatab tünnide viisi alkoholi sisse kallata ega jää purju, aga mis liig see liig. Pealegi askeldab kogu möllus ringi Andersi hea tuttav grusiinist sõjamees kapten Avaliani (Jonathon Schaech), kelle kujul on kõvemast puust hea tegelane juba olemas, milleks siis Andersit veel koormata.

Val Kilmerit näeme filmis kehastamas Dutchmani. Oma suureks üllatuseks leidsin, et osa inimesi on pool internetti täis kirjutanud sellest, kuidas näitleja Kilmer on enese „käest lasnud“ ja pole üldse see. No muidugi „ei ole see“! Arvestage, et „Batman Forever“ tuli kinodesse 1995, „The Doors“ 1991! „5 Days of War“ tehti ikkagi aastal 2011. Ei saagi enam „see“ olla, ei peagi. Minu meelest teeb Kilmer kogu jõugust isegi kõige parema etteaste. Küllaltki episoodilise, tõsi, kuid üldse mitte viletsa.

Ajakirjanikele on vastandumas kolonel Demidov (Rade Serbedzija) ja ultrapaha Daniil (Mikko Nousiainen). Koloneli kuju on tegijatel kamba peale päris hästi õnnestunud, kuid Daniil oleks tahtnud kindlasti suuremat lahtikirjutamist. Oma värskelt pealekleebitud tätoveeringute ja alatiselt morni näoga Daniil oli suurepäraselt klassikaline mustvalge sisuga möllufilmide kõige kurjem pahalane. Siin oleks võinud juba stsenarist natuke rohkem vaeva näha, mitte ainult režissöör. Daniil jäi kahjuks mõnevõrra hämaraks kujuks, tema roll võinuks olla suurem. Noh, see on minu arvamus, filmi loojad arvasid teisiti.

Üks asi, mida Hollywood ja meelelahutustööstus üldse kangesti tegema kipub ja millest ameeriklased kuidagi üle ei saa, on mitmekeelsete filmide surumine ingliskeelseks. Üks koledamaid variante, mida edukalt kasutatakse ka siin, on lasta peategelastel rääkida sel hetkel, kui peaks kõlama võõrkeel, arusaamatut päritolu aktsendiga inglist. Las räägivad normaalselt, kes keelab? Teine variant, las räägivad seda keelt, mis peab kõlama, kui ei oska, las oskajad loevad peale, tõlge alla ja olemas! Muidugi on veel jubedam versioon – sundida ingliskeelseid näitlejaid rääkima võõrkeelt, mida nad kopika eest ei mõista.

Siinse filmi lavastaja paistab aga silma sellega, et on kasutanud ära suurema jao eelmainitud variante. Lavastuslikult on seetõttu välja kukkunud täielik segadus. President Šaakasvili (Andy Garcia) räägib oma kaaskonnaga kummalise aktsendiga inglise keelt, sõdurid ja muu rahvas ikka gruusia kohalikku kõnepruuki. Tasunuks jääda ühele variandile kindlaks – kui nii, siis nii, mitte et kasutame eri variante, nagu parajasti tuju tuleb.

Üldiselt võib filmi vaadates aru saada, mida stsenarist ja režissöör on taotlenud, kuid miskipärast takerduvad nad kusagile detailidesse ja pingutavad nii mõneski kohas üle. Film on ette võetud ameerikalikult laia joonega, rahast pole vististi väga kahju olnud, tehnikat ja statiste on platsile kuhjatud ikka mehiselt. Samas ei jõua lõppidee nagu õieti kuhugi. Ühest küljest on soovitud näidata, kui räme ikkagi on toota uudiseid momendil, kui püssikuule lendab ringi rohkem kui kärbseid. Teisalt püütakse mingil kombel kajastada üht konflikti. Kolmandast nurgast pressib jällegi peale üsna vaimuvaene „jookseme ja tulistame“ stiil. Kogu kompott tammub paigal nagu kana takus. Midagi vaataja ju näeb, paraku nõuab see temalt häid taustateadmisi ja fantaasiat.

Näitlejatest teeb paraku kõige niruma etteaste peategelast Andersit kehastav Rupert Friend. Kas pole leitud rolli õiget näitlejat või ei ole osatäitja suutnud mängitud tegelast piisavalt elama panna, ei tea. Anders jätab tuima mulje, midagi pole teha. Kilmer saab oma tegelase eest internetis, nagu eelpool mainitud, ilmaaegu nüplit. Dutchman on küll episoodiline kuju, kuid näitlejale midagi ette heita ei saa. Teised pea- ja mitte nii peaosalised teevad piisavalt head tööd, võib täitsa rahule jääda. Ja ikka ei saa ma üle hüperpahast Daniilist (Nousiainen), keda oleks võinud rohkem näha. Potentsiaali oleks olnud kõvasti rohkemaks, ehk oleks filmgi väheke huvitavam saanud.

Kokkuvõtteks võib öelda, et võtteplatsidel on vaeva nähtud küll, seda on märgata. Ka rahakoti paksust on kenasti märgata. Kui millegi kallal põhjalikult iriseda, siis tundub, et stsenarist ja režissöör ei ole asja enda jaoks piisavalt lahti mõelnud või lahti kirjutanud. Filmi hädad tunduvad olevat lonkavas käsikirjas, ei kuskil mujal. Soome mehed on küll olnud pumba juures ja pole Harlin nii kehv tegija midagi, kui pealt paistab, aga „Tundmatu sõduri“, mis on puhas Soome omatoode, taset ikka välja ei vea.

„5 DAYS OF WAR“

Osades: Rupert Friend, Andy Garcia, Val Kilmer

Lavastanud: Renny Harlin

2 tundi

Hinnang kümnepallisüsteemis

Idee 8 – võimalik, et enne kirjapanekut oli kõik parem kui lõpptulemus

Teostus 4 – vaadatav, kuid mitte meeldiv

Näitlejatööd kokku 5 – oli häid, oli mittemidagiütlevaid

Lavastajale 5 – lonkas kogu see värk

ANCHOR BAY ENTERTAINMENT

LURICHI SÕDA – NII USKUMATU, ET VÕIB ISEGI TÕSI OLLA

Ilmselt teavad kõik, kes vähegi (spordi)ajalooga kursis, et legendaarsele rammumehele Georg Lurichile ei leidunud tema hiilgeaegadel maadluses vastast. Kuid tõenäoliselt üsna vähesed on kuulnud, et Lurich oli ka spiooniküttt, nagu väidab Paavo Kivine oma hiljuti ilmunud raamatus „Lurichi sõda“.

Tekst: **KARRI KAAS**, *Kaitse Kodu! peatoimetaja*

Dokumentaaljutustus, see tähendab dokumentaalselt tõestatud, kuid ladusalt loetavas stiilis kirja pandud jutustus, põhineb ühe möödunud sajandi silmapaistvama eestlase vahest kõige vähem tuntud eluetapil.

Nimelt siirdus Lurich vahetult enne Esimest maailmasõda end proovile panema Ameerikasse, sest mujal maailmas oli ta saavutanud juba praktiliselt kõik, mis saavutada oli. See oleks tal kindlasti teataval määral ka õnnestunud, kui ta poleks ühel hetkel otsustanud püüdma hakata salakuulajaid ja sabotööre.

Konflikti puhkedes sai Vene keisririigile üsna ruttu selgeks, et Keskriikidele vastu seismiseks jääb nende endi tehnoloogilisest võimekusest väheks. Kuna suurem osa Euroopast oli sõjapidamisega hõivatud, tuli abi otsida kaugemalt. Nii jõuti Ühendriikidesse, mis polnud veel verevalamisse sekkunud, kuid omas tohutut tööstuspotentsiaali. Venelased moodustasid Ameerikasse kohe vastavad instantsid, kelle ülesandeks jäi toota ja/või hankida vajalikus koguses keisririigile tarvilikku sõjatehnikat.

See loomulikult ei meeldinud sakslastele, kes käivitasid koheselt vastuaktsiooni ning asusid rikkalikku agendivõrgustikku ära kasutades oma idanaabrit nii raha kui muude vahenditega mõjutama, et see oma eesmärke täidetud ei saaks. Ameeriklased sellesse ametlikult ei sekkunud, sest nad polnud kellegagi sõjajalal ja nende seadusi avalikult ei rikutud.

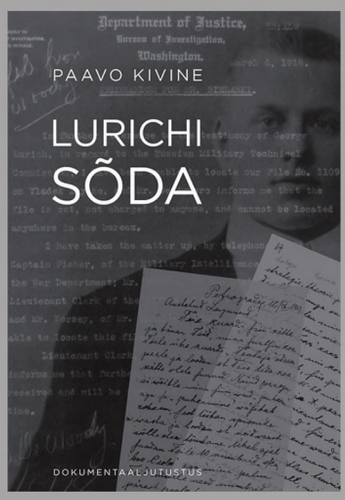

„LURICHI SÕDA“

Paavo Kivine
325 lehekülge
Kirjastus Olympia

Parasjagu New Yorgis resideerivale Lurichile jäi aga kogu see trall silma. Eelkõige just tänu sinna lähetatud Vene ohvitseride prassimisele ja laristamisele, mis nende ametlikke palganumbreid arvesse võttes ei tundunud kuidagi võimalik. Ta asus asja omal algatusel ja oma vahenditega uurima ning avastas hulganisti kahtlasi seoseid. Kahjuks ei suutnud ta ühtegi neist faktidega tõestada.

Või pole need faktid veel päevavalgele tulnud, sest kogu eelpool kirjeldatud afääriga oli seotud Vene kõrgklass, hunnik kommunistlike revolutsionääre, Briti ja Saksa luureteenistused ning Ameerika juurdlusbüroo. See tähendab, et paljud selle looga seotud materjalid võivad veel tänaselgi päeval olla salastatud.

Selle tõttu mõjub „Lurichi sõda“ ka poolikuna, sest ühtegi ammendavat vastust raamat ei anna. Autor tõestab hiljuti Ühendriikide Kongressi raamatukogust avastatud arhiividokumentidele tuginedes küll ära, et Lurich tõepoolest tegeles Ameerikas spioonide jahtimisega ning lävis väga mõjukate isikutega nii siin- kui sealpool ookeani, kuid kas see oli pelgalt varjutants või mitte, jääb juba lugeja enda otsustada. Millest on kahju, sest lugu ise on ju põnev ning nii uskumatu, et võib isegi tõsi olla.

AASTATELLIMUS
ALLA KOLME EURO!

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI

VAATA LISAINFOT: WWW.FACEBOOK.COM/KAITSEKODU

URMAS

KUNI PENSIONILE JÄÄMISENI 55-AASTASELT EI TEADNUD KEEGI TEMA NIME. VÄHESED TEADSID TEMA NÄGU, KUID TUHANDED RÄÄKISID TEMA TEGUDEST, OMAD JA LIITLASED, ERITI AGA VAENLASED. 40 PÄÄSTETUD ELU, 169 ÄRAHOITUD VAENLASE RÜNNAKUT, 5 LÄBITUD MISSIOONI, 1000 VÄLJA ÕPETATUD ERIVÄELAST. JA MÕISTAGI ... ON ASJU, MILLEST VÕIVAD RÄÄKIDA ALLES JÄRELTULEVAD PÕLVED. VABAS EESTIS.

KA SINU ELU VÕIB SAADA LOOKS, MIDA RÄÄGITAKSE. KUJUNDA SEE ISE – LIITUDES KAITSEVÄE ERIÜKSUSEGA.

ESTSOF

ELUKUTSE.EE/EOG